

kollektif

ekososyalist dergi | şubat 2012 | sayı: 12

12 | 12

Tayfun Gönül'e Yoldaşça Bir Mektup

Türkiye kamuoyu, Tayfun Gönül'le 7/13 Ocak 1990 Haftalık Sokak dergisinde çıkan bir röportajla tanıştı. Türkiye'nin ilk vicdani retçisi Gönül'ün "Askerliğe Savaş Açan Adam" başlıklı bu ilk röportajını ve vicdani red kararının nedenlerini anlattığı manifestosu da aynı dönemde yayınlandı. Tayfun yoldaş geçtiğimiz günlerde geçirdiği kalp krizi sonucunda hastaneye kaldırıldı. Vicdani reddini açıkladığı günlerde Sokak dergisinde yayımlanan uzun röportajında 'Kimlerden destek umuyorsun?' sorusuna "Öncelikle kadın hareketinden. Çünkü militarizm hiç tartışmasız bir erkek ideolojisidir. Militarizme karşı mücadele (bazı feministler gene kendileri adına politika ürettiğim için kızacaklar ama) kadın hareketinin asli meselelerinden biridir. Ayrıca, bugün Kürt ulusuna karşı ilan edilmemiş bir iç savaş vardır. Ben nasıl erkek olmama rağmen cinsiyetime ihanet ediyorsam, bu savaşa katılmamakla kendi ulusal kimliğime de bir anlamda ihanet ediyorum. Dolayısıyla Kürt hareketinden destek bekliyorum. Özellikle merak ettiğim bir konu sosyalistlerin tutumu. Acaba, bir anarşisti destekleyecek kadar "özgürlükçü" olabildiler mi? Hemen söyleyeyim, bir sosyalist ülkede de yaşasaydım, aynı kampanyayı yürütürdüm. Benim için ordunun kızılı da sarısı da beyazı da hepsi bir. Ayrıca, Müslümanların tutumlarını da merak ediyorum. Bana öyle geliyor ki inançlarında samimilerse, bu ladini devlette askerlik yapmak onlara da ters geliyor olmalı" diyordu. Aradan yıllar geçtikten sonra kendisiyle 2008 yılında Erdek'te yeşil ve sol buluşmasında karşılaştık. Erdek'te Tayfun yoldaş şunları söylüyordu, "ekonomi" henüz 200 yıldır ihtiyaçları karşılamının adı, geçimlik üretimden pazar için üretime geçilmesiyle, köylerde ekmek, yoğurt, süt, yumurta, kentlerde de su satılmaya başlandı. İnsanlığın yakında fanuslarda yaşayacağını ve solmak için temiz hava satılacağını öngörüyorum. Ekonomi ile ekoloji bağdaşamayacak, sürdürülebilir kalkınma söylemi, ekolojik kriz karşısında sermayenin zaman kazanmaya yönelik bir girişimidir. Sol, aydınlanmacı, endüstriyalist, ekonomik kalkınmacı söylemini gözden geçirmek zorundadır. Marksizm, sınırsız maddi üretim hedefinden vazgeçmeden 'ekoloji'ye yanıt veremeyecektir." diyordu. Tıp Doktoru Tayfun yoldaş mütevazı hayatı içinde 2003 yılında, bize Karaburun Ütopya Toplantısı'nda ise şöyle seslenmişti:

Ölüme Düşman Olma(k)

"Ölümün düşman olarak görülmesi aydınlanma paradigmasının sonuçları ile yakından ilgilidir. "Öte dünyanın" metafizik bir avuntu olduğunun ilanı insanların ölüm algısını da köklü bir biçimde değiştirdi. Ölüm artık bir yolculuk falan değil düpedüz yok oluştu. Ve alt edilmesi gereken bir düşmandı! Modern tıbbın birinci dönemdeki dramatik başarılar, eskiden ölümcül kabul edilen birçok hastalığın tedavisi bu algıyı destekledi. Artık insanlar ölümün sorumluluğunu taşımak istemez oldular; ölümcül hasta yatağı imgesinin yerini ölüme karşı sonuna kadar savaşılan yoğun bakım odası aldı. Sonuç: Şimdilik kaybedilen muharebeler! Aslında metafizik ilan edilen yalnızca "öte dünya" metaforu değildi, "primum non viscera" da ayak bağı olarak görülüp çöplüğe atıldı. Muhafazakar yöntemlerin yerini kemoterapi, cerrahi ve diğer invaziv yöntemler aldı. Kuşkusuz bir savaşta komutanın yani hekimin hata yapma olasılığı vardı ve bu yüzden de iatrojeni meşruiyet kazandı, etiğin karşısına istatistikler çıkarıldı. Artık istatistikler de tersine dönmeye başladı. Yeniden düşünme zamanı gelmedi mi? (...)

Ölümler ve yaşlılıkla barışık bir "tıp etiği" ve buna bağlı bir tıp pratiği geliştirmeliyiz. Ekseninde başta Growth Hormon olmak üzere çeşitli hormonların ve abartılı dozlarda vitamin, mineral ve diğer anti-oksidanların olduğu anti-aging tedavilerinin, kozmetik cerrahinin feci sonuçlarını göreceğimiz günler uzak değildir. Umarım yanılırım. Daha önce de belirttiğim gibi demans sürecini uzatmanın hiçbir manası yoktur. Toplumsal kaynaklar geniş yığınların yaşam kalitesinin artırılmasına kullanılmalıdır. Hekimler, ilaç firmalarının terminal satış noktaları olmayı reddetmelidir. Ölümden kaçış yoktur, modern tıbbın ihyasına uyup sözüm ona hayatı uzatmak uğruna hayatı medikalize etmekten vazgeçmeliyiz. Yaşlandıkça eklemimiz elastikiyetini kaybedecek ve çeşitli düzeyde dejeneratif değişiklikler oluşacaktır. Bu yaşlılığın tanımı gereğidir, tıpkı cinsel performansımızın azalması gibi, unutkanlıkların başlaması gibi. Hastane kapılarında elimizde ilaç torbalarıyla dolaşmaktan vazgeçmeliyiz. Yaşlı insanlar, yaşlılıkla barışmalı, yaşlılığın güzelliklerini yaşamalı ve kendilerini ölüme hazırlamalıdır. Hayatı sevmekle bu dünyaya kazık kakmak isteği birbirinden tamamen farklıdır. Hayatı gerçekten sevenler günü geldiğinde de gözlerini huzur içinde kapatırlar. Hayatın medikalize edilmesine olduğu kadar ölümün hospitalize edilmesine de karşıyız. Herkesin evinde dostları arasında ölme hakkı vardır."

Bir şamanın köstü deliğinden bol umut ve şifa dilemesini istemek ve dostça sevgiler göndermek de baki bir coşku olsun kendisine.

İçindekiler

- 2 • Özel Mülkiyet Rejiminin Sonuna Doğru Hazin “Muhalefetin” Parçasıyız, Değişmeliyiz...
Göksu Deniz
- 4 • Anayasa Mahkemesi, Suyun Metalaştırılması ve Kamu Hizmeti
Emre Baturay Altınok
- 5 • Politik Programımızın Tecellisi: Altıncı Şirkete Ulukışla’da Toprak da Yok
Elif Bulut
- 6 • Savranoğlu Direnişi’nin Öğrettikleri: Sınıf Mücadelesi, Doğanın ve Emeğin Özgürlüğünü Birlikte Sahiplenmektir • Hatice Bilgetay
- 7 • Toplumsal Mücadeleler Buluşması: Zora Karşı Zor
Sırma Özdem
- 9 • Chipas’tan Wall Street’e: Küresel Adaletsizliğe Karşı Kolektif Bir Uyanış
Jessica Davies
- 10 • Safları Sıkıştırmak • Deniz Zengin
- 11 • Pinheiro: Brezilya’nın Yoksullarla Savaşı • Sócrates Fabiano
- 12 • İzmir Sinekoloji Film Günleri • Güneş Uyanıker
- 13 • Kıyamet Çağının Büyücülükleri: Kentsel Gelişme, Ekonomik Büyüme, Serbest Piyasa • Gökhan Bilgihan
- 16 • Toplama Kamplarından Toplumsal Mekânlara
Hatice Kurşuncu
- 19 • Zirhli Kentler • Chris McMichael
- 21 • Egemenlerin Afeti Yönetimi, Otoriteyi “Nimet”e Dönüştürüyor
Hade Türkmen
- 24 • Frederic Jameson : Sosyalizm İçin Üretimcilikten Kurtulmak Gerek’
Söyleşi: Aaron Leonard
- 26 • Astrofizikçiler: Galaktik Ekoloji İdeologları • Baybars Külebi
- 28 • Michael Löwy: Mücadele, Öfkeli Bilincin Radikalleşmesidir
Röportaj: Lefteris Banos, Baybars Külebi, Lara Aysal, Dafni Anastasiadi, Ethemcan Turhan
- 32 • Büyük Olsun, Bizim Olsun ya da Brezilya Federal Mahkemesi HES Kararı
- 33 • Avukat Rodrigo Bousfield: Brezilya’da Yargı Kararları Neoliberalizmin Esiri Oldu
Röportaj ve Çeviren: Fevzi Özlüer, Mehmet Ali Üzelgün
- 35 • Futbolun Enerji Açığı mı, Trabzonspor’un Sermaye Açığı mı?
Cömert Uygur Erdem
- 36 • “Nükleer İhale Modeli” • Yılmaz Killim
- 39 • Savaşın Gölgesindeki İran • Behzad Yaghmaian
- 40 • Hakikat Çizgisinde Mücadele, “Psikolojik Harekât” ve Bergama Gerçeği • Röportaj: Göksu Deniz
- 44 • Ekososyalist Bir Feminizm: Bergama’dan Gerze’ye Kadınların ve Doğanın Kurtuluşu • Ecehan Balta
- 47 • Ekolojik Kriz Karşısında Yeni Bir Hukuk Arayışı Olarak Ekokırım
Hande Atay
- 50 • Tarih Yalan da Söyler, Gıda Krizi GDO Tahakkümüne Dönüşüyor
Adnan Çobanoğlu
- 52 • EFSA’nın Hukuku ve Gıda Egemenliğiyle Çıkar Çatışması
Olca Bingöl
- 55 • İklim Değişikliği Krizi ve Faşizmin Suretleri Fırtınaya Karşı Ayakta Durmak • Stefo Benlişoy
- 59 • Ekolojinin Trajedisini Yeniden Düşünmek • Fevzi Özlüer

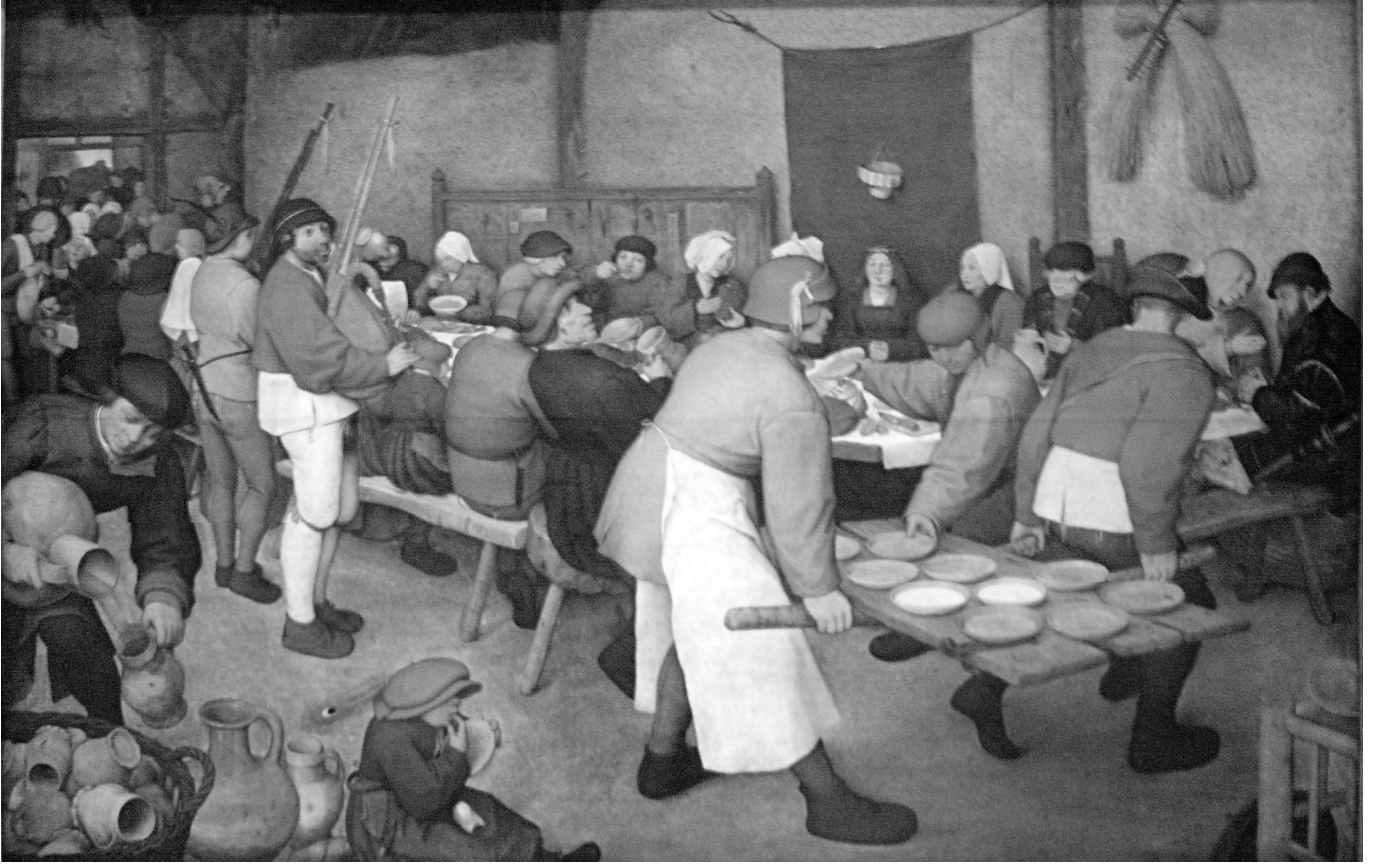
ekoloji kolektifi derneği adına sahibi ve sorumlu yazar
işleri müdürü: emre baturay altınok
dergi editörü: ethemcan turhan, fevzi özlüer
illüstrasyonlar: derya ülker
ISSN 2146-9288 kapak fotoğrafları: fevzi özlüer, cömert uygur erdem
tasarım: harman saner çakmak • samet zeydan

yönetim yeri: inkılap sok. 26/4 kızılây/ankara
www.ekolojistler.org • ekolojikolektifi@yahoo.com
telefon: (0312) 425 77 64 • faks: (0312) 425 77 64
yayın tarihi: şubat 2012
basım yeri: korza yayıncılık, büyük sanayi 1. cad. 95/1
iskitler/ankara tel: (0312) 342 22 08

Doğrudan Demokrasi Mümkün

Yeliz Arı

Dünyanın pek çok yerinde işgal hareketleri, neoliberal saldırganlığa karşı direnmeye devam ediyor. Bu işgal hareketleri Tunus’ta meydanları, Peru’da kamu binalarını, Yunanistan’da özelleştirilen hastaneleri yeniden kamuya kazandırmak için doğrudan harekete geçiyor. Wall Street işgalcileri de adaletsiz hukuk sistemine karşı mahkemeleri, Üniversiteleri yeniden toplumsallaştıracak formlar üretmeye çalışıyor. Bu hareketlerin temel olarak karşısına aldığı ise neoliberal siyasetin toplumu karar alma süreçlerinin dışına iten demokrasi algısı ve adaletsiz üretim ve bölüşüm sistemidir. Liberal demokrasinin kendi mezar kazıyıcı haline gelen milyonlarca yoksul ve yoksullaştırılan kitlenin huzursuzluğu tüm dünyadaki sermaye çevrelerinin karşısında güçlü örgütlü bir güç haline gelebilmiş durumda değildir. Ancak gerçek olanın ne olduğunu bu hareketler bize işaret ediyor. Bu olanak doğrudan demokrasinin mümkün olduğuna dair yakılan işaret fişegidir. Bugün, Türkiye ekoloji mücadelesinin değişik alanlarında yürüyen pek çok direniş çadırı deneyimi de bir tür siyasallaşmış toplumsal demokrasi talebi için mücadele ediyor. Sermayenin kendi koyduğu kuralları bile tanımadan yaptığı acımasız yatırımlar karşısında, bu direnişler, “biz karar vermeden asla yapamazsınız” diyorlar. Dünyanın tepki hareketleri bugün için kurucu bir toplumsal mücadele biçimi olarak geliyor. Bu hareketlerin istediklerinin, kendi toprakları üzerinden termik, nükleer, HES gibi yıkıcı yatırımların uzaklaştırılması olarak görülmesi bu hareketlerin eksik değerlendirilmesi sonucuna bizi vardi-racaktı. Neoliberal yıkıcılığa karşı, kendi geleceklerini belirlemek ve nasıl bir dünya istediklerinin eşliğinde bulunan bu hareketleri birleştirecek olan talep de işte bu doğrudan demokrasi talebidir. Kendi özörgütleri üzerinden yükselecek bir siyasallaşma ve birlikte yönetme, karar alma ideali etrafında bir araya gelecek bu hareketlerin taleplerini ekonomik bir mücadelenin talepleri olarak görme hatasına düşmemeliyiz. Dünyada gelişen işgal hareketlerinin doğrudan demokrasi talepleri ne ise bugün Türkiye’de ilksel biçimlerine tanıklık ettiğimiz direniş çadırlarındaki demokrasi talepleri de bu niteliktedir. Bu anlamıyla ekoloji mücadelesi sadece doğa varlıklarının kurtuluşu için verilen bir mücadele değil aynı zamanda doğanın varlık koşullarını ortadan kaldıran emeğin kendi kendini yönetebilir olmasını yok eden neoliberal kapitalizme karşı bir mücadeledir. Bu mücadelenin cephesinde yürüyen ve her daim diri olan tartışmalar karşısında devletin refleksi ise bilindik otoriter devlet refleksidir. Bu bağlamda devletin, yurttaşını sürekli baskı altında tutulmasına yönelik soruşturmaları, gözaltıları, haksız tutuklamaları gün geçtikçe artmaktadır. Bunlarla birlikte en temel meselelerde bile devlet görevlileri, bilgi ve belgelerini kamuoyuyla paylaşmaktan imtina etmektedir. ÇED raporları, ruhsatlar, plan kararları, izinler yurttaşın bir sır gibi saklanabilmektedir. Bu güvenlik devletinin çelik zırhı arkasından tüm yatırımlarını gerçekleştirebileceğini sanan şirketleri durduracak yegane güç, toplumsal mücadelenin güçlü ve örgütlü bir biçimde her türlü hukuki, meşru, demokratik mücadelesini yükseltmekten geçmektedir. Mahkemeleri, hastaneleri, kamu binalarını, meydanları ve toplumsal demokrasiyi ancak bu şekilde kazanacağız.

Özel Mülkiyet Rejiminin Sonuna Doğru Hazin “Muhalefetin” Parçasıyız, Değişmeliyiz...

Göksu Deniz

AKP 2011 seçim beyannamesini açıkladığında Ankara Kızılay meydanındaki binaların dış cephelerinin giydirilerek şehrin merkezine yeni bir görünüm kazandıracağını ilan etmişti. Seçimlerden sonra bu “müjdeli” haberi Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek kamuoyuyla yeniden paylaştı. Masraflarını Belediye’nin karşılayacağı bu giydirme operasyonu ile Kızılay merkezine modern, seçkin bir görünüm verilecekti. Kızılay’da tıpkı “Taksim 1 Mayıs Meydanı” gibi bir seçkinleştirme operasyonuna tabi tutulmaya hazırlanıyordu. Bu açıklamadan daha birkaç hafta önce, 90’lı yıllarda yıkılan Kızılay Binası’nın yerine yapılan ve imara aykırı olduğu için imar planı değişiklikleri iptal edilen “Kızılay Rant Merkezi Alışveriş Merkezi”, halkımızın hizmetine yirmi yıl sonra açıldı. Pek tabii, bu değerli arazi, şehrin steril yüzü olarak, aynalı camların ardından makyaj malzemesi satmaya başladı. Bu “yaptım oldu” zihniyetinin ürünü binanın açılışı ile ilgili “duyarlı” Ankara kent kamuoyu, hazin sesini pek duyurmamıştı. Meslek Odaları, seçim telaşından olsa gerek ki, ne Kızılay’ın dış cephe giydirmeleri hakkında, ne de Kızılay Rant Merkezi ile ilgili bir kent kamuoyu yaratma yoluna gittiler. Yıllarca kent muhalefetinin önderliğine soyunan bu yapıların dökülüyor olması, bir yanıyla yeni muhalefet dinamikleri yaratılmasının

gerekliliğini ortaya koyuyordu. Diğer yandan ise, bu kurumları işgal edenlerin neden buralarda durduklarına ilişkin bir soruyu da ısrarla sormamızı gerektirdi. Kamusal alanların, özel mülkiyet konusu haline getirilmesi sürecinde, bu alanları temellük eden çıkar çevrelerinin ideolojileri, mekânı ve zamanı yeniden ele geçirecek ve üretecek biçimde, hakların özüne dokunacak müdahaleleri de zorunlu kılıyordu.

Tam da bu yaşamın neoliberal tarzda estetize edilmesine yönelik tahakküme karşı sessizliğin hüküm sürdüğü günlerde, meclis gündemine “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun Tasarısı” 2 Şubat 2012’de geldi. Van depreminin yarattığı kamuoyu ile uygun zemini bulan, kentsel dönüşüm uzmanları, bu yasa ile Türkiye’nin deprem riski olan tüm alanlarında, her türlü faaliyeti durdurup kentsel dönüşüm için çalışmalarına başlayacak bir düzenleme için sıraya girdi. Yasa, tüm Türkiye’de hem hazine arsa ve arazilerinin hem de özel mülkiyet hakkı koruması altındaki arsa ve arazilerin, “gerektiğinde” ve “ivedi” biçimde dönüştürülmesini düzenliyordu. Ama bu “dönüşüm” kavramının tanımına dahi ihtiyaç duyulmamıştı. Deprem alanlarının dönüşümü sorunu, stratejik planlama, sosyal ve ekolojik süreç yönetimi,

hakların özü kavramlarından kopartarak, tek yapı ölçeğinde, yapıların yıkılarak yeniden yapılması sürecine indirgeyen bu yasa, büyük bir yasal yıkım sürecinin de fitilini yakmaya hazırdı. Afet yönetiminin nasıl yapılacağı ile ilgili en ufak bir bilgiyi bulamayacağımız yasa, *riskli alanlar*, *rezerv alanlar* gibi kavramlarıyla neredeyse tüm ülkeyi afet riski altında dönüştürülecek bir inşaat nesnesi olarak görüyordu. Afet riski altındaki alanlardan daha fazlasına ve herhangi bir kuralla bağlı kalmaksızın ihtiyaç duyan TOKİ'nin yasa yapıcıları, "afet riski" var dedikleri anda özel mülkiyet hakkını bile tanımayacaklarını buna ilişkin tüm yetkiyi ellerinde toplayacaklarını ilan ediyordu. Bu yasa, eğer gerçekten afet riski altındaki alanlara yönelikse, bu riski yaşayan kişilerin rızası ile dönüşüm neden esas alınmadı. Eğer bu yasa bir afet riskine karşı tedbir getiren yasa ise, bu riskli alanlar ve rezerv alanlar kavramsallaştırması ile mera alanları, tarım alanları, hazine arazileri, ormanlıklar, zeytinlikler, makiler, sulak alanlar bu yasa kapsamına ne amaçla sokuluyordu. Bu yasa aslında sermaye birikimi için merkezileşme, yoğunlaşma ve otoriterleşme eğiliminin sermayenin temel varlık zemini olan özel mülkiyet hakkının bile yurttaşların elinden alınıp bir azınlığın hakkı haline getirilmesine yönelik özel düzenlemeler içeriyordu. Bu yönüyle "yasa"nın bağlayıcılığının zemini olan, rıza ve onay mekanizması ortadan kaldırılıyordu. Rıza ve onay almadan özel mülkiyet hakkını *risk ve rezerv alan* kavramları çerçevesinde ortadan kaldıran yasa bir yönüyle de sermaye birikim rejiminin meşruiyetini sağlayan özel mülkiyet hakkının herkesin hakkı olduğuna dair kuralın köküne de kibrit suyu çakıyordu. Temel hakların özüne kamu yararı gerekçesiyle dahi dokunulamaz diyen burjuva hukukçuları bakalım, yurttaşların özel mülkiyet hakkının özüne dokunan bu düzenlemelere ne diyecekler. Sermayenin ihtiyaçları, yurttaşların Anayasal hakkı olan mülkiyet hakkını bile çok görmektedir. Tüm ülkedeki arsa ve arazilerin kentsel yapılaşmanın konusu haline getirilmesine yönelik yetkileri de TOKİ uzmanları, merkezi ölçekte eline alıyor. Bu yasa bu haliyle, yeni yık-yapa dayalı birikim stratejisinin önünde, yurttaşların "özel mülkiyet" hakkının ve tüm yazılı hukuk kurallarının engel olmasını bertaraf edecek kuralların konulmasını ve yetkilerin TOKİ aktörlerinde toplanmasını amaç edinmiştir. Halen bu konuda da bir ses seda mevcut kamuoyumuzdan çıkmış değildir.

Yine aynı hafta, "orman köylüsünü kalkındırarak" bir yasa da meclis gündemine geldi. Hazine adına orman sınırları dışına çıkarılan alanların ve hazineye ait tarım arazilerinin satışını amaç edinen yasa, yıllardır ısıtılan 2-B ve 2-A ile ilgili alanların satışının yasal boyutlarını konu ediniyordu. Kamu'nun neoliberal tarzda yeniden düzenlenmesi ardından kapitalist birikim rejiminin temsilcileri, kentsel ve kırsal alanların yeniden değerlendirilerek satışına yönelik yasaları hızlı bir biçimde meclis gündemine bu şekilde taşıdı. "Deprem korkumuz ekonomideki en büyük şansımız" diyen "yeni müteahhit", Yeşil Kundura'nın sahibi Engin Yeşil, önümüzdeki yıllarda sermaye birikiminin yoğunlaşma alanlarını işaret ediyordu. Özelleştirmeler sürecinin sonuna gelen, *kriz* ile ülkeyi terbiye eden neoliberal siyasal tarz, doğa varlıklarının sömürsünü genelleştirerek krizini aşacak bir maddi ve manevi kaynağı yaratmanın derdine çoktandır düştü. Önümüzdeki yıllarda, bu yıkım stratejisinin daha keskin ve otoriter sonuçlar doğuracağı bir sürece girdiğimizi görmek mümkün. Ancak bu süreçte kırdı ve kentte tüm yoksulların ve doğanın sömürsünü aşmayı esas alan bir örgütsel inşaa gerçekleştirilmezse, bu konuda toplumsal muhalefet, doğrudan demokrasi kanallarını açacak siyasal tarzlar geliştiremezse, yıkım karşısında mevcut sessizliği bozacak hiçbir örgütlü güç bulmak mümkün olmayacak. Tüm yetkiyi ve gücü elinde toplayarak, astığım astık, kestiğim kestik siyasetinin aktörlerinin sınıf içi kavgalarına bakarak soluk almayı ummak, nafi bir çaba olacaktır. Egemenler eninde sonunda çıkar çatışmalarını aşacak bir düşman yaratmayı becerecektir. Bu yıkım hattının karşısında yılmadan toplumun yabancılaşmasına, toplumsalın yıkılmasına, doğanın sömürsüne karşı hazin sesimizi yükseltmeliyiz.

“

Tüm yetkiyi ve gücü elinde toplayarak, astığım astık, kestiğim kestik siyasetinin aktörlerinin sınıf içi kavgalarına bakarak soluk almayı ummak, nafi bir çaba olacaktır. Egemenler eninde sonunda çıkar çatışmalarını aşacak bir düşman yaratmayı becerecektir. Bu yıkım hattının karşısında yılmadan toplumun yabancılaşmasına, toplumsalın yıkılmasına, doğanın sömürsüne karşı hazin sesimizi yükseltmeliyiz.

”

Anayasa Mahkemesi, Suyun Metalaştırılması ve Kamu Hizmeti

Emre Baturay Altınok

Anayasa Mahkemesi, 26 Ocak 2012 tarihli toplantısında tarihi bir karara imza attı. Yüksek Mahkeme, Ankara 1. İdare Mahkemesi'nde Tüketici Hakları Derneği (THD) adına açtığımız, Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi Tarifeler Yönetmeliği'nin iptali davasında, THD'nin 2560 Sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Tarife Tespit Esasları" başlıklı 23. maddesindeki "...tarifelerin tespitinde, yönetim ve işletme giderleri ile amortismanları doğrudan gider yazılan (aktifleştirilmeyen) yenileme, ıslah ve tevsi masrafları ve % 10'dan aşağı olmayacak nispetinde bir kâr oranı esas alınır..." ifadelerinin Anayasa'ya aykırı olduğu yönündeki iddiasını ciddi bularak "% 10'dan aşağı olmayacak nispetinde bir kâr oranı esas alınır" ifadesinin iptali için 11 Kasım 2010 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştu.

Yüksek Mahkeme 26 Ocak 2012 tarihinde gerçekleştirdiği toplantısında "...%10'dan aşağı olmayacak nispetinde..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline; "...bir kar oranı esas alınır" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine karar verdi.

Anayasa Mahkemesi'nin %10'luk oranı iptal kararı tüketicilerce sevinçle karşılanır ve su faturalarına önemli bir düşüş beklentisine yol açarken resmin arka planındaki anlamın dikkatlerden kaçmaması gerekiyor. Nitekim Mahkemenin kararının neoliberal kamu hizmeti anlayışının, su hizmetlerinde de hukuk dolayımıyla tescillendiğinin farkına varmamız gerekiyor.

Anayasa Mahkemesi'nden Büyük Makas Değişikliği: "Kamu Hizmeti Bedelsiz Olamaz, Hizmetten Kar Elde Edilmelidir"

Anayasa Mahkemesi'nin "...%10'dan aşağı olmayacak nispetinde..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline; "... bir kar oranı esas alınır" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine konu kararına göre ASKİ özelinde İSKİ Kanunu'na tabi 16 Büyükşehir Belediyesi'nin su ve kanalizasyon idarelerinin tamamı kar elde etmeleri teminat altına alınmıştır. Suyun yurttaşlara ulaştırılması, atık suyun tahliyesi konusunda da kamu hizmeti üreten yerinden yönetim kuruluşları olan belediyeler, Mahkeme kararı ile adeta kamu hukuku kurallarına göre faaliyet yürüten idari kuruluşlar olmaktan çıkarılmış, şirket hukuku üzerinden hizmet üreten yapılar olarak görülmüştür. Bu anlamda vergisini ödeyip yararlandığımız su hizmetlerinde de yurttaşların belediyelerin "karlılık" politikalarına katlanmaları gerektiğine hükmedilmiştir.

Bedelsiz kamu hizmeti döneminden sonra vergi ödeyerek maliyetine katıldığımız hizmetin yurttaşlara sunulduğu ikinci dönem de bu kararla geride kalmış; yurttaşlara su ve kanalizasyon

idarelerinin kar elde etmesi için vergi ödevi dışında karı maksimize etme ödevinin yüklendiğinin işlendiği resim tamamlanarak duvara asılmıştır. Bu anlamda en basit tabirle suyun ticari bir meta, kamu hizmetinin de piyasalaştırılmasının yargı kararıyla kabul edildiğini ve bunun da tüm idari ve adli makamları bağlayıcı bir içtihatla taçlandırıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Mahkeme kararıyla kamu idari otoriteleri olan belediyelerin satış tarifelerinde kar elde etmeleri gerektiği tartışmasız kabul edildiğine göre suyun metreküp birim fiyatının ticari faaliyetin temel girdisi olduğu, eşdeyişle üzerine kar konularak sunulan bir mal olduğu kabul edilerek neoliberal hukuk makasının su hizmetlerinden de bir takım elbise çıkartmaya çalıştığını görmek mümkündür.

Karar, Su Hizmetlerinde de Devletin, Piyasa Devleti Olması Gerektiğini Buyurdu

Anayasa Mahkemesi'nin 1980'li yıllardan sonra verdiği pek çok kararında kamu hizmetinden kar elde edilmesi hüküm altına alınmıştı. İleri 1985 yılında verilen Anayasa Mahkemesi kararında, Köprü geçişlerinde yurttaşlardan katkı payı yerine ücret alınmasına ilişkin düzenlemenin iptali için açılan davada, bu iddianın Anayasal bir dayanağı olmadığını kabul etti. Bu kararıyla açılan kapıdan onlarca karar geçti. Anayasa Mahkemesi, kamu hizmetinin ücretlendirilmesini dolayısıyla; amortisman, işçi gideri ve kar payının ücret adı altında alınmasını hükme bağlamıştı. Bu süreç Anayasa Mahkemesi'nin özellikle enerji sektörü ile ilgili verdiği kararlarda yeniden üretildi. Şimdi de bu neoliberal anlayış, su hizmetlerinden de kar elde edilebileceğini içtihat haline getirdi. Otuz yıllık neoliberal dönem su hizmetlerinde de sosyal devletin "köküne kibrit suyu" dedi. Süreci tamamladı.

Anayasa Mahkemesinin 26.1.2012 tarihli kararının kamu hizmetinin temel ilkelerinden olan bedelsizlik ilkesinden öte karlılık ilkesini referans alması Anayasa Mahkemesi'nin Yüksek Mahkeme sıfatı ile idari ve yargısal anlamda adeta piyasa düzenleyicisi gibi davrandığını bir kez daha görmek gerekiyor.

Meselenin salt tüketici faturalarında en az %10 düşüş sağlayacağı sevinçli üzerinden tartışıldığı günümüzde sosyal devletin mezar ihalesinin de şirketlere kaldığını söylemek de yanlış olmayacaktır. Piyasanın kamusal alana müdahalesinin belgesi olan bu resmi, duvardan indirmek, etkilerini ortadan kaldırmak yurttaşlar olarak tarihsel bir sorumluluğun ötesinde omuzlarımıza yüklenmiş tarihsel bir ödevdir.

Charles Buxton'ın söylediği gibi hiçbir şey ayağımıza gelmez; en azından iyi olan hiçbir şey. Her şeyi gidip almamız gerekir.

Politik Programımızın Tecellisi: Altıncı Şirkete Ulukışla'da Toprak da Yok

Elif Bulut

Ulukışla köylülerinin, maden arama ve işletme faaliyetine karşı mücadelesi, Aydın Doğan'ın da ortakları arasında bulunduğu Gümüştaş isimli şirkete nefes aldirmamaya devam ediyor.

2009 Yılında Devletin maden arama sahalarının haklarını satın alan şirketlerden Gümüştaş şirketi Ulukışla Maden Köy sınırları içinde altın arama faaliyetine başlamak için hazırlık yapıyordu. Köyde altın madencilerini destekleyenler de bir muhtar adayı çıkartmıştı. Ama muhtarlık seçiminden sadece 14 oy alarak hezimete uğrayan altıncılar, Maden aramayla ilgili ÇED sürecine devam ettiler. Geçtiğimiz Nisan ayında da ÇED olumlu kararını aldılar. Ancak bu karara karşı açtığımız davada yürütmeyi durdurma kararı çıktı. Buna karşın altın madeni arama faaliyeti ile birlikte şirket madeni işleteceği sahayı da seçmek için hazırlık yapmaya devam etti ve ediyordu. Bir yandan hukuk mücadelesi devam ederken bu mücadeleyi asıl belirleyen ise toplumsal mücadele oldu. Maden Köyü'nde yerel seçimin hemen sonrasında, altın madenini alan şirketin Maden Köyünde ÇED tanıtım toplantısı yapma girişimi protesto edilerek engellenmişti. Köylüler ve Muhtarların bir araya gelerek oluşturdukları Bolkar Dağları Platformu'nun 2009 yılı Mayıs ayında Maden Köyünde düzenlediği mitinge katılan yaklaşık 500 kişi ile altın madenine karşı tepkileri haykırdı.

Yapılan çalışmalar sonuç verdi ve miting alanına gelen Necati Kurmel-Gümüştaş Şirketi'nin bir ortağı, diğer ortağı aydın doğan- maden köyüne bu fabrikayı kur(a)mayacaklarını açıkladı. Ancak kısa bir süre sonra, şirket altın madeni için, Ulukışla'ya bağlı Porsuk, Hasangazi köylerinin sulama göletinin bulunduğu alanda hazineden arazi almak için girişimlerde bulundu. Niğde İl Özel idaresi, Maden Köyü'nün aşağısında Toros Dağları hizasında Porsuk Köyü'nün göletinin tamamlanması amacıyla kamulaştırılan arazilerin şirkete satılmasına karar veriverdi. Satışın ardından köy meclisi başkanları bu satışın iptali için dava açtı. Kamulaştırmadan önceki bu arazinin mirasçıları da davaya katıldı.

Niğde İl Özel İdaresi aleyhine açtığımız davada, Aksaray İdare Mahkemesi, 21.09.2010 tarihli 2009/646 E. ve 2010/1033 K. sayılı kararıyla Niğde İli Ulukışla İlçesi, Porsuk Köyü sınırları içerisindeki 153 ada, 389 parsel sayılı kamulaştırılmış taşınmazın üçüncü kişiye satışıyla ilgili Niğde İl Özel İdaresi kara-

rını iptal etti. Mahkeme kararında, kamulaştırma amacının sona ermesi ve kamu yararına yönelik bir ihtiyaca tahsisi lüzumu kalmayan ihtiyaç fazlası duruma düşmesi nedeniyle 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu md 22 gereğince taşınmazla ilgili durumun, 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre taşınmazın eski malikine bildirilmesi kararı verdi.

Verilen mahkeme kararının uygulanmaması üzerine davacılar, İl Özel İdaresine başvurdu ve fakat bu başvuruya da bir yanıt alamadılar. 2011 yılı Eylül ayında Mahkeme kararının uygulanmaması nedeniyle davacılar, yargı kararının uygulanmaması nedeniyle idareciler hakkında suç duyurusunda bulundu. Bu suç duyurusu ardından şikayet edilen Vali, İl Özel İdaresinin diğer yetkilileri, apar topar İl Genel Meclisi'nde aldıkları kararlar, arazinin Aydın Doğan'dan satın alınarak eski mal sahiplerine iadesine yönelik süreci başlattı.

İl Genel Meclisi'nin 19.10.2011 tarihli ve 208 sayılı kararı ile, eski malikine veya mirasçılara bildirimde bulunmadan satıldığı gerekçesi ile iptal edilmiş olması nedeniyle, arazinin Gümüştaş Madencilik ve Tic. A.Ş.'den 159.300,00 TL bedelle geri satın alınmasına karar verildi. Niğde İl Özel İdaresi, 03.11.2011 tarihli dilekçesi ile davanın taraflarından, taşınmazın idarece satılığa çıkarıldığından bahsederek, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu md. 22 uyarınca, anılan taşınmazı muris sıfatıyla geri alma haklarını kullanıp kullanmayacakları hakkında bilgi vermelerini istedi. Davacılar, Niğde İl Özel İdaresinin, 03.11.2011 tarihli dilekçesine karşı vermiş oldukları cevapta, Kamulaştırma Kanunu md 22'den doğan haklarını kullanmak istediklerini, taşınmazın kendilerine, murisler oldukları Mehmet Vural'ın almış olduğu kamulaştırma bedeli olan 1100 TL bedel karşılığında verilmesini talep ettiler. Davacıların talebini kabul eden Niğde İl Özel İdaresi, kamulaştırılmış olan arazinin 1100 TL karşılığında geri verilmesine karar verdi.

Önce Maden Köyü'nden sonra da Hasangazi-Porsuk Köyleri'nden kovulan altıncı şirket en sonunda gözünü Tepeköy'e dikti. Maden Köyü'nden çıkarttığı altınları burada işletmek istiyor. Köy'de altın işletmesi kurulmasına yönelik Mevzi İmar Planı değişikliğine karşı köylüler dava açmaya hazırlanıyor. Köy meclisleri buradan da altıncıları kovacak. Hiç şüpheleri olmasın.

Savranoglu Direnişini'nin Öğrettikleri: Sınıf Mücadelesi, Doğanın ve Emegin Özgürlüğünü Birlikte Sahiplenmektir

Hatice Bilgetay

Savranoglu şirketine ait İstanbul-Kampana adlı firmaya ait görünen fabrikadan, sendika üyesi oldukları işverence öğrenilen 13 işçinin 2011 yılının 21 Mart'ında işten çıkarılmasıyla başlayan direniş hala devam ediyor. İstanbul'daki Kampana direnişinin 310. gününde Türkiye Deri-İş Sendikası İzmir Şubesi, Ekoloji Kolektifi, EGEÇEP, Çağdaş Hukukçular Derneği İzmir Şubesi ve İMECE Derneği de ortak bir basın açıklaması ile direnişe destek verdi. 24.01.2012'de Kartal İş Mahkemesi de işçilerin işe iadesine ve feshin sendikal nedenle gerçekleştiğinin kabulüne karar vermişti. Ve böylece işçilerin örgütlenme özgürlüğüne yönelik haklı direniş yargı tarafından da tescil edilmişti. Yapılan basın açıklaması ise ekoloji örgütleri ve işçi sınıfı sendikalarının ortak örgütledikleri ve işten atılan işçilerin mücadelesi ile doğanın sömürüsü mücadelesini politik anlamda birleştiren bir faaliyet olması açısından ilk ve önemli bir adımdır. Bu nedenle 2 Şubat 2012'de yapılan bu basın açıklamasını da mücadelenin aksının ne olması gerektiğini imlemek ve tarihe not düşmek adına aktarmak gerekir:

“Savranoglu Emegi de Dogayı da Sömürüyor

Savranoglu şirketine ait İzmir Menemen'de bulunan işyerinde 2011 yılı Mayıs ayında başlayan sendikal faaliyetler sonucu Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında üç sendikal işçi işten atıldı. Bunun üzerine işveren 30.09.2011 tarihinde fabrikasını kapattığını duyurarak sendikal işçilerden kurtulmak amacıyla çalışmak isteyenler Kampana fabrikasında işbaşı yapabileceklerini duyurdu. 40 sendika üyesi işçi 3 Ekim'de İzmir'den İstanbul'a giderek işbaşı yaptı ancak İstanbul'a gittikleri ilk gün barınma sorununu çözemeyerek fabrikada konaklamak zorunda kaldılar. Bu zorunlu konaklama, işveren tarafından yeni bir “fırsata” dönüştürüldü: işyerini işgal gerekçesiyle işçiler işveren tarafından şikâyet edildi! İşe başladıktan 10 gün sonra 13 Ekim'de ise, işçiler, “sözde” işgal gerekçe gösterilerek işten atıldı.

Bu süre içerisinde sıkça işveren kaynaklı provakatif saldırılara maruz kalan işçiler hala direniş çadırında nöbet tutuyor. İşveren ise kapiya astığı yeni bir tabela arkasında sanki yeni bir şirkete ait yeni bir fabrika imiş gibi üretimini kesintisiz sürdürmeye devam ediyor.

Şirketin maliyet oranlarını düşük tutabilmek adına fabrikadaki sağlıksız çalışma koşulları yüzünden üretim faaliyeti sırasında pek çok işçi sağlığını yitirerek çalışamaz raporu aldı. Ve birçok işçi bugün şirketin işçi sağlığını hiçe sayan uygulamaları yüzünden emeğinden yararlanamıyor, üretimde bulunamıyor. Öte yandan fazla çalışmalar, sağlıksız iş koşulları ve sendikal örgütlenme özgürlüklerini bloke edecek tüm bu

emek gaspı yanında şirket kâr uğruna doğayı da hiçe sayan uygulamalarına devam ediyor.

Savranoglu şirketi 1993'ten bu yana Menemen ilinde faaliyetini sürdürürken sayısızca kez endüstriyel atıklarını çevreye doğrudan bırakmış ve yarattığı çevre kirliliğiyle Menemen halkının sağlığını ve bölgedeki ekosistemi tehlikeye atmıştır. Şirket yıllar içerisinde kapasitesi artan üretimden kaynaklanan tüm atıkları, arıtma altyapı tesisinden geçirilmeksizin kanalizasyon sisteminde izinsiz gerçekleştirilen gizli bir kapak yardımıyla kanalizasyona boşaltmaktadır. Yine şirket üretimde kullanılan boya atıklarını işçiler aracılığıyla varillerle doğrudan kanalizasyona döktürmektedir.

Şirketin daha fazla kâr elde etmek uğruna insan sağlığını ve ekolojik dengeyi hiçe sayan faaliyetlerinin devamı halinde Menemen ovası civarında oturan halkın sağlığı olumsuz yönde etkilenmeye; Menemen deresi ve İzmir Körfezi zehirli atıklarla kirlenilmeye devam edecek. Aynı zamanda tarım alanlarının bulunduğu bölgede yetiştirilen ürünlere karışan zehirli kimyasal maddeler nesilden nesile aktarıldıkça insan sağlığı ve ekosistem açısından uzun vadede telafisi imkânsız zararlar da doğacak.

Bugün görüyoruz ki sermaye yalnızca emeği değil doğayı da eşzamanlı olarak sömürüyor. Yalnızca işçilerin sağlığını değil, üretim faaliyetine katılmayan halkın sağlığını da hiçe sayıyor. Doğayı sınırsız bir hammadde kaynağı olarak tüketmeye devam ederken kötü çalışma koşullarıyla insanı var eden emeği de ucuz işgücü olarak kullanıyor. Şirketin en az maliyetle en çok büyüme hırısı karşısında insanlar ve doğa bedava birer kaynak olarak sömürülmeye devam ediyor.

Bizler bugün burada Savranoglu şirketinin çevreyi kasten kirletmek suçunu oluşturan eylemlerini şikâyet etmek için toplandık.

Çağrımızdır!

Gün emeği ve doğayı sömürenlere karşı emekçi sınıflar ve ekoloji mücadelesi yürütenlerin dayanışma günüdür! Emeği ve doğayı sömürenlere karşı Hopa'da, Solaklı'da, Gerze'de, Ulukışla'da, Kışladağ'da, Bergama'da, Aliğa'da ve Akkuyu'da süren mücadelemiz bugün Menemen'de bizler var oldukça devam edecek! İşçiler, yoksullar ve doğa ortak mücadelemizle özgürleşecek!

Türkiye Deri-İş Sendikası İzmir Şubesi, Ekoloji Kolektifi, EGEÇEP, Çağdaş Hukukçular Derneği İzmir Şubesi ve İMECE-DER”

Toplumsal Mücadeleler Buluşması: Zora Karşı Zor

Sırma Özdem

Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde ekoloji mücadelesi verenler, İstanbul'da Suyun Ticarileştirilmesine Hayır Platformu'nun çağrısıyla 7-8 Ocak'ta 2012'de "Yaşam Alanlarını, Yaşamı Savunanlar Buluşuyor Mücadeleler Birleşiyor" isimli etkinlikte buluştular. İktidarın ve sermayenin doğaya, yaşama karşı yürüttükleri sömürü politikalarına vurgu yapılarak, bu politikalara karşı yürütülecek mücadelelerin dile getirildiği sonuç bildirgesinden de anladığımız üzere; mücadelelerin birleşmeye ilişkin "iç geçirdikleri" bir buluşma daha geride kaldı.

Önceki senelerde, İstanbul'da ve Ankara'da mücadeleleri buluşturma, birleştirme çabaları ile kotarılan diğer etkinlikler gibi bu etkinlik de, mücadelelerin birbirlerine deneyimlerini aktararak, kendi mücadelesine geri döndüğü bir etkinlik oldu. Bu her yıl buluşma hali bir yönüyle olumlu görünebilir. Ancak, bu mücadelelerin kanatlı bir tarzda birleşmesini mümkün kılacak bir yolun nasıl mümkün kılınacağı ya da neden mümkün kılınmadığını düşünmenin zamanı çoktan geldi. 2007 yılında ger-

çekleştirdiğimiz *Toplumsal Mücadeleler Forumu*¹ tarzının anlaşılan o ki; pek de beğenilen bir muhteviyatı bulunuyor. Ancak, bu geçen beş yılda gerçekleşen pek çok forum, mücadelelerin yukardan iradi müdahalelerle birleşmesinin değil; ancak buluşmasının mümkün olabildiğini gösterdi.

Birleşmek İçin, Birleşme Niyeti ve Özyönetim Programı Gerekli

Bu bağlamda, yereldeki mücadeleleri "birleştirme" çabalarının başarıya ulaşmama nedenlerinin tartışılması, her seferinde mücadele edenleri bir araya getirerek 2 günlük salon etkinlikleri düzenlemek kadar önemlidir. Mücadelelerin öz örgütlülüğünün niteliğini, varlığını ve bu varlığın mücadelenin devamı içindeki zorunluluklarını algılayamadığımızda da makul bir yanıt üretmekten uzaklaşacağız. Hele ki tarafları tarafından kabul edilmiş belli bir politik programı eksen almaksızın ve bu programa yönelik özörgüt çabalarını da es geçerek bu mücadelelerin birleşmesi olanağı olmadığını bil-

¹ Forumun sonuç bildirisinde bir dış ses, forum sonuç bildirgesinin altında imzası olanlara ve direnenlere şöyle sesleniyor "Anadolu'nun dört bir yanında sularına, ormanlarına, toprağa, doğaya emeklerine sahip çıkmak için mücadele edenlere bir kez daha sesleniyoruz: Direnişiniz direnişimizdir!". STHP, **Yaşam Alanlarını, Yaşamı Savunanlar Buluşuyor Mücadeleler Birleşiyor Sonuç Bildirgesi**, 7-8 Ocak 2012. Bu hitap tarzı, direnenlerin kendine hitap ettiği bir dil değil, daha çok tarihi yazanlara bir hitap biçimidir. Bu tarz, tam da eleştirdiğimiz dışsallığın en açık örneği olarak duruyor.

mek gerekir. Merkeziyetçi bir zihniyetin izleğinde “yerel” olarak görülen hareketleri, kendi siyasetlerimiz çevresinde birleştirme çabasına girilirse bu birlik arayışları başlamadan biter. Bu siyaset dayatma tarzı hala baş edilmesi gereken bir hastalıktır. Bu sorun aşılmadığında ise mücadelelerin birleşmesinin önünde büyük bir engel olarak kalacaktır. Yereldekilerin özyönetimleri ile oluşturacağı anti-kapitalist bir mücadele, cepheden yürüyen dinamikler ekseninde bir araya gelmediği sürece, “birlik arayışı” buluşmalarda parlayıp sönen bir öfke olmaktan ileri gidemeyecektir.

Çevreci dememek için icad edilmiş olan “yaşam savunucusu” kavramsallaştırması gibi bir *kimlik* hala cephede yürüyen, sınıfsal sorunları kavramaktan uzaktır. Kapitalist yaşamla hesaplaşırken, hangi yaşamı savunduğunu hem eylem hem de politik programıyla açıkça söyleyebilme cüretine sahip bir siyasal birlik gerçek anlamda birleşme kapısını aralar. Solaklı’da HES projesine karşı direnenlerin “zor zorla yıkılır” dediği politik evreni kapitalistler de çoktan fark etti ve gereğini yapıyor. Ancak, anılan buluşmada kendini mücadeleden dışına konumlandıran politik dilden¹ kurtulduğumuzda, bu metni yazanlar, tarihi yapanların önünde kendini konumlandırmaktan kurtulacaktır. Bu haliyle iki yönüyle işleyen pragmatizmin siyasal “önderlik” kontenjanından yararlananlar, ileri bir adım olarak gördükleri buluşmalarda, program dayatmaktan vazgeçmelidir. Seslerini duyurmak için kürsü kullananların kitle hegemonyası da zaten bu programları, tam da bu “dayatma” nedeniyle, hayati bir mesele olarak görmemektedir. İvedi olarak sorunlarına çözüm arayanların “önderci” niyetlerin baskısı altında birleşme süreçlerini içselleştiremeyecekleri, hareketlerini programatik düzeye sıçratamayacakları görülmelidir. Bu birleşme, alandan, uzun soluklu, meşru bir çizgide, kitlelerin kendi kendilerini yönetebilecekleri potansiyeli açığa çıkartacak tarzda ve dişle tırnakla kazınarak yaratılacak bir kurucu faaliyettir. Bunun aksi bir tutum, direnişi iki adım geri götürecektir. Acil olan kontenjan önderlerinin fikri tutumları değil; mücadele alanlarının önderliğidir. Bu mücadele alanlarında ortaya çıkan milliyetçilik, devlet, demokrasi, özyönetim, sistem tartışmaları da ancak bu kurucu iradelerin politik ağıyla gelişecektir. Komün deneyimleri bize hep bunu göstermiştir. Politbüro amirlerine değil, kitle içinde eriyik olacak organik aydınlara ihtiyaç vardır.

Ekoloji mücadelesi öznelerinin eylemliliğiyle tabandan yükseltilmek yerine, tepeden indirilen, dış koşulların belirleyiciliğinde, sınırlı önkoşullarla sürecin öznelerini, eyleyecek olanlarını dışlayan ve ne sınıfı ne de kimliği gerçekleştirme-nin uzağında konuşlanan bu tür birleşme modelleri, iyiniyetli birer çabadan ibaret olsalar bile, kurucu iradenin çıkış noktası bakımından önemli bir yanılığın da beraberinde getirir. Paulo Freire’nin de tam olarak vurguladığı gibi “*Halka gerçekten adanmış olmak, onun ezildiği gerçekliği dönüştürmeyi gerektirir. Bunun için, dönüştürme sürecinde temel rolü halka vermekten vazgeçemeyecek olan bir dönüştürücü eylem kuramına ihtiyaç vardır. Önderler, ezilenlere sözüm ona düşüneyemeyen ve sadece eylem yanılışına yetenekli*

salt aktivistler muamelesi yapamaz; o zaman ezilenler gerçekte manipüle edilmeye devam edeceklerdir ve bu sefer manipüle edenler, manipülasyonun sözde düşmanları olacaktır. Önderler, koordinasyonun ve ara sıra eylemin genel doğrultusunun sorumluluğunu taşırlar. Fakat ezilenlere praksis tanımayan önderler, böylelikle kendi praksislerini de geçersizleştirirler. Sözlerini başkalarına dayatmakla, bu sözü çarpıtırlar; bu da yöntemleriyle hedefleri arasında bir çelişkiye yol açar. Özgürleşmeye gerçekten adanmışlarsa, eylemleri ve düşünceleri ötekilerin eylemleri ve düşüncesi olmaksızın gerçekleşemez.”

Bu sebeple kendi dinamikleri içerisinde, “yerel”ine hapsolmayacak, alancı bir tarzla sınırlandırılmamış mücadelelerin yarattığı politik yatay örgütlenmeler, kendi sözleri ve eylemlerinin öncülüğünde ve fakat evrensel bir çizginin de birleştiriciliğinde arzu edildiği gibi yürüyebilecektir. Bu evrensel çizgi üretenlerin kendi kendini yönetebilir olduğu toplumsallaşmış bir adalet, eşitlik, özgürlük ve demokrasi çizgisidir. Bu mücadelelerin öz güçlerinin bir blok oluşturması ise ekonomizme saplanmamış sınıfsal dinamiklere yaslanarak sağlandığı anda; mücadeleler, iktidar ve sermayenin karşısında önemli bir politik güç olarak konumlanabilecektir.

Gerze’de kirlenen hava nedeniyle balıkçıların ekonomik çöküşü, Trabzon’da orman köylüsünün ormandan kovularak yoksullaşması, altın madeni alanlarında buğdayların yok olması, endüstriyel tarım nedeniyle küçük çiftçinin kredi batağına saplanması, Antalya’da turizmin taş ocaklarıyla baltalanması gibi ekonomik koşullar hareketlerin bir araya gelmesi için gereken siyasal ön koşulu sağlamaya yetmez. Gerze’de balıkçının temiz hava yoksunluğu, Osmaniye’deki turunç üreticisinin temiz hava yoksunluğu termik santrallerden kaynaklanıyor olabilir. Ama termik karşıtı mücadele aynı zamanda Osmaniye’nin, Silopi’nin ve Gerze’nin kendi geleceklerini birlikte yapma ve kurma ideali olarak örgütlenmezse kimse bir başkasının ekonomik çıkarıyla doğrudan ve can yakıcı bir tarzda ilgilenmemektedir. Tekil direnişlerin artması, bu mücadelelerin arttığı anlamına gelmez. Asıl, ortaklaşma ve birlikte yönetme, birlikte üretme ideali etrafında buluşmak, bu tekil hareketlerin bir aradalığına işaret eder. Bu sermayenin yoksullaştırmaya yüzü dönük büyüme politikası aynı zamanda toplumun kendi kendini yönetmesini elinden almakta ve toplumun cins temelinde, milliyet temelinde ve sınıf temelinde daha derin çelişkiler yaşamasına neden olmaktadır. Bu hareketler elbette ortak düşmanın sermayenin hızlı büyümesinin farkında olduğunu biliyor olabilirler. Ancak bu hareketleri birleştirecek olan zemin, üretenlerin yöneten olduğu, toplumun kendi kendini yönettiği ve bunun da ortak bir kamu ve eşitlikçi bir demokrasi idealiyle toplumsallaştırılacağı politik birlik süreçleri olduğunu görmek gerekir. Aksi halde, önderliği kendinden menkul siyasal aktörlerin, “yerel”dekileri birleştirme niyetiyle sergilemiş olduğu ekonomizm ve *lütufkarlık*, tepeden indirgenen aydınlancılık yaklaşımın da ötesinde, mücadelelerin mücadele alanlarına ilişkin deneyim ve sıkıntılarını paylaştıkları bir terapi alanı yaratmaktan başka bir işe yaramayacaktır.

Chipas'tan Wall Street'e: Küresel Adaletsizliğe Karşı Kolektif Bir Uyanış

Jessica Davies

Çeviren: Kutlu Tunca

Güneydoğu Meksika'da, Chipas'ta San Cristobal de las Casas dışında kurulu Yeryüzü Üniversitesi Cideci'de 30 Aralık 2 Ocak tarihleri arasında "Yeryüzü Gezegeni: Sistem Karşıtı Hareketler" ikinci uluslararası düşün ve analiz semineri yapıldı. Meksikalı ve dünyanın farklı bölgelerinden gelen aydınları ve sosyal aktivistleri dinlemek için Latin Amerika, Avrupa, Asya ve ABD genelinden seminere katılan yüzlerce kişi son yıllarda farklı bölgelerde patlayan çeşitli sosyal mücadelelerle ilgili görüş ve deneyimlerini paylaştı.

Paris Sosyal Bilimler Yüksek Araştırmalar Okulu'nda Tarih Doktoru olan Jerome Baschet; 2011 yılı boyunca Tunus, Mısır, Yemen, İspanya, Yunanistan, İtalya, Şili ve Kolombiya gibi dünyanın farklı ülkelerinde ortaya çıkan protesto hareketleri "alabildiğine yaygınlaşmış bir adaletsizlik duygusunu ve kolektif red eylemlerini geliştirebilen bir küresel uyanışı yansıtıyor" dedi. "Kapitalist üretimin mantığı kendi hayatlarımız üzerindeki kontrolümüzü kaybetmemize yol açıyor" diyen Baschet, sözlerine şöyle devam etti: "Şimdi hayatlarımızı geri isteme zamanıdır; bu küresel hareket maddi malların, toprağın, yaşam tarzlarının ve karar verme yeteneğinin çalınmasına karşı verdiğimiz mücadelelerin bir dönüm noktası olarak ortaya çıktı. Bu, kendini mülksüzleştirilmiş hissedenden herkesi çağıran bir harekettir."

Seminer Zapatista ayaklanmasının onsekizinci yıldönümünü işaretlemek amacıyla yapıldı ve Zapatistalar'ın bugünkü hareketlere ilham vermekteki rolü tüm katılımcıların ortak temasıydı. UNAM'da [Meksika Özerk Ulusal Üniversitesi] siyaset bilimi profesörü olan Portekizli sosyolog Boaventura de Sousa Santos, "Onları susturma, görünmez kılma, ötekileştirme ve yaptıklarına medyada yer vermeyerek hareketi dağlarda tecrit etme çabalarına rağmen, Zapatistalar gündelik temelde gerçek bir alternatif süreç inşa ediyor ve bu ülkenin farklı bir şekilde işleyebileceğini kanıtlıyorlar" dedi.

Adaletli ve Onurlu Barış Hareketi lideri ve şair Javier Sicilia, "Zapatistalar'dan bu yana geçen onsekiz yıllık süreç yüzyıllardır varlığını sürdüren yerli dünyasının inkârını göstermesiyle bir temel oldu; ayrıca onlar hem devletin ve neoliberal sistemin işlemediğini açığa vurdu, hem de yalnız ülkeye değil tüm dünyaya yeni fikir ve imkânlar sağladılar" dedi.

Birçok katılımcı Zapatista hareketini yeni hareketlere bağladı. Şili Öğrenci Hareketi'nden Daniela Carrasco'nun şu sözleri birçok aktivistin duygularını yansıtıyordu: "Zapatista Hareketi'nden aldığımız önemli bir ders bir örgütlenme biçimi olarak meslis'tir...tüm üyelerimiz oy veriyor...mücadeleye dönerlerken, bir izleyici değil ortak olduklarını biliyorlar." Teksas el Paso Sınır Bölgesi Tarım İşçileri Sendikası'ndan Carlos Ma-

rentes, "Zapatista etkisi aramızda, özellikle diğer hareketlerle aşağıdan örgütlenme ihtiyacı ve gezegenimizi tehdit eden endüstriyel tarım modeline karşı bir alternatif ortaya koymanın önemi etrafında gelişmeye devam ediyor" dedi.

UNAM eski rektörü, sosyolog ve akademik araştırmacı Pablo González Casanova Meksika'nın en saygın aydınlarından biridir. Hastalığı nedeniyle toplantıya gelemeyen Casanova, seminere hareketlerin ortak özelliğini tanımlayan bir mesaj gönderdi. Casanova'nın mesajında şu görüşe yer veriliyordu: "Mümkün başka bir dünya için mücadele eden muazzam öfkeli hareketi ile İşgal hareketi üzerinde düşünün...Bu ölçekte bir hareketlilik hiç olmamıştı ve bu hareketlilik kapsama ve diyalog ilkeleriyle Chipas ormanlarında başladı."

Bu toplantıda ortaya çıktığı gibi, farklı ülke halklarının birbirinden esin alması ve birbirini etkilemesinin harika örneklerinden biri, her ikisi de New Yorklu olan Wall Street'i İş Et (OWS) hareketi ve el Barrio Adalet Hareketi (MJB) ile Zapatistalar arasındaki ilişkidir. Bu üç mücadele, New York'taki Öteki Kampanyası'nın merkezi olarak yerinden edilmeye karşı ve onur için mücadele eden özerk bir göçmen hareketi MJB'nin çabaları sayesinde seminerde bir araya geldi.

Gezegenin yüzde 99'unu, dışlanmışların dünyasını temsil eden İşgal hareketi, şu anda dünya genelinde sayı olarak bini aşkın işgal kampına ulaştı ve eylemler 2 binden fazla kente yayılmış durumda. OWS hareketinden Marlina toplantıda, "Genelde duyarsızlık ve örgütsüzlükle tanımlanan Kuzey Amerika toplumu'nun nasıl "kolektif bir uyanışla ayağa kalktı"ğını açıkladı; bu uyanışın "hâlâ biçimsiz de olsa yürümeye devam eden ve yeni çalışma biçimleri arayan birçok kişi için ilk adımları temsil ettiğini" belirten Marlina, "Zapatista direnişi farklı bir dünya inşa etme mücadelesini sürdüren bizlere cesaret veriyor...Zapatistalar çok açık ve ilham veren mesajlar gönderdi. Bu toplulukların kapitalist dünyaya karşı mücadeleyi sürdürmesi şimdi harekete geçenler için bir güç, kılavuzluk ve bilgelik kaynağıdır" dedi.

Seminer esnasında MJM, Wall Street'i İş Et meclisinden bini aşkın imza taşıyan bir Zapatistalar'ı destek bildirgesi sundu. Özgürlük Meydanı'nda hazırlanmış olan bildiriye onlar San Marcos Avilés, San Patricio ve Rancho La Paz yerli topluluklarına yapılan saldırıları kınayarak, Zapatista topluluklarının özerklik ve kendi kaderini tayin hakkına saygı talep ediyorlar.

Kolektif geleceğimiz için buna benzer uluslararası dayanışma eylemleri gereklidir.

Kaynak: Upside Down World 31 Ocak 2012

Safları Sıklaştırmak İçin Çalışıyoruz

Deniz Zengin

Ekoloji Kolektifi'nin Kasım ve Aralık ayında düzenlemiş olduğu atölyeler, samimi, rahat ve sıcak ortamıyla birçok insanı bir araya getirdi, farklı konuların rahatlıkla ve açıklıkla konuşulmasını sağladı. Bu atölye çalışmalarının devamı da gelecek gibi görünüyor. Ekoloji Kolektifi aslında krizin insanları birbirinden uzaklaştırdığı, samimiysizleştirdiği günümüzde en çok ihtiyacımız olanı yapıyor belki de, yalnız olmadığımızı vurguluyor, konuşabileceğimiz, paylaşabileceğimiz, bir marangoz atölyesindeymiş edasıyla öğrenmekten ve sormaktan çekinmediğimiz bir ortamı oluşturuyor. Konuşulan her konuyla şehir yaşamımızın garip telaşesi ve yalnızlığı içerisinde kafalarımızı kendi hayatlarımıza gömmüş okulumuzdan, işimizden evimize gidip gelirken yaşadığımız, maruz kaldığımız kriz vaziyetlerinin globalliğini, hangi birini tutsak ucunun diğerine dokunduğunu, birbirinden ayrılamaz bir yumağın parçası olduklarını vurguluyor aslında işlenen tüm konular...

“Özgürlükler” Çağında İncelik

Ekoloji Kolektifi'nin atölye çalışmaları Kasım ayında gerçekleştirilen iki atölyeyle başladı. Bunlardan ilki “GDO Savaşları Ve Özgürlükler Çağında Bilimin İktidarı, İktidarın Bilimi” idi. Adıyla aslında içeriği hakkında bir çok ipucunu barındıran bu atölye çalışmasında, Hacettepe Üniversitesi Biyoloji Topluluğu'ndan gelen katılım, özellikle GDO'larla ilgili teknik süreçte yer alma ihtimali yüksek olan yeni nesil bilim insanlarının konuya nasıl baktıklarını ve tecrübelerini dinlemek açısından verimli bir başlangıç oldu. Kasım ayında birkaç günlüğüne de olsa sosyal medyada gündem olabilmemiş Türkiye Bilimler Akademisi'ne devlet eliyle yapılacak olan atamalardan tutun da, Wikileaks'in Cablegate belgeleri ile GDO'lar üzerinden devletler arasındaki çıkar ilişkilerini ve pis çamaşırları en azından atölyeye katılan insanlar için görünür kılabilen bu ilk atölyede, konuştuğumuz konunun yelpazesinin genişliğinden mütevellit bir çok konuda fikir belirten, konunun merkezine yaklaşan yaklaşamayanlarımız olsa da aslında içinde bulunduğumuz sistemin krizini dört koldan dört nala hız kesmeden derinleştirdiği, elbette ki bu krizin üniversiteleri es geçmediği ve özellikle bilimi satın alma gayretinde olduğu vurgusu atölye boyunca konunun odak noktasında oldu. Daha sonraki atölyelerde konunun bilim etiği, bilim felsefesi üzerine derinleştirilebileceği vurgusu akılda kalan son sözlerden oldu.

İkinci atölye ise “Kadınlar, Doğa Ve Yoksullar. Şiddete Karşı Direnme Biçimleri Üzerine Düşünmek” başlığıyla yine Kasım ayında gerçekleşti. Katılımcı bir çok arkadaşın kişisel deneyimlerinden, yaşadıkları olaylardan bahsetme hürlüğünü sergileyebildikleri, verimli bir atölye çalışması olduğunu söylemek mümkün. Kadınlık ve şiddete dair deneyimlerden

tutun da, yaşanan doğa ve emek sömürüsü süreçlerinin, uygulanan politikaların, yoksullar üzerinde kurulan şiddet unsurlarının derinliğinden ve benzerliğinden konuşmak, şiddete karşı direnme biçimleri ve aslında şiddet dediğimiz kavramın ne kadar geçişken, transparan bir yapıda olduğunu konuşmak özellikle kadın arkadaşlar için her zaman denk gelmeyen güzellikte bir konuşma ortamı olmuş gibi gözükmekteydi.

Kadın, Doğa ve İşçilik

Aralık ayında ise “Ekofeminizm” üzerine bir atölye çalışması yapıldı. Atölyenin yürütücülüğünü yapan arkadaşın konu ile ilgili yaptığı kısa sunumda, Ekofeminizmin tarihsel süreçteki yeri, günümüzdeki algılanışı ve kapsamı derinlemesine irdelendi denilebilir. Özellikle Mısır, Hindistan, Ghana, Kenya gibi “üçüncü dünya” ülkesi olarak tanımlanan ülkelerde 1900'lü yılların sonlarında yaşanmış olan doğa katliamları, su ve gıda krizlerinin ağırlığı ve ehemmiyeti karşısında kadınların öncelikli tepkileri ve eylemlilikleri düşünüldüğünde ekofeminizm kavramının aslında ne kadar hayatın ve mücadelenin içinden bir kavram olduğu daha da netleşti. Buna benzer mücadelelere son zamanlarda Türkiye'de de yaşanan doğa katliamlarındaki kadınların öncelikli tepkilerini eklemek mümkün. Gerze süreci başta olmak üzere son yirmi yıldır yoğun olarak yaşanan termik, HES, nükleer mücadelelerinde en yoğun ve belki de en keskin tepkileri kadınlar vermekte. Bu gelişmeler, kadınların ekoloji mücadelesindeki yerini daha iyi ve ekofeminizmin nasıl bir pratikten beslendiğini görmek açısından da önemliydi. Ekofeminizmin, 1970'lerin başında kuramsal olarak ortaya atılan ve temelde kadınların ve doğanın ezilmesi arasındaki bağlantıya vurgu yapan, bu vurgu çerçevesinde de kadınların ekoloji mücadelelerinde aktif rol oynaması gerektiğini savunuyor. Bu bağlamda, ekofeminizm sola içkin ve solun içinde bir kavram olmayı hak ediyor. Bu atölyeden özellikle akılda kalan cümle ise “Tüm sosyalistler feminist ve ekolojist olsaydı kendimizi ekososyalist veya ekofeminist olarak tanımlamamıza gerek kalmazdı.” cümlesi oluyor belki de. Aslında bu cümle tam da yazının başından beri vurgulamaya çalıştığım, atölyeler boyunca da dillendirilen, krizin şiddetinin ortaklığına ve bütünlüğüne vurgu yaparcasına bilhassa sosyalistleri feminist, ekolojist, anti-militarist, anti-homofobik bir zeminde ortak mücadeleye çağırıyor.

Pragmatik hataların ürünü olmayan, her yönüyle politik, her yönüyle eleştirel, her yönüyle zengin bu atölye çalışmaları, popüler STK zihniyetinden uzak, hiyerarşik kafesler içerisinde kalmadan, birlikteliğin ve oluşan birlikteliklerin yeni döllere nasıl gebe olduğunu, nasıl özgür nasıl eşit nasıl insanca ve kardeşçe nesiller doğurabileceğini dile getirircesine devam edecek. İnce işçiliğe devam edeceğiz.

Pinheirinho: Brezilya'nın Yoksullarla Savaşı

Sócrates Fabiano

Çeviren: Kutlu Tunca

Brezilya'da, Pinheirinho Mahallesi yoksulları polis saldırısına karşı kendilerini savunmak için mücadeleye hazırlanıyor. Brezilya hükümeti ise ironik biçimde, İngiliz Ekonomi ve Ticaret Merkezi'nin, Brezilya'nın 2011'in sonunda dünyanın en büyük altıncı ekonomisi olduğu ve GSYİH sıralamasında Birleşik Krallık'ı solladığı şeklindeki haberlerinden memnun. Peki ama bu bir şey ifade ediyor mu ki?

Bunun, ekonominin son on yıllık sürekli büyüme eğilimini doğruladığı inkâr edilemez. Ancak, hiç de şaşırtıcı olmayan bir şekilde, bu büyüme, pastanın çoğunu çalan ve mevcut Brezilya hükümetiyle mutlu olan zengin herifler nedeniyle son derece eşitsiz biçimde dağıtılıyor. 190 milyon Brezilyalının yoksullarına kalan ise, bu pastanın sadece küçük bir kısmı. Zengin bir ülke, herkes için zenginlik demek değildir. Brezilya'da yaygın olan yoksulluk, halen yozlaşmış kurumlar ve savunmasız toplumsal kesimlere karşı uygulanan baskılarla el ele gidiyor. Brezilyalılar, 22 Ocak'ta bunun güncel bir örneğine tanıklık etti.

Pazar günü sabah saat 6 sularında, iki helikopterin de havadan destek verdiği operasyonda 2200 silahlı polis, São Paulo eyaletinin en büyük şehirlerinden biri olan São José dos Campos'un varoşlarındaki yoksul kenar mahallesi Pinheirinho'yu hurdahaş etti. 2200 silahlı polisin görevi, mahalledeki 6 bin kişiyi evlerinden zorla tahliye etmektir. Üstelik orada bir

El Kaide eğitim kampı falan da yoktu. Pinheirinho mahallesi sakinlerinin tek suçu, yanlış bir adama, yani multimilyoner Naji Nahas'ya ait bir yerde inşa edilmiş olan evlerinde yaşamaktı.

Brezilyalı Zengin Naji Nahas

Kolombiya Libano doğumlu ve bir Brezilyalı ile evli olan Nahas, bir yığın parayla yatırım yapmak için 1960'larda Brezilya'ya geldi. 1980 itibarıyla Brezilya'nın en zengin adamlarından biri haline gelen Nahas; klişelere uymak için Rolls Royces'dan (1906 yılında kurulmuş, 1973 yılında Rolls-Royce plc ve Rolls-Royce Motors olarak ikiye bölünmüş İngiliz markası) purolara kadar sıkı çalıştı. 1989'da Nahas mali sahtekârlık nedeniyle çıktığı mahkemede mahkûm edilse de, O yine de, yargı önünde aklanarak suçsuz bulunmayı becerebildi. Çok zengin bir beyaz yakalı suçlu Brezilya'da mahkemeye düştüğünde; durum hep böyledir.

Brezilya'da araziler anormal ölçüde küçük bir azınlığın elinde toplandığı ve fazla boş arazi bulunmadığı için büyük kentlerden yoksul bölgelere kadar, göçmenler, konutlarını görünüşte sahipsiz arazilerde inşa etmeye başladı. Yıllar geçtikçe başka göçmenler de bu sürece katıldı ve sonunda teneke mahalle denen asfaltı ve kanalizasyon arıtması olmayan, güvenilmez konutlarla dolup taşmış mahalleler ortaya çıktı.

İlk konutu 2004'te kurulan Pinheirinho, bu mahallelerden biriydi. Naji Nahas'ın iflas etmiş şirketlerinden biri, bölgenin mülkiyetinin kendisine ait olduğu iddiasıyla araziye geri almak için mahkemeye başvurdu ve sonunda Ocak ayında, São Paulo Eyalet Mahkemesi, bölgenin boşaltılmasına yeşil ışık yaktı. Bölge sakinlerinin Federal Mahkeme'den aldıkları acil durum uyarısına rağmen, eyalet hakimi Márcia Loureiro, polise tahliye operasyonuna devam etme izni verdi.

Gidecek başka hiçbir yeri olmayan Pinheirinho sakinleri, kendilerini kasklar, uyduruk kalkanlar ve çerçöpten yapılmış sopalarla donattı. Onların savaş konumundaki görüntülerinden biri tüm dünya kamuoyuna ulaştı. Polisin tepkisi barbarcadı. Medyanın girişini engellemek için mahalle kapatıldı, eylemin liderleri tutuklandı ve direnen herkese karşı göz yaşartıcı gaz, plastik ve gerçek mermiler kullanıldı.

Brezilya Polisi Yoksul Mahalle Halkına Ateş Açıyor...

Buna "Pinheirinho Katliamı" denmesi boşuna değil. Öldürülen insanlar olduğu şeklindeki haberler, hep olduğu gibi teyit edilmiyor; fakat birçok kişinin kayıp ve ayrıca bazı insanların da yaralı olduğu bildirilmekte. Mahalle sakinlerinden David Washington Furtado, polis saldırısından kaçmaya çalışırken sırtından vuruldu ve bir bacağını kullanamıyor. Mahalleden atılan yerleşimciler şu anda bir kilise ile spor salonunda kalmış geçici, berbat bir konaklama alanında yaşıyor. Topluluk liderlerinden Marrom, "Çocuklar hayatları boyunca psikolojik desteğe ihtiyaç duyacak" diyor.

Brezilya'da sol hareket, Pinheirinho Mahallesi halkıyla dayanışma gösterdi ama daha fazlası yapılamadı. Bazı aktivistler ilk haberler internete ulaşır ulaşmaz olay yerine gitti. Berlin ve Madrid'deki Brezilya büyükelçilikleri önünde yapılan uluslararası dayanışma gösterilerinin görüntüleri sosyal ağlarda dolaştı. Gün boyunca Facebook'ta yapılan gösteri çağrısı üzerine, São Paulo ana bulvarında beş yüz kişi toplandı. Şu anda bir aktivist, polisin saldırgan tutumunu yasal ve gerekli olarak tanımlayan ana Brezilya TV kanalını (Globo Tv) protesto etmek amacıyla TV binası önünde açlık grevi yapıyor.

São Paulo Eyalet Polisi sözcüsü, televizyonda yaptığı açıklamada yargı adına hareket ettiklerini söyledi. Fakat, farklı görüşler de var. Brezilyalı insan hakları aktivisti Leonardo Sakamoto, bazı saygın hukuk uzmanlarıyla yaptığı görüşmelerin özetini blogunda yayınladı. Sakamoto, "Federal Anayasa, kamu personeline, verilmiş olan adli emirleri icra etmeleri için bir aşırılık yapılması gerekmesi durumunda, verilen bu emirleri yerine getirmelerini yasaklamaktadır. Özel çıkarın üstünde daima insan onurunun korunması esastır" dedi.

Brezilya Anayasası'nda özel mülkiyet hakkı 5. Maddeyle kutsal olarak kabul ediliyor. Aile Yaşamı Hakkı ise, ancak alttaki 6 Madde'ye giriyor. Öyle görünüyor ki; gerçek hayatta durum, tam da bu sırayı izlemekte.

Kaynakça: Counterfire

İzmir Sinekoloji Film Günleri

Güneş Uyanıker

İzmir Sinekoloji Film gösterimleri Aralık ayında Doğadan Kopuş temasıyla başladı. Bu tema kapsamında 4 film gösterildi. Her Perşembe düzenlenen film gösterimlerinin son haftasında ise etkinliğin temasıyla bağlantılı olan söyleşiler düzenlendi. Aralık ayı konuşmacısı olarak, Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Beno Kuryel doğanın mekanikleşmesi üzerine bir söyleşi yaptı. Söyleşide bilim, etik ve epistemoloji üzerine tartışmalar gerçekleştirildi. Aralık ayı içerisinde gösterilen filmler ise şöyle idi; *Soylent Yeşili*, *Walkabout*, *Crow* ve *Pavlov'un Köpekleri*. Gösterimler Çağdaş Hukukçular Derneği'nde gerçekleştirildi. Gösterimlere üniversite öğrencileri ve çeşitli meslek gruplarından izleyiciler katıldı.

Ocak ayında ise "Suyun Metalaştırılması" tema olarak belirlendi. Bu kapsamda *Flow*, *Yağmuru Bile* ve *Şişelenmiş Suyun Hikâyesi* filmleri gösterildi. 3 film, 1 söyleşi şeklinde gerçekleştirilen Ocak ayı programı, katılımın düşüklüğüne rağmen film sonrası yapılan sohbetler ile bir önceki aya göre daha verimli ve keyifli geçti. Annie Leonard'ın *Şişelenmiş Suyun Hikayesi* isimli filminin gösterilmesinin ardından, Dokuz Eylül Üniversitesi Tarım Ekonomisi bölümünde öğretim görevlisi olan Yrd.Doç.Dr. Esin Candan, katılımcıları HES projeleri hakkında bilgilendirdi. Dünyada ve ülkemizde yürütülen su mücadeleleri hakkında konuştu. Sonrasında soru cevap şeklinde devam eden söyleşide suyun ekosistemdeki yeri ve öneminden söz edilirken suyun metalaştırılmasının toplumsal etkilerine de değinildi. Özellikle, suyun içme suyu olarak kullanımında yaşanan mücadelenin ötesinde tarım, gıda gibi suyun kullanıldığı diğer alanlarda da suyun metalaştırılmasının yarattığı sorunlar üzerine konuşuldu.

Sinekoloji film gösterimlerinin Şubat ayı teması ise "Gıda Egemenliği". Şubat ayında ayrıca konuyla ilgili olarak, gıda politikaları üzerine iki film gösterimi düzenlenecek. Gösterimler sonrasında Çiftçi-Sen Başkanı Abdullah Aysu'nun katılımıyla, gıda politikalarının çiftçilere ve doğaya etkileri üzerine bir söyleşi gerçekleştirilecek. Gösterimler Mayıs ayına kadar devam edecek ve Mayıs ayında yapılacak bir festival ile Sinekoloji Film Günleri sona erecek.

Kıyamet Çağının Büyücüleri: Kentsel Gelişme, Ekonomik Büyüme, Serbest Piyasa

Gökhan Bilgihan

Fotoğraf: Gökhan Bilgihan

10 Ocak'ta yapılan üçüncü boğaz köprüsü ihalesi, hiçbir firma teklif vermeyince iptal edildi. Bu gelişme neredeyse kimseyi şaşırtmadı. Şaşırtıcı olan ihalenin daha önceden ertelenmemiş olmasıydı. Bu gibi büyük yatırımlar için finansman bulunmasının neredeyse olanaksız olduğu bir ekonomik ortamda, yatırımcılar en son Almanya'da görüldüğü üzere paralarını eksi faize yatırmayı daha karlı bulabiliyorlar.

İlk olarak 23 Ağustos 2011'de yapılacağı açıklanan ihale, şartname satın alan firmaların talepleri üzerine 10 Ocak 2012'ye ertelenmişti. Bu aşamada yüklenici yükümlülüklerini de hafifleten idare, ihalenin iptal olacağını göre göre erteleme yoluna gitmedi ise Binali Yıldırım'ın "B planını uygularız" lafını iyi analiz etmek gerekiyor. Nitekim, ihalenin iptal edilmesinin ertesi günü ulusal medyanın büyük kısmında 3. Köprü'nün de nükleer santraller gibi devletler arası antlaşma yoluyla yapılacağı ilan edildi.

Bu haberin çıktığı aynı gün Kasım ayı cari açık rakamları da açıklanmış durumdaydı: Cari açık bir önceki yılın aynı dönemine göre 30,7 milyar dolar artarak 77,7 milyar dolara yükseldi. Hükümetten yapılan açıklamada, cari açığın artmasında rol oynayan olumsuzluklar sıralanırken, cari açık fazlasının yattığı sonuçların cari açığın azalmasında rol oynayacağı belirtiliyor, ayrıca Türkiye'nin dış ticaret fazlası olan Libya, Mısır, Suriye gibi ülkelerdeki durumun 'normalleşmeye' başlaması ile birlikte durumun düzelmeye başlayacağı söyleniyor.

Açıklamanın ilk kısmından anlaşılan, enflasyonist politikalara geri dönülerek Türk lirasının değer kaybetmesinin sağlanması, böylelikle ihracatın artırılması, ayrıca döviz kurlarına müdahalenin tekrar gündeme gelmesi söz konusu. Liranın değer kaybetmesi ile birlikte faizlerin de artacağını, buna bağlı olarak yatırımların ve tüketim talebinin azalacağını da söyleyebiliriz.

Kriz ve Ortadoğu

Açıklamanın ikinci kısmı ise dış politikadaki 180 derecelik manevranın, hükümetin nefesini ensesinde hissettiği krizden uzaklaşabilmek uğruna yapıldığını ortaya seriyor. Alt-emperyalizm tartışmaları eşliğinde süren 'Arap Baharı'nın krizle ilişkisi de burada ortaya çıkıyor. Bu ülkelerde faaliyet gösteren Türkiye menşeli şirketlerin giderek artmakta oluşu, Türkiye hükümetinin buralarda gelişen muhalif hareketlerden rahatsız olmasının beklenmesine yol açmalı idi. Ancak hükümet, yapılacak dış müdahaleyi (bir miktar ofsayta da düşerek de olsa) sezdi ve bugünün iktidarları ile kurduğu ilişkilerden daha sıkı ilişkileri yarının iktidarlarıyla kurabileceğini düşünerek ve buna bağlı olarak bu ülkelerden daha fazla pazar payı sağlamayı umarak dış müdahalenin görünen yüzü olmayı tercih etti. Suriye'de bugün ortaya çıkan durumsa, Dimyat'a pirince giderken eldeki bulgurdan olunabileceğini gösteriyor.

Suriye açıklarına Rus savaş gemilerinin giderek Türkiye'ye gözdağı vermesi, Türkiye ile Rusya arasındaki doğalgaz anlaşmasının kısmen iptalinin gerçekleştiği günlere denk geldi. Rusya'nın Ortadoğu'ya dönük bu hamlesi, Türkiye'nin komşularla sıfır sorun politikasını terkinin ardından hükümetin işini daha da zorlaştırıp hükümete soğuk terler döktü. Aynı zamanda, Türkiye'nin doğalgazının yaklaşık üçte birinin de bu ülkeden sağlanması nedeniyle 'indirim' taleplerinin karşılıksız kalması sorunu için de görünür bir bahane ortaya çıkmış oldu.

Enerji Krizi

Yine de doğalgaz anlaşmalarının birinin bu şekilde iptali, doğalgaz konusunda Rusya ile iplerin kopması anlamına gelmiyor. Enerji Bakanı Taner Yıldız, sözleşme yenilenmemesi üzerine doğalgaz alımını özel sektöre bırakacaklarını açıkladı. Metal hammaddesinden sonra cari açığın en büyük ikinci müsebbibi olarak görülen enerji sektöründeki bu hamlenin cari açığa bir etki etmeyeceği aşikar. Bu hamlenin tek etkisi Türkiye'nin doğalgazı Rusya'dan direkt alması yerine özel şirketler aracılığıyla alması. Yani araya bir 'kazanana' halkası daha eklenmesi. Bununla birlikte HES, RES, nükleer santral, termik santral projelerinin meşurlaştırıcı bir unsuru haline gelen 'cari açığın sebebi enerjide dışa bağımlılık' söyleminin tekrar tekrar tedavüle sokulacağı da söylenebilir. Öyle ki, artık bayatlayan büyük çapta ve uzun süreli elektrik kesintisi oyunlarını bile tekrar izlemeye başlıyoruz.

Cari açığın nedenini, cari açığın kalemleri arasında aramaktan imtina edip diğer ekonomik göstergelere baktığımızda ise en az Ortadoğu'daki son durum kadar karmaşık bir meseleyle karşılaşılıyor. Ekonomik büyüme için daha fazla enerji ve hammaddeye ihtiyaç duyulması, cari açığın oluşması için ortam sağlıyor. Yabancı yatırımların ülkeye çekilebilmesi için Türk lirasını değerli tutma çabası ise ithalat/ihracat dengesinin bozulmasına yol açıyor ve cari açık gitgide büyüyor. Bu noktada hükümetin hamlelerinden birisi yukarıda bahsedildiği gibi enerjide 'dışa bağımlılığı' azaltmak. Enerji yatırımların gerçekleşebilmesinin büyük ölçüde dış kaynaklı kredilere bağlı olmasıysa bu noktada bir çelişki unsuru.

Ancak çelişkiler bununla sınırlı kalmıyor. Cari açığın azaltılması için öngörülen stratejilerden birisi de yabancılara toprak satışı. Bu yolla yabancı sermayenin Türkiye'de yatırım yapmasının sağlanacağı söylenirken, arazilerin yabancılar için cazip hale getirilebilmesinin yolu bu arazilerin yabancı yatırımcılar için kelepçe hale getirilmesine yani yine Türk lirasının değer kaybetmesine bağlı. Liranın değer kaybı aynı zamanda ihracat yapacak şirketlere de yarayacağı için önümüzdeki dönemde enflasyonun kolay kolay tek hanelere dönmesini beklememek gerekiyor. Her ne kadar hükümetten yapılan açıklamalarda enflasyonun düşürüleceği söylene de, diğer ekonomik göstergeler hedeflerinin tutması açısından bu yolun izlenecek olması muhtemel.

Kentlerin Krizi

Satışın yanı sıra, kent topraklarında yapılacak yatırımları da teşvik etmesi beklenen hükümet, deprem sonrası gündeme getirdiği yeni kanun tasarıları ve imar uygulama araçları ile kentlerde uygulama yapılacak alanları kent sathına genişleterek sırtını inşaat sektörüne yaslamayı hedefliyor. Kentlerin genişleyip etrafına atlayarak yayılması ve kentin mevcut yapı çevresinin de yıkılıp yeniden yapılmasına dayanan bir kentsel strateji öngörülüyor. Bu stratejinin sınıfsal açıdan ne anlama geleceği daha detaylı bir irdelemeyi gerektirse de, öncelikle emekçilerin yoğun olarak yaşadığı konut alanları ile çalışma alanlarının birlikte dönüşümünün; bu yıkıp yeniden yapmanın, işçi sınıfının desantralizasyonu anlamına geldiğini söyleyebiliriz.

Kentlerin gelişmesi/genişlemesi meselesi, para girişini sağlayabilecek bir faaliyet olarak görülse de, kentler büyüdükçe daha çok enerjiye gereksinim olacağı, yatırımların gerçekleşmesi için gereken enerji ve hammadde ihtiyacının yine ithalata gerçekleştirilmek durumunda kalacağı da göz önünde bulundurulduğunda esasında bu stratejinin de cari açığı azaltmada etkili olmayacağı, hatta tersi yönde bir etkide bulunabileceği söylenebilir. Bunun kentlerde yaratacağı tahribat da cabası.

Bu stratejinin bir başka yansıması ise kredi borçlarında gözlenmekte. Konut kredi faizleri 2002'den bugüne %5 seviyesinden %1 seviyelerine kadar inmişken, konut kredi hacmi ise aynı tarihlerde sıfır seviyesinden başlayıp 50 milyar TL'yi aşmış durumda. Bütünüyle mülkiyet üzerine kurulu bir konut politikası yanında, enformel konut stokunun formal konut piyasası içerisine dahil edilmesi amacını da taşıyan kentsel dönüşüm projeleri, konut kredisi borçları yaratarak ilerlemekte ve konut kredisi sistemini canlı tutmakta. Van depremi ile birlikte gündeme gelen değişikliklerle birlikte anlamı ve kapsamı genişleyecek kentsel dönüşümün, konut kredisi hacmini daha da artıracığı tabii olarak beklenebilir. Fakat buradaki kritik sorulardan birisi, TL'nin değer kaybına bağlı yürütülecek stratejilerle konut kredi faizlerinin düşük tutulması sağlanabilecek mi sorusu.

Konut kredilerinde kentsel dönüşüm projelerinin payı inkâr edilemezse de, bu kredilerde esas kullanımın orta sınıf konut alanlarında ortaya çıktığını da belirtmek gerekiyor. Bu borcu ödeyebilecek, ya da en azından bu borcun altına girebilecek parasal gücü bulunan orta sınıf, kentsel dönüşüm araçlarının deprem dönüşümü adı altında orta sınıf konut alanlarına da yayılmasıyla kredi hacmini şişirebilecek gibi duruyor. Kentsel dönüşümün orta sınıfta yaratacağı tahribat da bu yüzden gecekondu alanlarındaki gibi kısa vadede yıkımlardan kaynaklanan bir mağduriyet yerine, orta vadede kredi borçlarından kaynaklanan bir mağduriyet olarak kendini gösterecek.

Yeni Kentsel Stratejiler

Fikirtepe’de uygulanmaya başlayacak olan imar hakkı artırımı yöntemi, bu türden bir kredi hacmi genişlemesinin gerçekleşmesini önleyecek bir hamle olarak düşünülebilir. Bu yöntem özetle, uygulama yapılacak alan büyüklüğü arttıkça imar hakkının artması şeklinde tanımlanabilir. 60’lı ve 70’li yıllarda yoğunlaşan yap-satçılık bir şekilde tekrar ortaya çıkıyor. Ancak bu sefer ölçeği büyümüş bir şekilde. Müteahhit şirketlerin bu tür bir uygulamaya talip olması ancak karın yüksek olacağı koşullarda, yani imar hakkı artırımı yönteminde oldukça büyük alanlarda uygulama yapılacak olması ile gerçekleşecek. Henüz Meclise iletilmemiş olan “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun Tasarısı”, bu tür uygulamalarda en büyük engel olarak görülen, tüm maliklerin rızasının alınması şartını üçte ikilik bir orana indirerek dönüşümün hızlanmasını teşvik eden bir düzenlemeyi de öngörüyor. Sık sık %50’lik oy oranına vurgu yaparak çoğunluğun demokrasisini uygulayan hükümetin barınma alanlarında da çoğunluğun demokrasisini uygulamaya çalışması bu açıdan çok da şaşırtıcı değil.

İmar hakkı artırımından daha ilginç olan yöntem ise imar hakkı transferi. İmar hakkı transferi, mevzuata ilk defa 2010 yılında 5999 sayılı kanun ile birlikte Kamulaştırma Kanunu’nda yapılan değişikliklerle girdi. Mevzuata daha sonra giriş ise 17 Ağustos 2011 tarihli 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile gerçekleşti. Bu kararnameye göre, yeni kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na imar hakkı transferi yapmak görevi verildi. Bu aracın en son karşımıza çıktığı yer ise yukarıda sözünü ettiğimiz kanun tasarısı. Buna göre Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na imar hakkı transferi işlemlerini yürütmenin yanı sıra yenileme, dönüşüm ve transfer alanları geliştirme görevi de verilmiş olacak. Ancak mevzuata bir kavram olarak girmiş olsa da henüz kanunen bir tanımı yapılmış durumda değildir.

Bu nedenle imar hakkı transferine ilişkin olarak ancak daha önce bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler ya da çeşitli internet kaynaklarından edinilen bilgiler ışığında bir değerlendirme yapabiliyoruz. Buna göre imar hakkı transferini kabaca şöyle özetleyebiliriz: imar hakkı kısıtlaması söz konusu olmayacak, yapılaşma yasağı ya da yapı kısıtı getirilmesi zorunlu alanlarda kullanılmayan imar hakları başka proje alanlarında kullanılabilir, satışa sunulabilecek. İmar borsası olarak tabir edilen ağ da burada devreye girmekte ve bütünüyle özel sektörün inisiyatifine bırakılmaktadır. Bu uygulama aracının, dönüşümü teşvik amacıyla bir hediye olarak sunulduğu söylenebilir de, yeri geldiğinde kimi mahalleleri zorla başka alanlara göndermenin yolunu da açabilecek oluşunu parantez içinde not etmek gerekli.

İmar hakkı transferinin yurtdışında ne şekilde uygulandığına bakılacak olduğunda, uygulamanın esas olarak kültür varlıkları ve tarım topraklarını korumak üzere bir teşvik aracı olarak işlev gördüğünü söyleyebiliriz. Ancak bu aracın ilk kullanıldığı New York’ta ‘zoning’e dayalı planlama ile birlikte ortaya çıkan imar hakkı transferi, tam da günümüzde uygulanmak istenene benzer bir program çerçevesinde ortaya çıkmıştı.

Piyasalar Silsilesi: Karbon, İmar Hakkı...

İmar hakkı transferinin bir başka ilginç yanı ise karbon borsası/piyasası olarak adlandırılan yöntemin esin kaynağı olması. Dolayısıyla, nasıl işleyeceği, ne manaya geleceği çok açıklanmamış olan imar hakkı transferini anlamak için karbon piyasasının nasıl işlediğine de bakılabilir.

Çok kabaca karbon piyasasının nasıl işlediğine baktığımızda, toplam karbon salınımı üzerinden bir üleştirme olduğunu, düşük karbon salınımı olan işletmelerin karbon hisselerini yüksek salınımı olan işletmelere satabildiğini görüyoruz. Aynı şekilde kentlerdeki imar haklarının belirli bir toplamı olacağını, yapılaşma yasağı ya da düşük imar hakkı olan bölgelerde kullanılmayan imar haklarının başka bölgelerde kullanılmak üzere satılabileceğini, ya da bu imar haklarının direkt belirlenen transfer alanlarında kullanılacağını söyleyebiliriz. Genel anlamda baktığımızda bu, imar hakkı kısıtlaması gibi bir şeyin kent bütünü için anlamsızlaşması sonucuna götürmekte bizi.

Yine sözünü ettiğimiz kanun tasarısına baktığımızda transfer alanları olarak kentsel yapılı çevre içerisindeki askeri alanlar ile kent içinde kalmış ya da kent çeperindeki mera alanlarının belirleneceğini görüyoruz. Bu alanların yapılaşmaya açılması, kentin ekolojisi içerisinde baktığımızda tüm rüzgar koridorlarının kapanması ve kentsel açıklıkların yok olması anlamına geliyor.

Balon Şişiyor!

İmar hakkı transferi ile ilgili soru işaretlerinden birisi, bunun her kentin kendi içerisinde mi gerçekleşeceği yoksa ülke sınırlarında bir imar hakkı borsası mı kurulacağı. Mevcut imar sistemi doğrultusunda baktığımızda, mantiken her kentin kendi içinde bir borsasının oluşması olası gözükürken, bu sistemi öneren girişimcilerin fikirleri ikinci seçeneği işaret ediyor. Ancak yine de bu seçeneğin gerçekleşme olasılığına kuşkuyla yaklaşmak gerekli. Kuşkuyla yaklaşmak gerekli ancak tedbiri de elden bırakmamak lazım. Zira bu seçeneğin gerçekleşmemesi için de herhangi bir engel bulunmuyor. Gerek bu araçların uygulanmasına ilişkin her türlü yetkinin merkezi yönetimin elinde bulunması gerekse de 3. Köprü ve Kuzey Marmara Otoyolu, Gebze-İzmit köprüsü ve Gebze-İzmir Otoyolu, Karadeniz Sahil Yolu, hızlı trenler vb.’nin insan ve yük taşımacılığını oldukça hızlandıracak projeler olması; bir kentler arası imar borsasının oluşması, bir başka taraftan bakarsak büyük kentsel bölgeler oluşmasının olası olduğunu bizlere gösteriyor.

Kentler bir yandan ‘çılgin’ca büyürken, ekonomik gösterge obsesyonunun da balonu daha fazla şişirmekten başka bir işe yaramadığını görüyoruz. Balon patladığında kendisini şişirenleri de beraberinde götürebilir, ancak halkın üzerine patlamasını önlemek için balonu da, şişireni de uzaklaştırmak üzere bugünden mücadeleye devam etmek gerekli.

Toplama Kamplarından Toplumsal Mekânlara

Hatice Kurşuncu

Dünya kenti, kültür başkenti, finans ve turizm kenti kavramları İstanbul kentleşme dinamiklerine son dönemde yön vermesi istenilen, sayfalarca açıklaması yapılmış kavramlar. İstanbul'u yönetenlerin adeta dayattıkları kapitalist kentleşmenin son dönem bu gözde kavramlarının gündelik hayatın akışında neye mal olduğuyula ilgili her gün yeni bir deneyime sahip oluyoruz. Kriz sonrası çıkan, krize karşı dreva olarak sunulan bu kentleşme modelinin en açık ve bütüncül biçimini Beyoğlu'nun dönüşümü için yapılan hazırlıklarda görmek mümkün. Hazırlıkların içeriğinde imar planlarından, emlak vurguncululuğuna; özelleştirmelerden, kültür tüketimine; soylulaştırmadan, köhneleştirmeye kadar birçok mekanizma kullanılıyor. Bu saldırılar karşısında yeni ve birleşik mücadele hattının oluşmakta olması ise bu tablonun en olumlu yanı.

Beyoğlu'nda Neler Oluyor?

Cevaba öncelikle bir bütün olarak İstanbul'da ne olduğu ile başlamak bir zorunluluk. İstanbul'un kentsel toprağı neoliberal politikalara ve kentleşme ritüellerine uygun olarak geçtiğimizi yirmi yılda. Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve politik anlamda lokomotif olarak sunuldu ve şimdi ülkeyi aşır bölgenin kenti olması isteniyor. 2009 tarihli 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı'nda İstanbul'un uluslararası ölçekteki rolü ile ilgili öngörülen temel yaklaşım, kentin küresel ölçekte kültür ve turizm kenti olması ve Balkanlar, Karadeniz havzası, Kafkaslar, Orta Asya, Ortadoğu ve Doğu Akdeniz havzasını kapsayan bir bölgede yönetim hizmetlerini üstlenerek, üst bölge ekonomisinden daha fazla pay alması hedefleri doğrultusunda şekilleniyor.¹

Planın bu vizyonu kuşkusuz kentin konut alanlarından orman alanlarına, su havzalarından, tarım alanlarına ve tabi ki kentin merkezine kadar her bir bölgesini etkilemekte. Bu çerçevede Beyoğlu'nu etkileyen en önemli fonksiyon planda da açık bir şekilde yer alan turizm. Beyoğlu'nun "belirli bir eğitim-kültür-sosyal kaliteye sahip olan turizme hitap edecek" bir yer olması öngörülüyor. Bir başka deyişle, Salıpazarı'ndan Tarlaşahı'na, Karaköy'den Kongre Vadisi'ne Beyoğlu'nun, zengin yabancı turistlere hizmet edecek oteller ve eğlence mekanlarının olduğu bir yer olması ve bu sürecin devlet eliyle yönlendirilerek bölgede yer kapan sermayenin kâr etmesinin sağlanması planlanıyor.

Turizm bir çok kişinin -ki bunlar arasında yöneticiler, akade-

misyenler, uzmanlar da var- hevesle baktığı bir ekonomik sektör aslında. Ama dünyanın bir çok kentsel ve kırsal bölgesinde görülen o ki, turizm öyle çok da "beyaz/ temiz/ bacasız" bir ekonomik alan değil. Bu yazının çerçevesi içinde kısaca değinmek gerekirse, turizm bir tüketim biçimi olarak doğayı ve emeği sömürme araçlarından birisi. Özellikle 1980'lerden beri bir ekonomik kalkınma aracı olarak teşvik edilen turizm yüzünden tüm sahil kasabalarımızın talan edildiğini hatırlatalım. Akdeniz ve Ege'deki zeytinliklere ve ormanlara yazlık siteler ve oteller dikildi, ekolojik denge geri dönüşü olmayan bir biçimde bozuldu, doğal alanlarda korkunç bir yıkım yaşandı. Turizmin bu yıkıcı yanından haberdarken şimdi de karşımızda yaşadığımız mekanlardan bizleri söküp atacak olan bir turizm tasavvuru ile karşı karşıyayız.

Politik Anlamını Yok Etmek

Mekan bir rant aracı olarak kullanıldığı kadar kentsel çatışmanın aktörlerinin güçlerini gösterdikleri, ideolojik bir nesne olarak kullanılarak hegemonyanın pekiştirildiği yerdir. Bu nedenle tüm iktidarların kentin merkezi olan Beyoğlu'nun anlamını kendi ideolojileri çerçevesinde değiştirmek istediğini söyleyebiliriz. Beyoğlu'nu tariflerken Taksim Meydanı'ndan, yani 1 Mayıs alanından başlamak gerekir. Mekândaki hegemonya çatışmalarına en iyi örneklerden biri 1977 1 Mayıs'ının ardından Taksim meydanının yıllarca emekçilere kapatılması ve on seneyi aşkıdır devam eden meydana cami yapılması tartışmalarıdır. Bugün Beyoğlu için meydan muharebesinin çok daha ötesinde büyük çaplı ve planlı hareket eden bir politik ekonomik projenin ortada olduğunu gösteriyor.

Meydan uzun ve yaşlı uğraşlardan sonra işçilerin ve emekçilerin kutlamalarına açıldı fakat bu mücadele meydana yapılacak saldırıları durdurmaya yetmedi. Bir hegemonya projesi ve kamusal güç gösterisi olarak görülebilecek Taksim Meydanı'na cami projesi 2011 yılında onaylanan 1/1000 ölçekli Beyoğlu İlçesi Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda da yer alıyor. Elbette devletin ideolojik müdahalesi yalnızca dinle ilgili bir simgenin meydana yer alması ile bitmiyor. Meydanda ve Gezi parkında yapılması düşünülen projelerin hepsi tam da bu amaçladır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi yıllardır parkın meydanla olan ilişkisini kesmek için büyük çaba içindeydi. Otobüs durakları zaten bir caydırıcıydı; birkaç yıldır da ramazanlar, bayramlar derken her türlü

1- 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı Raporu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2009 s. 513

Fotoğraf: Uğur Çolak

bahaneyi kullanarak Gezi Parkı'nın girişi kocaman çadır/bakara benzeri yapılarla ve ne anlamı olduğunu anlamadığımız saçma sapan reklam nesneleriyle kesilmekteydi. Taksim Meydanı için 'tasarlanan' yayalaştırma projesinde burası için uzun zamandır verilen uğraşların niyetini artık görüyoruz. Her hafta sonu Beyoğlu'nda gerçekleşecek eylemler için parkta konumlanan çevik kuvvetler sayesinde bir nevi karakola dönen parkta, yayalaştırma projesi kapsamında Eski Taksim Kışlası'nın yeniden inşası söz konusu. Ama ne askeri birlik, ne karakol; bölgenin en büyük yeşil alanını bir alışveriş merkezinin avlusu haline getirilecek. Bir yeşil alanın kent için önemini saymaya gerek olmadığını düşünüyorum ama İstanbul gibi bir kentte depremde ayrıca bir toplanma yeri olarak kullanılacağını da hatırlatma gereği duyuyorum.

Sosyal ve Ekonomik Soylulaştırma

Beyoğlu'nda yapılması planlananlar çerçevesinde bölgedeki nüfusun olduğu gibi kalması beklenemez. Beyoğlu'nun tarihi bölgelerine, eski endüstri alanlarının çevresine sığınmış işçilerin, yoksulların, en dışlanmışların ya kendi istekleri ile ya da zorla ve fakat eninde sonunda gitmesi istenmekte. Bölgede Tophane, Galata Kulesi çevresi, Bedrettin Mahallesi, Tarlaşası, Cezayir Sokak, Perşembe Pazarı ve Tünel bölgesi yenileme alanları olarak belirlenmiş. Cezayir Sokak yenileme projesi sonrasında manidar mı desek trajik mi, Fransız sokağı adını alarak yoksul bir konut bölgesinden lüks kafeler bölgesine dönüştü. Tarlaşası'nda yaşayan mülk sahiplerinin bir kısmı önceden anlaşarak, bir kısmı ise kamulaştırma yoluyla

mülklerini Çalık Holdinge satmak zorunda bırakıldılar. Mülk sahibi olmayanlarsa hayatta tutunmayı başardıkları bölgeyi şimdi terk etmek zorundalar. Tarlaşası Bulvarına şu anda devasa perdeler çekilmekte ki başlayan yıkımı görmeyelim. Benzer bir tehdit Haliç Tersanesi'ne komşu Bedrettin Mahallesi'nde de var. Yoksulların bölgeden tasfiyesini sağlayacak bu iki noktasal müdahale ile Tarlaşası Bulvarı'nın kuzeyinde devlet eliyle uygulanan bir soylulaştırma dalgası sürdürülüyor. Tophane, Galata Kulesi çevresi, Cihangir ve Gümüşsuyu ise piyasanın kendisinin soylulaştırabileceği yeterli rant değerine sahip olduğu düşünülerek en azından şimdilik bırakılmış gibi.

Soylulaştırma meselesi sadece konut alanlarını tehdit etmiyor. Daha büyük sermaye gruplarının bölgeye konuşlanması için uğraşan yöneticiler ticari işletmeleri de gözden çıkartmış durumda. Masa, sandalye müdahalesi ile başlayan belediye terörü şimdi de tenteler, sobalar ve tabelalarla devam ediyor. İşletmelere haber dahi verilmeden gece operasyonlarıyla 'tertemiz' bir Beyoğlu yaratılıyor. Bu saldırılar gelecekte yaşanacakların küçük işaretleri; Beyoğlu koruma planında yer alan bir plan notu işin ciddiyetini açıkça gösteriyor.² Planda yer alan ticaret bölgelerinde verilen işlevler dışındaki tesislere yeni ruhsat vermeyecek ve mevcut olanlarının işletme ruhsatları ise iki etap halinde 10 yıla kadar iptal edilecek. Beyoğlu'nda bulunan işletmelerin çoğunun geçici ruhsatlarının olduğunu ekleyerek, her sene yenilenen geçici ruhsatların önümüzdeki dönemde verilmeyeceklerini söylemek yanlış olmaz. Masa-sandalye operasyonları ile kapanmaya başlayan ve yaklaşık 3000 kişiyi işsiz bırakan işletmelerin böylece

² Bkz. 1/1000 ölçekli Beyoğlu İlçesi Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı I-14. Nolu Plan notu. Ayrıca turizm, hizmet, ticaret (THT) bölgelerinde izin verilecek olan işlevlere dair Bkz. Plan notu III-B-4-2.

bölgeyi tamamen terk etmesi sağlanacak, Beyoğlu'na yeni sahipler bulunacak.

Kültürel Anlamını Yok Etmek

Beyoğlu, sadece bir eğlence merkezi olmaktan öte tiyatrolar, sinemaları, kültür merkezleri, sergi salonları, konser salonları, kitapevleri, kafeleri ile kültür ve sanat açısından da kentin merkezidir. Ancak her ne kadar kültür kenti söylemi ağzından düşmüyor olsa da Beyoğlu'ndaki kültür ve sanat mekanlarının bir kısmı kapatıldı ya da bölgenin rantını karşılayamadığı için kendiliğinden kapandı. Şimdi elimizde az sayıda sinema salonu, sermayenin gösteriş ve vergi indirimi mekanları olarak varolan kültür merkezleri ve galerileri ile birkaç inatçı kültür merkezi dışında pek de bir yer kalmadı.

Beyoğlu'nda kamuya ait olan kültür ve sanat merkezlerinin ya kullanıcı profili ve fonksiyonu değiştirildi ya da bunları değiştiremedikleri için kapatıldı. Kültürel değişimi etkileyen en önemli müdahalelerden biri Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu, Açık-hava Sahnesi, Cemal Reşit Rey Konser Salonu ile İstanbul'un en önemli kültürel mekanlarından biri olan kompleksin kongre vadisi adı altında dönüştürülerek kültürel özelliğini yitirmesidir. 2009 yılında İMF ve Dünya Bankası'na açılan, çeşitli politikacı akrabalarının düşünlerine de ev sahipliği yapan mekan, artık kültürle değil kongre turizmine yaptığı katkıyla anılıyor.³

AKM ve Aziz Nesin sahnesinin kapatılması ve yıkılma planları, Taksim Sahnesinin önce kapatılması sonra seçimlerde AKP'nin seçim bürosu olarak kullanılması ve şimdi de Maksim gazinosu ile birlikte otele dönüştürüleceği haberleri kültür tesislerinin durumunu ortaya koyuyor. Beyoğlu'nda sadece otel ve alışveriş kültürüne yer sağlanıyor.

Emek sineması ise en can alıcı konulardan biri... Emek sinemasının bir sinema binası olmasının ötesinde de anlamları var. Sinemanın da bulunduğu tarihi Cercle D'orient binası SGK'ya yani bizzat emekçilerin kavramsal dünyasına ait bir kamu binası.1996 yılında bir özelleştirme modeli olan yapışlet-devret modeliyle Kamer İnşaat'a devredilen binanın yıkılıp alışveriş merkezi olarak yeniden yapılması, sinemanın ise yapılacak binanın üst katına taşınması söz konusu. Yani bu yapının da hemen yanındaki Demirören Alışveriş Merkezi gibi bir yapıya dönüşmesi tehlikesi var.

Kamu Mülkleri, Kamusal Hizmetler

Beyoğlu'nda düşünülen planları hayata geçirmek için kullanılması düşünülen bir başka mekanizma da büyük özelleştirme projeleri. Galataport projesi 1993 yılında Türkiye Denizcilik İşletmeleri'nin özelleştirilmesiyle ortaya atıldı. Projede bölgeye 5 yıldızlı oteller ve alışveriş merkezleri yapılması

yer alıyordu. 2005 yılında ihaleye çıkılmış fakat açılan davalar sonucu ihale iptal edilmişti. O tarihten bu yana ikinci bir ihaleye çıkılacağı çeşitli dönemlerde söylene de henüz ihale gerçekleşmiş değil. Diğer bir büyük proje 2005 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne devredilen Haliç Tersanesi. Tersane alanına ilişkin görünürdeki karar kültürel tesis alanı fakat Abdullah Gül'ün bu bölgenin film sektörüne yönelik bir plato alanı olmasını istediği ve bunun için Sinan Çetin'le görüştüğü söyleniyor.

Bu sayılanlara, satışı gündemde olan okullar ve hastaneleri de eklemek gerekir. Okulların satılmasına karşı mücadele yürüten Okuluma Dokunma İnisyatifine göre resmi olarak açıklanmış olanlarla birlikte İstanbul genelinde 123 lise ve ilköğretim okulunun satışı söz konusu.⁴ Bunların bir kısmı da Beyoğlu'ndaki meslek liseleri ve ilköğretim okullarıdır. Ayrıca Beyoğlu'ndaki Taksim İlkyardım hastanesinin satılacağı yönünde de söylentiler var. Yine Beyoğlu Koruma planında yer alan bir başka can sıkıcı karara göre metropoliten alana hizmet veren mevcut Maliye, SGK, Gümrük Binaları gibi yönetim yapılarının bölge dışına çıkarılması planlanıyor. Bu da hem hizmetlerin desantralizasyonu hem de bu idarelerin elinde bulunan mülkiyetlerin satışı anlamını taşımakta.

Toplama Kampında Mücadele....

Beyoğlu, özelinde Taksim ve İstiklal Caddesi İstanbul'un politik kamusal alanları potansiyeline sahiptir. Her türlü grubun var olduğu bu kamusalılık artık onu korumak isteyenlerin de politik mücadele alanıdır. Önce AKM sonra Emek Sineması mücadeleleri seslerini duyurdu, ardından masa sandalye saldırısına karşı harekete geçen BEYDER'in (Beyoğlu Eğlence Yerleri Derneği) eylemleri ise saldırının ciddiyetinin anlaşılmasını sağladı belki de. Okulların satılmasına karşı Okuluma Dokunma İnisyatifi'nin direngen tavrı Beyoğlu'ndaki okullardan hiç birisinin satılmamasını sağladı. Ne yazık ki Tarla-başında yürütülen dönüşüme karşı güçlü bir ses oluşturulamadı fakat artık tüm bu grupların Beyoğlu için, kent için bir araya gelme çabasında olduklarını söyleyebiliriz. Bundan sonra tüm toplumsal hareketlerin katılacağı bir mücadelenin kurulması gereklidir. İşçi sınıfının örgütlü örgütsüz kesimleri, kentle birlikte özgürleşme mücadelesinin parçası olmaya başladığında, büyük bir kapitalist fabrika haline gelmiş ve anahtarı şirketlere, güvenlik duvarları da polise teslim edilmiş bir İstanbul'dan daha farklı bir İstanbul göreceğiz. Güvenlik devletin yarattığı kentler, toplumsal alanlar sunmaktan çok toplu kamplar oluşturuyor. Sermayenin ve devletin büyümesi, kent içinde bizleri küçültüyor. Kentleri kazanmak, yaşamı kazanmak olacak. Tahrir Meydanı'nın, Wall Street'in politik mücadele zemininde özgürleşme mücadelesi verenler için kamusal anlamı neyse Taksim'in, Beyoğlu'nun ve İstanbul'un da anlamı ve kaderi benzer olacak.

3- <http://v3.arkitera.com/h63880-istanbul-kongre-turizminde-24-basamak-birden-yukseldi.html>

4- Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://okulumadokunma.blogspot.com/>

Zırhlı Kentler

Chris McMichael

Çeviren: Kutlu Tunca

Fotoğraf: Gökhan Bilgihan

“...Küresel Kuzey ve Güney boyunca toplumsal savaş, kent hayatının ana örgütlenme ilkelerinden biri haline geliyor. SWAT tipi sıfır hoşgörü politikaları, hukukî yaptırım ve savaş arasındaki çizgiyi bulanıklaştırır. Geniş ve her yana yayılan gözetleme sistemleri halkı izliyor. Savaş bölgelerinde geliştirilen teknolojiler gündelik hayatta kullanılıyor...Amaç; engelsiz bir birikim ve tüketime uygun sterilize edilmiş kentsel mekânlarıyla “dünya sınıf kentleri” yaratmaktır.”

“...Yunanistan’da, ABD kentlerinde, Hangberg’de, Mısır’da ve tüm dünya genelinde tasmasını çıkartan gaddarlık, egemenlere ve onların müttefiklerine meydan okunduğunda ortaya çıkıyor.”

Yaşadığımız şu son birkaç haftalık dönem, halk yığınları yöneticileri dinlemeye son verdiği ve kamusal mekânları yeniden kullanmaya giriştiğinde, küresel polis devletinin nasıl hızlıca harekete geçebildiğini gösterdi. Tahrir Meydanı’nda ordu generallerinin Mısır devrimini gaspına son vermek isteyen yüzlerce protestocu, ABD mamulü silahlarla vuruldu ve kimyasal harp maddelerine maruz kaldı. Bu arada Anayurt Güvenlik Dairesi’yle eşgüdümlü önlemler dâhilinde 18 ABD kentindeki polis şubeleri, işgal eylemlerini biber gazı ve sonik silahlar kullanılarak engellemeye çalıştı. İngiltere’de hükümet, gelecek yılki Olimpiyat Oyunları esnasında ortaya çıkması muhtemel protestolar için kapsamlı bir yasak ilan etti ve ‘önleyici tutuklama’

yetkisinde ciddi bir artış teklifinde bulundu; bu ise sporun güvenliğini sağlama kılıfı altında muhalefete karşı resmi kısıtlamalar başlatma girişiminden başka bir şey değil.

Devlet şiddetini gizlemek gittikçe daha da zorlaşıyor. Baskın biçimde dayak atılan ve saldırılan genç insanların internetteki görüntüleri, gelecek olaylar için hiç de hayra alamet olmayan endişe verici işaretler. Suç ve terörle mücadele adına dünya genelinde inşa edilen devlet güvenlik aygıtları, şimdi gerçek işlevlerini açığa vuruyor: Adaletsiz bir toplumsal düzeni zorla sürdürmek.

Görünen o ki, Olimpiyat Oyunları sivil mekânlara doğrultulmuş askerî füze sistemleriyle “güvenlik” altına alınıyor. Coğrafyacı Stephen Graham’ın belirttiği gibi, bu tip küresel oyunlar, devletin yeni askerî kentçilik denemelerine yarayan platformlar olma görevi görür. Küresel Kuzey ve Güney boyunca sosyal savaş, kent hayatının ana örgütlenme ilkelerinden biri haline geliyor. SWAT tipi sıfır hoşgörü politikaları, hukukî yaptırım ve savaş arasındaki çizgiyi bulanıklaştırır. Geniş ve her yana yayılan gözetleme sistemleri halkı izliyor. Savaş bölgelerinde geliştirilen teknolojiler gündelik hayatta kullanılıyor. ABD’deki İşgal Hareketi’ne karşı polisin son olarak kullandığı sonik silahlar, işgal altındaki Filistin’de denenmişti.

Graham’ın deyişiyle, kentler içinde “kutuplaşan dünyalar” (elitler ve diğer herkes), çoğunluk pahasına daracık bir servet

sahibi grubu mükâfatlandırılan neoliberalizmin bir ürünüdür. Kent her yere yayılıyor, mekânı ve imtiyazları güvenceye alıyor. “Tehlikeli” çevre nüfusları kontrol altına alırken, borçlarını ödeyebilen “tehlikesiz” birey ve grupların o kablolu akışkan hareketliliğini garantiye alıyor. Amaç; engelsiz bir birikim ve tüketime uygun sterilize edilmiş kentsel mekânlarla “dünya sınıf kentleri” yaratmaktır.

Çeşitli kuramcılar, “kentsel mekânın kontrol altına alınması”nı süregiden dış çatışmalara bağlayarak açıklamakta. Oysa “terörle savaş” El-Kaide’ye yönelik askerî operasyonlarla alakalı olsa da, dünya genelinde iktidarlar tarafından genellikle muhalefeti ezmek ve gündelik hayatı militaristleştirmek amacıyla kullanılıyor. Hatta tartışmalı Bilgi Yasa Tasarısı, ulusal güvenlik adına uygulamayı gerekçelendirmek için ‘karşı-terörizm’ söylemini, Güney Afrika’yı ‘adsız düşmanlar’dan savunma hattını kullanıyor. Oysa gerçek düşman, tehlikesiz bir uyuklamadan uyanan bir halk da olabilir pekâlâ.

Ekonomik darboğaza rağmen güvenlik ve silah sanayileri rekor kârlar açıklamaya devam ediyor. Birinci Dünya’da askerî bütçeler maliyet düşürücü tasarruf tedbirlerine yönelirken, silah ve güvenlik sanayileri pahalı “anayurt güvenlik” paketlerini satmak için Güney Afrika gibi gelişmekte olan ülkelere çark etti. 2010 Dünya Kupası süresince Güney Afrika Polis Hizmetleri (SAPS) bolca para harcamayı sürdürerek, futüristik bir mobil komuta merkezleri ordusu, bir sonraki Batman filminden fırlamış yeni balistik giysiler ve görünüşe göre “tek bir zanlının izini sürmek için olay yerinde 25 polis hazır” olmasına rağmen bir de ısı sensörlü helikopterler satın aldı. Bir Güney Afrika Polis Hizmetleri birimi, Amerikan İşgal Güçleri’nin pek sevdiği, Pakistan’da düzenli olarak sivil öldüren ve ‘gözetlemek’ gibi belirsiz amaçlarla tanımlanmış insansız uçaklardan satın almayı planlıyor; ancak Güney Afrika Sivil Havacılık Yetkilisi bu uçakların sivil hava sahası dışında kalmasında ısrar ettiğinde bundan vazgeçildi.

Ölçüsüzce para harcayan SAPS’ların genelde tek bir ana amacı var: Kalabalıkları kontrol etmek. Hiç kuşku yok ki bu kalabalıklar, apartheid sonrası Güney Afrika’nın keskin bir özelliği olan yaygın toplumsal protesto ve blokajlarla ülke genelinde süregiden isyanı karakterize ediyor. Don Delillo’nun bir defasında belirttiği gibi, “gelecek kalabalıklara ait”tir. Kent planlamacıları ve güvenlik danışmanları, küresel ısınma ve kaynak savaşlarından dolayı yakın gelecek için disütopik çevresel, ekonomik çöküş ve kitlesel göç senaryoları üretiyor.

İronik olan şu ki, bu güvenlik kurumları kabus senaryolarına yol açan aynı jeo-politik sistemi koruyor ve ona hizmet ediyor.

Kenti askerî zapturapt altına alma politikasına zemin oluşturulması, elitlerin ayaklanmadan, tehlikeli ‘popülizm’ den (‘doğrudan demokrasi’ için kullanılan bir edebi kelam) ve isyancı nüfuslardan, kısaca yoksulların başkaldırmasından duyduğu korkunun bir ifadesidir. Bu korku, gelecekte ortaya çıkması beklenen toplumsal muhalefeti önleyici bir kriminalleştirme de harekete geçirdi. Elitler haklı olarak, küresel sistemin kırılabilirliği ve derinleşen eşitsizliğin yaratacağı sonuçlardan korkuyor.

Yaklaşan Olimpiyat Oyunları, yine paranoyak iktidar zihniyetine bir göz atma imkânı sağlayan bir örnek. 2012 oyunlarının düzenleyicileri, son olarak bir reklam kampanyasında, The Clash’ın [1976’da kurulan ve 1986’da dağılan İngiliz Punk Rock grubu¹] “Londra Çağırısı”nı [bu grubun temel albümlerinden birisi²] tercih ediyor. Bu şarkı, sosyal çöküntü ve korkunun homurtulu ve kışkırtıcı bir vizyonu. Hiç de Olimpiyat düşlerinin özü falan değil.

Aslında bu, mega olaylar gösterisine kadar uzanan fiilî bir yayılmanın şahane bir örneğidir. Bu olaylar zaten alan ve güvenlik arasındaki sınırları bulanıklaştırır. Kitlesel polis ve asker görüntüleri, onların kamu güvenliğiyle ilişkileri üzerinden devlet gücünü yeniden vurgular. Kimin âmir olduğunu hatırlamamız ve izlememiz istenir. Temsilcilerden ziyade seyirciler olmamız istenir. Katılmamız ya da alana öfkeyle inmememiz gerekir.

Bu sene olanlar tam da bunlardı. Wall Street. Tahrir Meydanı. Bu protestoların hem biçimi hem de protestocuların öfkesi, hiç değilse şimdilik devlet güçlerini gafil avlamış durumda. Mısır örneğinde baskı politikası geri tepti. Örneğin seçimler için çağrıda bulunan bir liberal, ordunun sıkı önlemlerini takiben radikal taleplere geçiş yaptı. Protestocular orduyu uzak tutulması gereken bir kanser gibi görüyor. ABD’de polisin barışçı protestoculara saldırı görüntüleri, işgalciler için muazzam bir koveraj demektir.

Potansiyel olarak devrimci olan, dünya etrafındaki farklı mücadeleler arasında canlı bağlar kurmaya olanak tanıyacak şekilde, internet ve akıllı telefonlar aracılığıyla uluslararası bağların çoğalmasındır. İnsanlar kendi koşullarını bütünleştirerek, zulmün ortak paydalarını görmeye başlıyor. Bu kavrayış bir defa yaygınlaştı mı, gerçek bir değişim mümkündür. Devlet baskısı daima amansızdır. Yunanistan’da, ABD kentlerinde, Hangberg’de, Mısır’da ve tüm dünya genelinde tasmalarını çıkartan gaddarlık, egemenlere ve onların müttefiklerine meydan okunduğunda ortaya çıkıyor.

Kaynak: Mahala, 30 Kasım 2011

1- Çevirenin Notu

2- Çevirenin Notu

Egemenlerin Afeti Yönetimi, Otoriteyi “Nimet” e Dönüştürüyor

Hade Türkmen

Fotoğraf: Güneş Uyaniker

Günümüz kapitalist sisteminin meşrulaştırıcı unsurları sıralanacak olsa ‘felaket’ terimi ve ‘bizden başka alternatif yok’ seçeneksizliği iddiası kendilerine üst sıralarda yer bulur. Neoliberal ideolojinin fikir babası Milton Friedman’ın ekonomik dengeler üzerinden kurduğu “Ancak varolan veya sezdirilmekte olan bir kriz gerçek bir değişim üretir” önermesi de hegemonyasını bu meşruluk zemininde üretir. Hatta tüm çevresel yıkım senaryolarının sonucunun, kapitalist tahayyüllerle ve piyasa çevreciliği ile nihayete erdirilmesi de tam da bu yıkım tellallığından nemalanır. Piyasa toplumunun yarattığı değerler, felaketlerden ve felaket senaryolarından besleniyor. Vahşeti yaşamının getirdiği çaresizlik bir fırsat kapısı oluveriyor. Bu yıkım kültüründen payını fazlasıyla alan toplumumuzda, felaket ve felaket söylemi üzerinden sermaye birikim sürecinin yeniden üretimine yönelik araçların nasıl yaratıldığını Van depremi sonrasında bir kez daha gördük. Depremden sonra, devletin bizzat ortaya koyduğu rant odaklı politik yönelim, iki aşamada ortaya çıktı. Bu aşamalardan birincisi Kürt coğrafyasında meydana gelen depremden siyasi rant sağlanması ve bu süreçte klientalist ilişkilerin örüldüğü bir ilişkiler ağının yaratılmasına; ikincisi ise spekülasyon, aynı zamanda suçlayıcı ve dışlayıcı bir dil kullanılarak özellikle rant yüksek kent toprağında hedeflenen ekonomik ve politik dö-

nüşüm için meşruiyet zeminini oluşturulmasına yol açtı. Bu iki sürecin ortak yönü, yönetilenlerin daha fazla dışlanması ve egemenlerin afet yönetiminin, yönetenler nam ve hesabına nimete (fırsata) çevrilmesidir. Yönetilenlerin bu nimetten payına düşense, baskının daha yoğun tadına bakmak oluyor.

Birinci Aşama: Siyasetin Rantını Yaratmak

Depremden sonra gelen ilk haberler arasında yaşanan karmaşa ve koordinasyonsuzluk vardı. Anında müdahale gerçekleştirilememiş, devletin merkezi kurumları aciz kalmış ve yerel yönetimlerle ortak çalışmayı reddetmişlerdi. Böylesi bir durumda bu ısrarın nasıl ortaya çıktığı pek tabii ki depremden bağımsız, hali hazırda varolan Kürt siyaseti ve AKP arasındaki siyasi hesaplaşmadan da besleniyordu. Bizzat bir arkadaşımın tanık olduğu olay da durumun vahametini özetliyordu; yıkımın olduğu mahallelerden gelenlerden biri, kriz masasından çadır talep ediyor, kriz masasındaki görevli muhtarın gelmesi gerektiğini söylüyordu. “Muhtarı bu karmaşada nereden bulayım, öldü mü kaldı mı ne bileyim” diyen depremzedeye verilen cevap “İşte şimdi zaman, seçimlerde doğru muhtara mı oy verdim sorusunu sorma zamanıdır” olmuştu.

AKP, yardım mekanizmalarını kullanarak bölgedeki siyasi gücünü arttırma çabasıydı. Elde olan tüm kaynakların, himmet kültürüne uygun kullanıldığını söylemeye gerek yok. Bunun yanında bazı köylerin askerler tarafından tutulduğu ve yardımların kontrol edildiği gelen haberler arasındaydı. Terörle mücadele ile deprem yardımları aynı kanaldan yönetiliyor ve birbirini tamamlayan bir dil içerisinde bölgedeki siyaset yönlendiriliyordu. Bu dil, toplumun bölgedeki siyasete bakışını şekillendiriyor, bir ötekileştirme sürecini örüp “birleşme” (ya da millileşme) yolunun ise tek bir kanaldan olması gerektiğini empoze ediyordu.

AKP'nin son dönemlerde kullandığı 'tek güç' dili, felaket ve senaryoları üzerinden güç gösterisinde bulunmanın bir değişik biçimini üretiyordu. Bu 'güçlü iktidar', yurtdışından gelen yardım taleplerini bile 'Bir şey yapılacaksa biz yaparız, yardıma ihtiyacımız yok' diyerek bekletiyordu. Ancak bu güçlü iktidar dilinin apoletleri, yardım yapacak malzeme yokluğuyla paslanmaya yüz tuttu. Başta Kızılay olmak üzere devlet kurumları ilk anda çadır gibi hayati ihtiyaçları bile karşılayamadı. Deprem bu kadar gündemde olduğu bir ülkede Kızılay'ın elinde Van'ın ihtiyacını karşılayacak kadar bile çadır olmaması nasıl açıklanabilirdi? Senelerdir toplanan deprem vergileri ile ne yapılmıştı? Bu soruları soranlar itina ile susturuldu. En sonunda bir açıklama yapan Maliye Bakanı Mehmet Şimşek AKP döneminde kalıcı hale gelen deprem vergilerinin duble yolların yapımında kullanıldığını açıkladı. AKP, Türkiye siyasetinin en makbul kavramı 'kalkınmacılığı'nın' baş tacı duble yollarını deprem paralarını kullanarak yapmıştı. Ve işte bu yüzden yolları depremedelere ulaşanlar, onların günlerce soğukta yaşama savaşı verdiklerine tanık oluyordu.

Seferberlikler çeşit çeşit...

İnsanların, doğa olaylarını afete çeviren yönetim zihniyetinin kurbanı oldukları Van'daki durumu hafifletmek için yardım seferberlikleri de en makbul yoldu. Faşist ve ırkçı yaklaşımlara rest çeken ismi ile deprem bölgesinde sağlanamamış koordinasyonu yurt genelinde sağlamaya çalışan mütevazı çaba 'yalnızdegilsinvan.org' sitesinden, bölgenin acil ihtiyaçlarını takip edip, ufak da olsa yardımlarını bölgeye gönderirken; kimileri de yardımı, şova ve fırsata dönüştürdü. Felaketlerden sonra tüm sorumluları yargılanmaktan, sorumluk duyacakları da vicdan muhasebesinden kurtaran bir güzel başlık da 'Türk' halkının yüce dayanışma ve yardımlaşma duygularına yapılan vurguydu... Bu sayede ivedilikle yaralar sarılır, sorgu ve sual bir başka felakete kadar unutulurdu. Van depreminden sonra da benzer bir tablo ile karşılaştık. 25 Ekim 2011 gecesi Türkiye'nin iki ayrı cemaati diyebileceğimiz grup toplandı ve bir yanda Doğan Grubu medyası, öteki tarafta Gülen cemaatinin sermayesinin birleştiği bir yardım şöleni gerçekleştirildi. Cemaat kanallarında Fetullah Gülen'in bizzat 20.000 TL vererek oturumu açtığı gecede toplam 65 milyon TL, cemaatten olmayanların ise

Doğan grubu medyasında şov yaptığı programda toplam 62 milyon TL'nin toplandığı ilan edildi. Deprem bölgesine evler, okullar, hastaneler vaat edilmiş, her vaat alkışlarla karşılanmıştı. O akşam birçok insan rahat bir uykuya daldı. Biz bu yardımların nelere yol olacağını bilemeyiz ama depremden üç ay sonra Van'da hala uyuyamayan ve yaşama tutunmaya çalışanların çığlıklarını duymaktayız. 3 milyon TL bağışta bulunduğunu söyleyen bir iş adamının "sarhoştum, hatırlamıyorum" demesi ise sanırım nasıl bir zev(k)zekliğin içinde olduğumuzu göstermekte. Ama iyi haber; deprem vergilerini yol eden hükümet yardım yapacağını söyleyip de yapmayanları takibe alacakmış. Ne de olsa o yardımlara ihtiyaç var!

İkinci Aşama: Felaketi Merkeze Koymak

AKP iktidara geldiğinde büyük Marmara depreminden iki sene sonra yüzünü gösteren ekonomik kriz ülkeyi vurmuştu. Bu iki büyük 'felaket' yeni kurulan partiye bir fırsat olabilirdi. Küresel ekonomik eğilimlerden beslenerek iki felaketi fırsata çevirmek AKP'nin tüm dönemini karakterize eden ana eğilim oldu. Bu doğrultuda yeni ekonomi politikalarının merkezi hareket alanlarından birini de kentleşme oluşturdu. TOKİ yeniden yapılandırılıyor, merkezden gelen emirlerle kentler yeniden şekilleniyor, yeni bir emlak piyasası yaratılıyor, inşaat sektörü ülkeyi dönüştürüyordu.

Kent toprağının küresel piyasalara eklenerek rantının artırılması çalışmalarının merkezinde kuşkusuz İstanbul yer almaktaydı. Memleketin geri kalanından gayri bu şehir, en uç örneklerin ve aynı zamanda diğer büyük metropollerin günümüz kentleşme ritüellerinin merkezi olacaktı. Burada yeni bir sınıf, yeni bir kimlik, yeni bir bölgesel güç inşa edilecek, kentsel koalisyonun dışında kalanlar şehrin dışına ötelenecilerdi. Saraylar, Cumhuriyetin yeni muktedirlerinin ikametgâhı; eski endüstri alanları ise bu muktedirlerin pek anlaştıkları finans kapitalin ve etliye sütlüye dokunmayan yeni orta sınıfın fildişi kuleleri olacaktır. Ancak bu yoğun ve yorgun kentin kentsel arazisini yeniden şekillendirmek, rantı yükseltmek ve yeniden dağıtımını sağlamak o kadar da kolay değildir. İşte tam da bu noktada önce deprem söylemi, yetmediği noktada terör, fuhuş, kaçakçılık gibi suçlar, kenti yeniden üretmenin meşrulaştırma aracı olarak kullanıldı. Kentin değerli arazilerini ele geçirme stratejisi olarak 'kentsel dönüşüm' ortaya çıktı. Kaçak yapıların bol olduğu kentte deprem söylemi üzerinden piyasanın yaratılması ve meşrulaştırılması basit bir hamle aslında. O yüzden en doğuda olan depremden sonra yüzlerin batının en gelişmiş kenti İstanbul'a çevrilmesi ve devlet erkânının ve inşaatçıların İstanbul'daki olası deprem ve alınacak önlemler üzerine demeçler vermesi boşuna değildir.

12 senedir deprem için kaydadeğer bir adım atılmayan şehirde sürekli felaket senaryoları üretilerek spekülasyon piyasasının araçları beslenmektedir. Sorunların sorumlusu olarak işaret edilen ise hep toplumdur. Van depreminden hemen sonra İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş,

Fotoğraf: Güneş Uyaniker

İstanbul'da yaşayanları rant peşinde olmakla suçlayarak "Kral çıplak, kimse kusura bakmasın kardeşim! Yeni bir şehir kurmak lazım" dedi. Peki kral kim? AKP'nin her lafı kendine göre evriltmesine alıştık da hakikatten halk kral olabilir mi? Kral, iktidarda olan değil midir? O takdirde kuşkusuz kral bizim için uzun bir süredir çıplak.

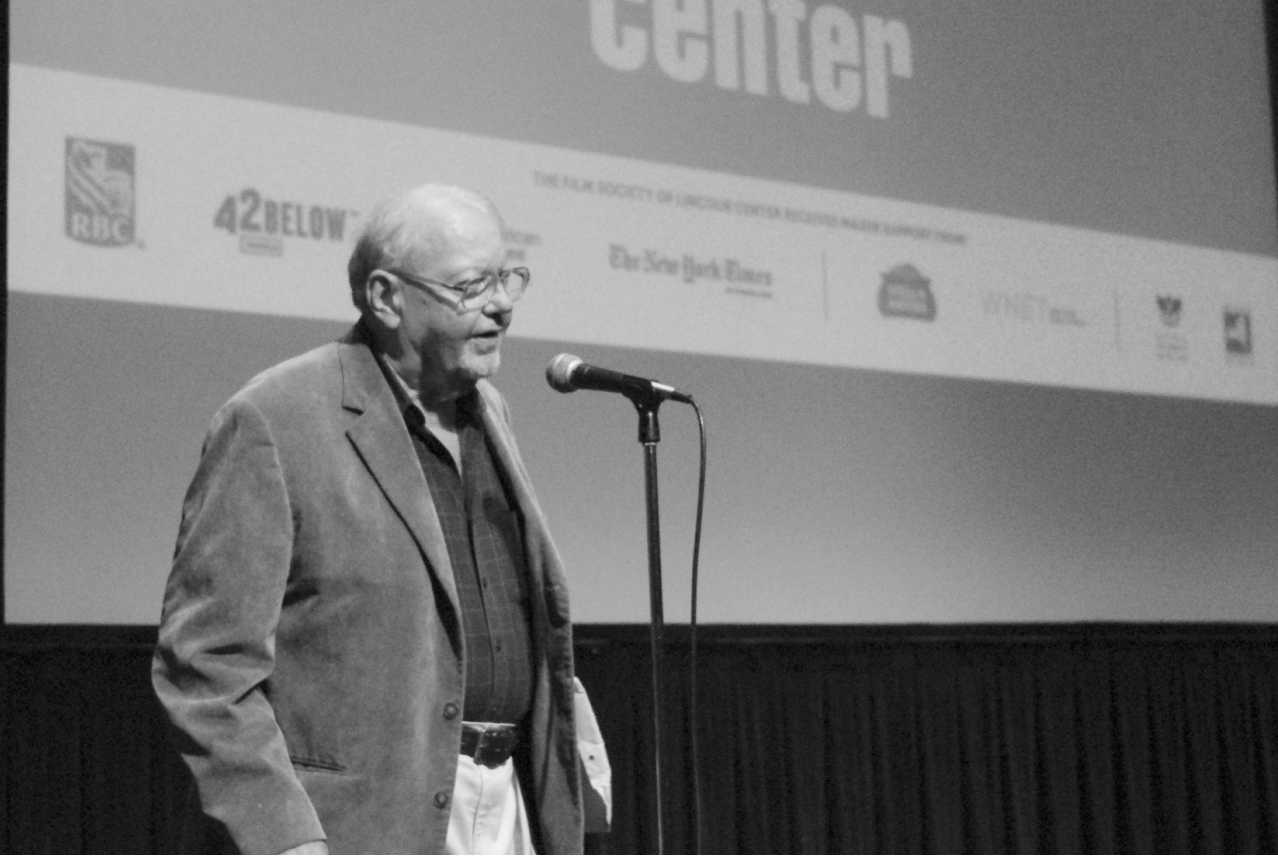
Çıplak bir hesap yapalım. Deprem vergisi olarak halkın cebinden çıkan paranın yaklaşık olarak 40 milyar TL olduğu söyleniyordu. Gündemimize yıkım ve binaların iyileştirilmesini koyalım ve yıkılacak, yeniden yapılacak ve güçlendirilecek binalar için hane başına - TOKİ'nin konutlarının ortalama 50bin TL'ye mal ettiğinden yola çıkarak - 30bin TL değer biçelim. Bu abartılı hesaba göre 40 milyar TL ile yaklaşık 1 milyon 335 bin hane depreme hazırlanabilirdi. Ama günün ekonomi politikası böyle bir yaklaşımı kabul etmemekte. İnşaatlarında deniz kumu kullandığını söyleyen müteahhitlere deprem dönüşüm projeleri vererek kendi (My) İstanbullarını kurduranlar için deprem de felaket ideolojisinin yarattığı sermaye birikimine zemin hazırlama aracı.

Depremden yaklaşık iki ay sonra ne zamandır çıkartılmaya çalışılan ama içeriğinden dolayı çokça tepki çeken ve çıkarılmayan dönüşüm yasası da işte bu dönemde karşımıza çıktı. Çözüm, yık-yap dönemi için tüm karar süreçleri merkezi hükümetin belirleyiciliğinde gelişecek; ama sermayenin istekleri doğrultusunda şekillenecek bir afet yönetimi olarak sunuluyor. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı önce arazileri toplayacak sonra istediği gibi istediğiyle hamur edecek, çizecek, inşa edecek. Bu plana göre ne kentlerdekilere ne kırsaldakilerin, hiç birimizin bir şey söylemeye hakkı yok. Direnirseniz elektriğinizi, suyunuzu kesmeye dahi gidebilirler, hapse atabilirler, yetmedi siz içindeyken yıkabilirler. Bu otoriterlik, önümüzdeki yıkım hattının temel nirengi noktası olarak bu

yasaya mahkûm. Karanlık bir kentleşmenin dik alası bizleri bekliyor. Ve yasa başta İstanbul'dakiler olmak üzere kamu yöneticileri ve inşaatçılar tarafından alkışlarla karşılanıyor.

Felaketlerin Olduğu Yerde...

Siyasetin yönetilenleri güçsüzleştirme üzerinden yeniden üretiliyor. Faşizmden demokrasiye, liberalizmden sosyalizme her türlü kavramsal çerçevenin iktidar tarafından tanımlandığı bir dönemden geçiyoruz. Kavramların bir savaşı da yaşanıyor. Felaket kapitalizmi ile mücadele ederken, üretilen korku ideolojisinin, egemenlerin varlığını meşrulaştırma aracı haline geldiğini ve otoriter bir kuvvetten başka sığınacak yer bulamayanların varlığını mitleştirdiği görmek gerekiyor. Böyle bir zeminde mücadelenin ayağının varolan gerçekler ve yeni/başka/toplumsal gerçekler üzerine kurulmasının gerekliliği bir kez daha karşımıza çıkmakta. Mücadele gerçeklerin içinde, sokakta, korkudan arınmış bir cesurlukta gerçeği sormaktan, sorgulamaktan, sergilemekten geçiyor. Felaket ideolojisi, yönetenlerin felaketini örttüğü ölçüde yıkımlardan ders çıkartmak mümkün olmayacak. Felaket senaryoları üzerinden cebini dolduracak olanların çanına ot tıkmak için gerçeklerle yüzleşen bir mücadele hattı gerekiyor. Felaketler sırasında ve sonrasında yapılacaklar, bir mücadeleden ziyade paylaşmaktır. Mücadele, o fevkalade günler içinde felaket yaratanlardır. Bu hat üzerinde bizlerin deprem paralarının akıbetini sormamız, devletin alması gereken tedbirler için takipte olmamız gerekir. Bizim için iyi olan, toplumsal varlıklarımızın yağmalatılmamasıdır. Van'dan, daha sonra başka yerlerden duyacağımız çığlıkları azaltmak için, felaket ideolojisini üreten ideolojik bir felaketin temsilcilerine karşı toplumsal olanı dayanışma içinde sahiplenmemiz gerekiyor.

Frederic Jameson : Sosyalizm İçin Üretimcilikten Kurtulmak Gerek*

Söyleşi: Aaron Leonard

“Marks’ın Kapital’i politika ve hatta emek hakkında bir kitap değildir; o işsizlik hakkında yazılmış bir kitaptır” diyorsunuz. Neden böyle düşündüğünüzü açıklar mısınız?

Marks’ı hep siyasal anlamda düşünenler için bunun büyük olasılıkla şaşırtıcı olacağına farkındayım; fakat gerçekte Kapital’de siyasal eylemler çok az söz edilir. Muhakkak ki kapitalizm ve kapitalizmin sona ermesine yol açabilen çelişkilerden ortaya çıkan bir toplum türünün dolaylı bir anlamı var ve ben Marks’ın siyasal olmadığını ya da sürekli siyasal stratejiler üstüne düşünmediğini değil, sadece Kapital’in bu konuda yazılmış bir kitap olmadığını söylüyorum. Kapital bir suikast bombası olan kapitalizm hakkında yazılmış bir kitaptır.

Marks’ın da belirttiği gibi kapitalizmin mutlak yasasının ‘üretkenliği artırmak’ olması bakımından, Kapital işsizlik hakkında yazılmış bir kitaptır ve sonuçta yine Marks’ın yazdığı gibi “görelili endüstriyel yedek işsizler ordusu bu nedenle servetin potansiyel enerjisiyle birlikte artar.” Bu günümüzde olup bitenlerle fazlasıyla örtüşüyor. Geçenlerde iş dünyasının istihdam yaratabilmesi için sürekli olarak Cumhuriyetçiler ve De-

mokratlar’ın onu destekleyiciliği hakkından konuşmaktan belli ki rahatsız olmuş girişimci bir kapitalistin söyledikleri son derece açıklayıcıydı. Bu kapitalist şöyle diyordu: “Kimse bir sabah uykudan kalkıp maaşımın artmasını istedim çünkü bunun Amerikan ekonomisi için iyi olduğunu düşünüyorum demez.” Bu ise, “İş dünyasının amacı istihdam yaratmak değildir; iş dünyası para kazanmak için vardır” demenin hayli dolaysız bir yoludur. Bu tam olarak Marks’ın Kapital’de sergilediği şeydir. Üretkenlik ve istihdam yaratmak arasında doğrudan bir bağ yoktur. Keynesyen iktisat belli ülkelerde uygulandığı sürece bu çok belirgin değildi –Keynes, üretilen tüm malları satın almaya yetecek kadar para sahibi işçiler olması gerektiğini anlamıştı. Ancak Reagan ve Thatcher’den beri Marks’ın tanımladığı sermayenin temel mantığına daha benzer bir şeye varıyoruz. Bu sadece başka ülkelere bir iş kaçışı meselesi değil dünya ölçekli bir sürecin parçasıdır.

Bir yanda fabrikaları ABD’ye geri getirmek istiyor ama diğer yandan da onların üretken olmasını istiyorsunuz. Açık ki bu giderek artan otomasyon ve gittikçe azalan işçiler demektir. Bu nedenle aslında istihdam ile sistemin yapmaya çalıştığı şey arasında çok derin bir çelişki olduğunu düşünüyorum. Bu

*Aaron Leonard’ın edebiyat eleştirmeni ve siyasal kuramcı Frederic Jameson ile son kitabı (Representing Capital: A Reading of Volume One) üstüne yaptığı ve rabble.ca’da yayınlanan 9 Şubat 2012 tarihli söyleşi...

anlamda bana öyle geliyor ki, tam istihdam için kullanılan türde siyasal bir talep, sistemin muhtemelen karşılayamayacağı bir taleptir.

Bu kitap ile “Valence of the Dialectic”de şu hususa dikkati çekiyorsunuz: “Grundrisse’nin Marks’ı hiç yorulmaksızın (muhtemelen Kapital’in zaferci pasajlarından daha fazla) şunu vurguladı: “Dünya pazarının önemi kapitalizmin nihai ufku olmasıdır.” Marks bunu nasıl tarif etti ve bugün bunu ne kadar gerçekleştirmiş görüyorsunuz?

Bu yapıtta çok yer almıyor ama mesele metalaşmanın evrenselleşmesidir—ücretli emek her yerde köleci ya da feodal farklı emek türlerinin yerini almaya başlar. Mesela yalnızca Batı Avrupa gibi bir bölgede ücretli emeğin hakimiyetine baktığınızda, makine kapitalizminin ne, nasıl bir süreç ve ne kadar evrensel olduğunu fark edersiniz.

Grundrisse’deki bir dipnotta Marks (ki defterler Kapital’in 1. Cildinden önce gelir), “Bir dünya devrimi, sosyalist bir devrim ancak dünya pazarının sınırlarına vardığımızda öngörülebilir” der. Marks’ın bununla kastettiği, ücretli emeğin aşamalı biçimde dünya genelindeki bu farklı emek türlerinin yerini alarak, onların ürettiği kârların yerine (artı değer kaynaklı) sermayenin geçtiği zamandır.

Sermaye bir çelişme ya da kriz uğrağına vardığında ne olur? Burada bir kırılma hareketi vardır. Kitapta kapitalizmi, gelişimi kırılmayla, genişlemesi işlev bozukluğuyla, büyümesi çöküntüyle özdeş “özel bir makine” olarak tanımladım. Sistemin kırılması daha onun genişleme sürecinde belirlenmiştir. Köylüleri tüketir ve onları çiftçi yaparsınız, ardından işsizleşirler, sistem emeği giderek daha ucuzlatmaya çalışarak ilerler ve sonunda daha fazla ucuz emeğin olmadığı ama aynı zamanda tüm bu ürünleri satın alacak kimsenin de ortada kalmadığı bir noktaya varır.

Şimdi bunları 20. yüzyılda olduğundan çok daha iyi görecektir bir konumdayız. Dünya pazarının sınırlarına bir kez eriştiniz mi, kapitalizm artık kesinlikle genişleyemez. Şimdi tam da bu noktadayız. Fakat yaklaşan durumun sınırlarını Marks’ın kendi döneminkinden daha iyi görebiliyoruz. Bu, sistemin tahammül edilemez hale geldiği ve ya yıkılmak ya da yerini başka bir şeyin almak zorunda olduğu bir andır.

Elbette insanlar Marks’ın “sosyalizm kaçınılmazdır” dediğini düşünmeye alışkınlar; fakat daha Komünist Manifesto kadar

öncesi bir dönemde o, ya devrimci yeniden kuruluş “ya da mücadeleden eden sınıfların hep birlikte çöküşü” konusunda yazmıştı. –o halde hayır, sosyalizm kaçınılmaz değildir, o sadece insan eyleminin ve siyasal pratiğin etkili olduğu yerdedir.

Bu kitapta şöyle yazıyorsunuz: “Marks, devrimin politikasını geleceğin şiiiriyle birleştirmeye çalıştı ve kendini sosyalizmin kapitalizmden daha modern ve üretken olduğunu gösterme işine adadı. Bu geleceçliliği ve heyecanı yeniden kazanmak elbette bugünkü sol ‘söylemsel’ mücadelenin asli görevidir.” Bu konuda daha fazla bir şeyler söyler misiniz? Ve geleceği bir sosyalizm tasavvur etmeye nasıl başlanabilir?

Marks yeni keşifler konusunda hep gerçekten heyecanlıydı –örneğin kimyasal gübreler (bugün yararlı görünmeseler de zamanında yeşil devrime neden olmuşlardı), denizaltı kablolar gibi şeyler ya da günün diğer keşifleri konusunda. Şu açıktır ki Marks sosyalizmi teknolojik olarak ve başka her bakımdan daha ileri bir toplum olarak düşünmüştü. Raymond Williams insanların nasıl olup da sosyalizmi basit bir topluma nostaljik dönüş olarak düşünmeye başladığı konusunda yazmıştı. Williams sosyalizmin daha basit değil, çok daha karmaşık bir toplum olacağını söyleyerek buna itiraz etti.

Bugün Sol’da –Sol’un bütün türlerini kastediyorum—koşulları protesto etmeye indirgenmiş bir eğilim var. Bu bir tür muhafaza-kârlıktır: Doğadan topluluklara, kentlere ve kültüre kadar kapitalizmin yıktığı her şeyi kurtarmak. Sol, sadece tarihin hareketini ya-

vaşlatmaya çalışır bir şekilde, kendini fazlaca engelleyici nostaljik bir konuma yerleşiyor. Walter Benjamin’in “Devrim kontrolden çıkmış bir tren değil, acil durum freninin kullanılmasıdır” şeklindeki bir notu –onun bunu nasıl düşündüğünü bilmesem de- bunu örnekler. Marks’ın hiç de böyle düşünmediği görüşündeyim. Bana öyle görünüyor ki, Marks üretkenliğin kapitalizmden kurtulmak yoluyla artacağı fikrindeydi. Örgütlenme, teknoloji ve üretim düzeyinde Marks el emeğine bir dönüşü değil, (ortaya çıkacağı gibi) karmaşık otomasyon ve bilgisayarlaşma vb. biçimlerinin her türüne ulaşmak istedi. Tarihsel bir rastlantı sonucu sosyalizm ya da komünizm gibi bir şeyin esasen bir üçüncü dünya ülkesi olan Rusya gibi bir yerde gerçekleşmesi, sosyalizmi bize Marks’ın hayal etmediği bir şekilde düşündürdü. Sosyalist harekete bu vizyonun farklı bir türü aşılacak zorundadır.

Astrofizikçiler: Galaktik Ekoloji İdeologları

Baybars Külebi

Belki daha önce duydunuz, exogezenlerin peşine düşen Kepler uydusu, dünya boyutlarına yakın yaşam şartlarının oluşabileceği bir yörüngede bulunan bir gezegen bulunduğunu yakın zamanda ilan etti [1]. Gazetelere bomba gibi düşen bu haber, kapitalist evren tahayyülünün, temel bilimlerin tahayyülüne nasıl nüfuz ettiğini, bu tahayyülün toplumsal algıyı nasıl belirlediğine şahane bir örnek teşkil ediyor.

Kepler-22b gezegeninin keşfinin heyecanla karşılanmasının, Karl Mannheim'ın ortaya attığı "bilim insanları modern toplumun ulemâsıdır," [2] önermesine neden şahane bir örnek teşkil edeceğini bu bağlamda tartışmak mümkün. Bu tartışmanın kilidi ise, "neden bu araştırma yapıldı?" sorusudur. Öncelikle bu araştırmaların nedeni olarak, "yaşamın nasıl başladığını araştırmak" olduğu söyleniyor. Aslında şahsen bu çalışmalar beni heyecanlandırıyor. Kimyacı, biyolog, atmosfer fizikçileri ve astronomların beraber çalıştığı bu araştırmalar, "hayat" ile ilgili çok önemli sorular soruyor. Ancak bu çalışmaların, biyolojiye çok büyük katkısı olabilecek moleküler bir boyuttaki hayatı değil, küçük yeşil adamları bulmayı hedefleyen bir heyecan etrafında şekillendiği, hem bilim haberlerinin gazeteye yansımalarında hem de araştırmayı yapan bilim insanlarının diskurlarında kendini gösteriyor.

Akıllı Yaşam İdeolojisi

Ancak dünya dışı akıllı yaşam bulma diskurunun da kendi içinde bir çok sorunu bulunmakta. Bilim insanlarının elindeki bu konudaki en önemli tasnif, enerji kullanımı üzerinden yapılan Kardashev metriği [3]. Mesela güneşlerinin enerjisinin sadece ışıma kısmını kullanabilen içten yanmalı motor ve füzyonu icat etmiş medeniyetler tip I, güneşlerinin nükleer enerjisini doğrudan kullanabilenler tip II, galaksilerinin enerjilerini kullanabilenler tip III şeklinde tasnif edilebiliyor.

Bu açıdan bakıldığında, teknoloji düzeyi bizimkinden farklı olan bir yaşama rastlamak ve bunu fark etmek için bu türle benzer teknolojik düzeyde olmamız gerekiyor. Bizimkinden düşük düzeydeki bir teknolojiyle karşılaştığımızda onların bize bilgi iletmesi imkânsız iken, yüksek düzeydeki bir teknolojiye rast gelirse onların mesajlarını yakalayarak deşifre edemeyeceğiz. Önemli bir sorun ise bu teknolojileri basitçe "farklı" olarak değerlendirilmesi gerekirken, alçak yüksek olarak sınıflandırılması. Bu açıdan akıllı yaşamdan anladığımız, endüstriyel tarım ile besinini sağlayan bunun da şehirlerde özelleşmiş emek ile batı medeniyeti tarzı teknolojiye

dönüştüren, katı yakıt ve transistör kullanan bir grup olarak düşünebiliriz. Yani avcı toplayıcı ya da hayvancı göçebe bir kültür bile olsa bunları ne fark edebileceğiz ne de akıllı yaşamdan sayacağız. Bu noktada ideolojinin ilk duvarına çarpmış bulunuyoruz. Akıllı yaşam dediğimiz, İspanya'dan ya da Portekiz'den yola çıkıp, Amerika kıtasını keşfeden Conquista'nın kafasındaki ne ise hala o. Açık konuşmak gerekirse, akıllı yaşamdan kastımız, Avrupalı beyaz bir erkek, ya da buna içkin bir insan. Bu açıdan, bir Afrikalıyı, Hintliyi, Amerika yerlisini insandan aşağı şekilde teorize eden ve incelemeye alan Oryantalist/Egzotist düşüncenin yansımalarını, dünyadışı yaşam araştırmalarının nesnelere tahayyülünde görüyoruz.

İçererek Sömürmek

Hani işi tersine uygulayıp da, U.F.O.larıyla bizi ziyarete gelen uzaylı mitini tartışırsak; orada da konu edilen, dünyanın doğal kaynaklarına göz koymuş (genelde su konu edilir), inekleri üzerinde bilimsel deneyler yapıp, insan kaçıran bipedal (simetrik iki ayaklı iki bacaklı) varlıklar. Bu beyaz adamın kendinden daha üstün bir sömürgeci korkusundan başka bir şeyi yansıtmıyor. Doğal kaynaklara el koyulması, teknoloji (UFO örneğinde genelde radyasyon) ve bilimsel deney ile doğaya zarar ve son olarak insan kaynaklarının vatanlarından kopararak başka memleketlere/dünyalara götürülmesi doğrudan Marx'ın kapitalizmin sömürünün özü olarak sınıflandırdığı insan emeği ve doğanın doğurganlığının birlikte sömürsünü çağrıştırmakta. Bir yandan insanlar kaçırılarak, bir vatanlarından koparıma simülasyonu yaşamakta ve dölleri çalınarak türün kendini yeniden üretmesine el koyulurken; diğer yandan insanlığın tür olarak hayatta kalmasını sağlayan doğal kaynaklara göz dikiliyor ve doğanın kendini yenilemesine ket vuracak şekilde zarar veriliyor.

Kapital cilt 1'de diyor ki Marx,

"Kapitalist tarımda tüm ilerleme bir sanattır; sadece işçiyi emeğinden soyma sanatı değil, ama toprağı da soyma sanatıdır; verili zamanda toprağın bereketini artırmak için girişilen tüm ilerleme, toprağın uzun vadede doğurganlığını yok etmeye gidiştir."

Son olarak da uzaylılara, neden dünyaya açıkça saldırmadıkları sorulduğunda da genel olarak alınan cevap, insanların nükleer bombalarının olması ve çok vahşi olmaları oluyor.

1- <http://tinyurl.com/keplerSD>

2- Mannheim, K. (1929), *İdeologie und Utopie*

3- Kardashev, Nikolai (1964). "Transmission of Information by Extraterrestrial Civilizations" (PDF). *Soviet Astronomy* 8: 217.

Yani sömürgeci/ezilen diyalektiğinde, sömürülene yapılan barbar/vahşi isnadını üzerine alabilecek kadar suçluluk duygusuna sahip bir bilinç altımız var anlaşılan. [4]

Bu bakış açısı sadece komplo teorisyenleri tarafından değil teorik fizikçi Stephen Hawking tarafından bile savunulabiliyor [5].

“Eğer uzaylılar bizleri ziyaret ederlerse, sonuç büyük ihtimalle Kristof Kolomb’un Amerika yerlileri için pek de hayırlı olmayan, Amerika kıyılarını ilk ziyareti gibi olabilir.”

Dünya dışı akıllı yaşam arayışı beklentisi, beyhude, çocuksu hatta bir nevi sömürge suçluluğu güdüsü ise exogezen arayışının bir tek akılcı açıklaması kalıyor; o da Dünya’nın doğal kaynaklarının tükenmesi.

Geleceğin Tahakkümünde Geçmiş Belirlemek

Bu bakış açısının en güzel izdüşümü yine Hawking’in bir röportajı [6] “Doğayı değiştirmemizi sağlayan teknolojik becerimiz arttıkça iyi ya da kötü için ilerledikçe, nüfusumuz ve Dünya’nın doğal kaynaklarını kullanımımız da eksponansiyel olarak artıyor. Ama genetik kodumuz geçmişte evrimsel avantaja sebep olan, bencil ve saldırgan içgüdüleri taşımakta. Gelecek bir milyon yılı, bin yılı bırakın, gelecek yüzyılda dahi felaketten sakınmak zor olacaktır.

“Uzun vadede hayatta kalmak için tek şansımız, Dünya’da kalmayarak uzaya doğru yayılmak.”

Hawking’in evren ve Dünya kurgusunun sakatlığını cümle cümle incelemek gerekli.

“İnsanoğlunun teknolojik ilerlemesi iyi ya da kötü için doğayı tahakküm altına almakta.”

Burada Hawking tarihin alanına girerek, sosyo-ekonomik bir analiz yapıyor. İnsanın doğayı tahakküm altına aldığı tarihsel dönemi ve bölgeyi dünya tarihinin ana ögesi olarak alıyor. Hadi ismini de koyalım, Avrupa merkezci 17. yüzyıldan başlayan erken kapitalist dönemden itibaren yaşananları, dünya tarihinin ana belirleyicisi olduğunu ima ediyor.

Buradaki problemi örneklemek gerekirse, mesela anarko-primitivistler özelleşmiş tarıma geçmemiz gerektiğini, asıl zararın burada başladığını da söylemekte. Bunu düşündüğümüzde de elimizde avcı toplayıcı olarak geçirilmiş 200 bin yıllık homo sapiens dönemi mevcut. Buna bakarak insanlık tarihinin ana belirleyicisini sanayi devriminden sonrasına yani son 200 yıla hapsedmek basitçe batı merkezci anlayışa bir iltifattır.

Bir diğer sorun, kapitalist sömürgeci ilerlemenin insanoğlunun “fıtratında” olması. Elbette bunu genlerle ifade etmek çok daha sofistike, ancak güncel çalışmalara bakarak böyle bir sonuca ulaşmak çok güç. İnsanın sömürgeci, vahşi ve bencil “fıtratından” iradesini ortaya koyarak sınırlamayacağı inancı, başlı başına ideolojik bir duruşu örnekliyor.

Sorun daha çok, toplum bilimsel araştırmanın öznesi olan insanın, değişmez bir determinizmle hareket eden atom parçacıkları misali şuarsuzlukları. Kendine has bir bilinci ve algısı olmayan insanların, onları yıkıma sürükleyen durumun farkına vararak ondan uzaklaşma ihtimallerinin olamaması.

Bu durum Marxist epistemolojinin, pozivist algının ötesindeki en önemli farkını örneklendiriyor. Tarihin nesnesi olduğu kadar, öznesi de olan kitleler tarihi değiştirme yetisine sahipler. Bu oluşun varlığının garipsemek de bu yazının çizmeye çalıştığı başlıca ironi zaten.

Evren tahayyülümüz ile gündelik deneyimizin çok da ayrı olmadığı, son dönemde Slavoj Žižek’in konuşmalarında çokça bahsettiği bir imkânsızlık algısının örneğinde kendini gösteriyor. Güncel tahayyülümüzde artık her şey mümkün. Uzaya gidebilir, başka gezegenleri kolonize edebiliriz ama yok oluşumuzu engellemek için sosyal politika üretmemiz imkânsız. Bu bazen kendini sağlık sistemi reformu imkânsızlığında gösteriyor, bazen de doğaya zarar veren enerji santrallerinin inşasının enerji ihtiyacımızın devamlı artması nedeniyle durdurulamayacak olmasında. İlerleme kaçınılmaz ve enerji ihtiyacımızı bir yerlerden karşılamalıyız, “çevreciler” ise enerjiye dolayısıyla da bu kaçınılmaz ilerlemeye, yani tarihin okununun doğal yönüne karşılar.

Seattle hareketi olarak anılan ve 1999’daki WTO eylemleri sonrasında, Dünya Sosyal Forum’u vesilesiyle kurumsallaşmış olan küreselleşme karşıtı hareketin en tanınmış sloganı “başka bir dünya mümkün”dür. Küresel kapitalizmin engellenemez olduğunu iddia ettiğinin aksine bir sistemin tahayyül edilerek bunun oluşturulabileceğinin vurgulayan bu sloganın karşısına bir savunma olarak bir anda Kepler 22b çıkıyor. Pozitivist bilimin kabul edilmiş en somut örneği olan astrofizik bizlere, başka bir dünya tahayyül etmemize gerek yok çünkü başka bir dünya aslında var, doğayı (ve de insanı) sömürdüğümüz bu sisteme devam etme şansımız var diyor. Bu açıdan Karl Mannheim’a dönmemiz gerekirse; astrofizikçilerin yaptıkları araştırmalar ile küresel kapitalizmin ulemâlığını bile yapabildiklerine şahit olmuş oluyoruz.

4- Burada bir not, district 9’in senaryo olarak bu kadar özgün olabilmemesinin bir nedeni de büyük ihtimalle sömüren/sömürülen ilişkisinde geleneksel hikayeyi ters yüz ederek, beyaz-adamı aslında olması gereken yere, yani sömürgeci pozisyonuna koyması.

5- <http://tinyurl.com/hawking01>

6- <http://tinyurl.com/hawking02>

Michael Löwy:

Mücadele, Öfkeli Bilincin Radikalleşmesidir

Lefteris Banos, Baybars Külebi, Lara Aysal, Dafni Anastasiadi, Ethemcan Turhan

Çeviren: Ethemcan Turhan

Fotoğraf: Dafni Anastasiadi

Bu sayımızda Michael Löwy ile dünyanın gidişatı, ekososyalist örgütlenme ve güncel ekolojik mevzular üzerine kısa bir röportaj gerçekleştirdik. Michael Löwy, ekososyalist hareketin en önemli teorisyenlerinden biri olmasının yanısıra dünyanın önde gelen üniversitelerinden biri olan Paris'teki EHESS'nin (Sosyal Bilimlerde İleri Çalışmalar Okulu) akademik kadrosunun bir üyesi. Latin Amerika Marksizmi (Belge Yayınları, 1998), Ulusal Sorun, Enternasyonalizm ve Küreselleşme (Yazın Yayınları, 2005), Dünyayı Değiştirmek Üzerine (Ayrıntı Yayınları, 1999) ve Marx'ı Okumak (E. Renault ve G. Dumenil ile birlikte; Versus Yayınları, 2011) gibi Türkçe'ye çevirilmiş pek çok kitabı olan Löwy, aynı zamanda Joel Kovel'le birlikte 2001 tarihli Ekososyalist Manifesto'nun yazarlarından. 2009 yılında yine Kovel ile birlikte ekososyalist manifestoyu güncelleyerek, ekososyalist enternasyonal için çağrı yaptı. Türkiye'de bu manifestonun çevirilerini daha önce Ekoloji Kolektifi yayınladı. Bir konuşma için geldiği Barselona'da da kendisini yakalayıp hal ve gidişat üzerine hasbıhal ettik.

“Doğayla ekolojik bir uyum içerisinde olacak şekilde tasarlanmış bir dünya toplumu” kurma çağrısı yapan ekososyalist manifestonun ışığında özellikle İspanya, İtalya ve Fransa gibi kapitalist kalkınmasını tamamlamış ülkelerde yükselmekte olan *degrowth/decroissance* (planlı ekonomik küçülme) hareketi hakkındaki fikirleriniz nelerdir?

Öncelikle *degrowth* hareketi hakkında bazı çok olumlu ve bazı o kadar da olumlu olmayan tarafları olduğunu söylemeliyim. Olumlu olan taraflarından biri şudur ki kapitalist medya ve devletler tarafından teşvik edilen ve neredeyse din haline gelen ekonomik büyüme ideolojisinin radikal bir eleştirisi olması önemli. Böylelikle kapitalizmin bir fikir olarak gizemini çözerek, sınırsız büyümenin bir illüzyon olduğunu, bir gizem olduğunu ve bir felaket olduğunu ortaya seriyorlar. Aynı zamanda üretimcilik (*productivism*), tüketicilik (*consumerism*) gibi birlikte hareket eden olguları eleştiren bu kalkınma ideolojisinin eleştirisi oldukça önemli. Bu kısmıyla oldukça mu-

tabakat halindeyiz. Öte yandan bu *degrowth* evreninde daha sağcı politikalara yakın olup, kapitalizmi o kadar da dert etmeyen **Serge Latouche**¹ gibi önde gelen isimler var. Bu insanların söylediklerine göre mesele daha çok kültürel ve davranışsal değişimle çözülebilir. Bunu söylerken bana kalırsa esas sorun olan kapitalizmin etrafından dolanıyorlar. Elbette ki *degrowth* hareketinin solcu/radikal bir kanadı da var. Bu gruplar esas düşmanın kapitalizm olduğunu gayet iyi anlamış durumdalar.

Kapitalizm üreticilik, tüketicilik, sınırsız büyüme fikri gibi olguların sorumlusudur. Bu çerçevede bizler, ekososyalistler olarak, *degrowth* hareketinin sol kanadıyla diyalog ve ortak mücadele alanlarımız konusunda işbirliği ve ortak eylem halindeyiz çünkü düşmanımız ortak. Bize göre *degrowth* hareketinin teorik ve politik en temel problemi, ekonomik büyüme ideolojisinin direk olarak tersine çevrilmiş hali olmasıdır. Büyüme perspektifi nasıl ki ekonominin yılda %2 veya %5 gibi bir rakam şeklinde büyümesi gerektiği yoksa fena halde krize gireceğimizi işsizliğin patlayacağını öğütlüyorsa, *degrowth* hareketi de aynı nicel/sayısal biçimde ekonominin küçülmesi gerektiğini söylemektedir. Biz ekososyalistler bu nicel/sayısal mantığın kırılarak yerine niteliksel bir mantığın getirilmesi taraftarıyız.

Bu da şuna tekabül eder: Bazı üretim alanlarının sadece küçülmesini değil, yok olmasını istiyoruz. Mesela nükleer, kömür ve petrolden elektrik üreten sektörlerin ortadan kalkması lazım. Örneğin reklam sektörünün ortadan kalkması lazım ki zaten buna ihtiyacımız yok. Ekososyalist bir perspektiften tamamen ortadan kaldırmak istediğimiz bazı sektörler/faaliyetler var. Diğer yandan azaltmak istediğimiz veya üretimi kaydırmak istediğimiz sektörler var. Mesela daha az araba ama daha fazla tren, daha fazla otobüs, daha fazla bisiklet üretilmesini istiyoruz. Yani bu noktadan bakınca küçülmeden ve üretimin azalmasından bahsettiğimiz gibi güneş enerjisi gibi artmasını/büyümesini istediğimiz şeylerden de bahsedebiliriz. Örneğin rüzgar enerjisinin ve diğer yenilenebilir enerjilerin, ekolojik tarımın büyümesini istiyoruz. Bu da işgücü gerektirecektir. Daha fazla eğitim, daha fazla sağlık hizmeti istiyoruz. Bu noktadan baktığımızda da artmasını ve azalmasını istediğimiz şeyleri belirlerken niteliksel bir yaklaşıma ihtiyacımız var. *Degrowth* kavramı bize bu niteliksel farklılıkları tam olarak sunamıyor, bizim *degrowth* hakkındaki politik ve teorik duruşumuz da budur.

Biraz açabilir miyiz acaba? Örneğin çocuk ölüm oranları gibi niceliksel birimlerin kullanılmasına da kategorik olarak karşı mısınız?

Hayır tabii ki! Burada sağlık hizmetlerini büyütme bahsederken söylediğim tam olarak da bu çünkü bunun sonucunda çocuk ölüm oranları düşecektir. Eğitim hizmetlerini

arttırarak okuma-yazma bilmezliği azaltabiliriz. Öyleyse azalacak ve artacak şeyler hakkında genel geçer bir kural yoktur diyebiliriz. Azalacak ve artacak faaliyetlere karar vermek, faaliyetin veya üretimin tipi ve amacı konusunda bir tartışma yapmayı gerektirecektir. Öte yandan pek çok somut meselede ortak noktalarımız var. Örneğin nükleer veya petrol şirketleri konusunda ortak hareket ediyoruz. Özellikle *degrowth* hareketi içerisindeki sol/antikapitalist eğilimi bizler geniş yelpazedeki ekolojik sol'un bir parçası olarak ele alıyoruz.

Daha küçük toplumlar kurmak, küçük, yerleşmiş yaşam biçimleri hakkında fikirleriniz nelerdir?

Sosyalist/radikal ekolojist programdaki esas meselelerden birisi de üretimin taşınmasıdır. Bulgaristan'da üretilen yoğurdun, Almanya'da üretilen tereyağının Fransa üzerinden Brezilya'ya gönderilmesi gibi bugün yaşadığımız absürlüklerin üstesinden gelmeli ve bu mantıksızlığı durdurmalıyız. Kapitalistler için karlı ve rekabetçi bir sistem olan bu absürlük ekolojik açıdan tam bir felaket. Bu nedenle genelde üretimin, özelde de tarımın yerel pazarların ihtiyaçlarını karşılayacak ve Asya'dan Brezilya'ya pirinç, ABD'den Avrupa'ya mısır göndermeyecek şekilde yeniden tasarlanması ve taşınması taraftarıyız. Bunun tersi tamamen bugünkü akıldışı sistemin devamı olacaktır. Tabii ki insanların yerel, bölgesel, ulusal, kıtasal ve bir gün umarım enternasyonal olarak kendi hayatlarının iplerini kendi ellerine almalarını savunuyoruz. Bu yüzden de demokratik bir biçimde planlanmış şekilde insanların hangi seviyede üretim ve tüketim yapmak isteyeceklerine kendilerinin karar vereceği bir sistemi savunuyoruz. Bu nedenle de her ayrı konu özelinde yerel, bölgesel ve küresel perspektiflere ihtiyacımız var.

2011 yılında dünyada hızla yayılan işgal hareketleri ile Üçüncü Dünya'daki tabandan gelen direniş hareketleri arasındaki dayanışma ve enternasyonalist bir işbirliği için fırsatlar nelerdir? Sadece düz retoriğin ötesine geçilip yeni bir enternasyonalist sinerji kurulabilir mi?

Bana kalırsam halihazırda bir sinerji var. Bu şu demek: Arap dünyasındaki ayaklanmalar İspanya'daki harekete ilham verdi. Madrid'deki insanlar "Bakın bizim de bir Tahrir Meydanımız var" dediler. Benzer şekilde Şili'deki ücretsiz eğitim hareketi, New York'ta direkt olarak yansımaları buldu çünkü ABD'de eğitim piyasanın bir parçası. Kamunun eğitim sistemi yok edildiği için eğitime ağırlıklı olarak elitlerin erişimi var. Böylelikle anında ortak bir hedef ve ortak bir düşman belirlendi bu hareketler arasında: Neoliberal politikalar ve özelleştirme. Bu bir sinerjinin başlangıcıdır. An itibarıyla bu birliktelik sadece öğrenci hareketinde değil uluslararası köylü/çiftçi ağı olan **La Via Campesina** gibi köylü hareketlerinde de mevcuttur. La Via Campesina mücadelesini kıtalar arası ortak temalar üzerinden, GDO'lar, çokuluslu şirketler

1- Fransız akademisyen/aktivist Serge Latouche, 2009 yılında Polity Press tarafından yayınlanan "Farewell to Growth" (Büyümeye Elveda) adlı kitabın yazarıdır.

“ Şu anda öyle bir noktadayız ki sol hareket emeğin mücadelemizdeki tek değişken olmadığına, ekolojinin de mücadelenin temel taşlarından biri olduğunun farkına varmakta. Ekolojinin önemli olduğu ama yeterli olmadığına dair de bir anlayış çevre hareketi içinde büyümekte. Radikal/antikapitalist solun bazı kesimlerinde sosyalizmin ekolojik olması gerektiği fikri halihazırda yer etmiş durumda.

vs. üzerinden kurgular ve bu hareketi en ilginç kılan şey bunun zengin Kuzey ülkelerindeki zengin halkın yoksul Güney'deki insanlara yardımı şeklinde olmamasıdır. Hayır, tam tersi bu hareket yoksulların Dünya Ticaret Örgütü, çokuluslu şirketler gibi ortak bir mücadele ve ortak düşman karşısında bir araya gelmesidir. Bu çok önemlidir. An itibariyle enternasyonalizm ortak düşmanlar ve ortak hedefler üzerinden kurulmaktadır. Bu hareketlerin bazıları La Via Campesina veya Dünya Kadın Yürüyüşü gibi örgütlenmekle beraber bazıları İspanya'daki öfkeliiler (*indignados*) gibi örgütlenen daha enformel birliklerdir ve küresel güneyden küresel kuzeye oradan da tekrar güneye sirayet etmişlerdir. Mısır'dan İspanya'ya, İspanya'dan New York'a ve gerisin geri İspanya'ya, oradan tekrar Mısır'a. Bence hali hazırda bir sinerji mevcut fakat varolan ortak mücadeleleri birleştirmek için bir kaç adım ötesini düşünmemiz gerekir. 15 Ekim küresel eylem gününde dünyanın her yerinde olmasa da pek çok yerde gördüğümüz gibi kayda değer ortak eylemler mevcut. Bu kavga ortak talepler, kamu hizmetleri, dünyanın metalaştırılması üzerine kuruluyor ve insanlar açıklıkla esas düşmanın yozlaşmış hükümetler, spekülasyon, bankalar değil de kapitalist sistemin kendisi olduğunun, esas düşmanın kapitalizm olduğunun farkına varıyorlar. Bu sistemsel bir problem. Bu bilinç farklı hareketleri bir araya getirerek sistem-karşıtı dinamikler dediğimiz şeyi oluşturacak. Bunun gerçekleşeceğinden ihtiyatlı bir biçimde umutluyum. Bu durum, evet, kaçınılmaz değil ve kendiliğinden olmayacak. Bilinçli bir biçimde örgütlenen insanlar bunu gerçekleştirecek.

Bu bilincin hali hazırda varolduğunu düşünüyor musunuz?

Bu bahsettiğimiz eylemlerde ve toplumsal hareketlerde yer alan herkeste mevcut değilse de hareketler, tartışmalar, dinlenen konuşmalar, okunulan makaleler ve herkese açık tartışmalarla bu bilincin arttığını düşünüyorum. Goldman Sachs'ı protesto etmeye gelenler ilk başta “Allahın belası bankacılar” diye bağırırken sonraları esas meselenin daha da büyük olduğunun farkına vardılar. Bu nedenle de bahsettiğimiz bilincin bir radikalleşme sürecinden geçtiğini düşünüyorum.

Peki küresel kuzey ve güneydeki öfkeliiler (*indignados*) hareketleri arasında bir farklılık olduğunu düşünüyor musunuz? kuzeyde katılımcılar daha çok hizmet sektöründen gelip umutsuzluğa düşmüş orta sınıf vatandaşlar, Arap Baharı özelinde mücadele edilen hegemoni çok daha farklı çaptaydı?

Evet, Arap baharındaki hareketler berbat bir tiranlıkla mücadele ederken Batı'da düşük yoğunluklu bir demokrasi yaşıyordu. Şimdilerde ise bu düşük yoğunluklu demokrasinin seviyesi daha da aşağılara iniyor ve İtalya ile Yunanistan'a gördüğümüz gibi yeni hükümetler halkları tarafından değil de Avrupa Merkez Bankası tarafından atanıyor.

Bunlar her ne kadar düşük yoğunluklu demokrasiler olsalar da Arap dünyasındaki diktatörlüklerle karşılaştırılmazlar. Öte yandan bu tiranlara karşı mücadele eden gençler sadece dikta rejimlerine değil bu diktatörlerce teşvik edilen neoliberal politikalara da karşı çıkıyorlar. Herkes tarafından paylaşılmasa da radikal gençler arasında ortak bir program var. Örneğin eğlenceli bir hikaye var. ABD'nin kuzeyinde Wisconsin'de bir kaç ay önce neoliberal politikalara karşı önemli bir grev oldu. Tahrir Meydanı'ndaki bir grubun kendi aralarında para toplayıp, Wisconsin'de grevde olan işçilere direnişe selam vermek amacıyla internetten pizza ısmarlayıp gönderdiğini duydum. Latin Amerika'yı ele alırsak mesela Şili ve New York'taki öğrencilerin gündemleri arasında dayanışma büyüyor. Ekolojik konularda da pek tabii ki ortak bir gündem var. Ekonomik, siyasi ve kültürel meseleleri bağlayıp halklar arasında ortak bir gündemin oluşması da kendiliğinden olmayacak, bunun için insanların etkileşimine ihtiyacımız var.

Ekososyalist programdaki hedeflere ulaşmak için ne gibi öz-örgütlenme modelleri gereklidir? Ekososyalist bir enternasyonalin mikro ve makro ölçekte örgütlenmesi sizce nasıl olmalıdır?

Bunlar iki farklı soru olarak ele alınmalı. Ekososyalist Enternasyonal örgütlenmesi halihazırda oldukça mütevazı bir durumda. Bir Ekososyalist Enternasyonal ağımız var ama La Via Campesina'nın yanında oldukça küçük ölçüklü bir ağ bu. Brezilya ve Türkiye gibi ülkelerde de örgütlü ekososyalist ağlar var. Dünya Sosyal Forumu, Brezilya'nın Belem şehrinde yapıldığında bizler de bir Ekososyalist Ağ Buluşması organize etmiş ve pek çok dile çevirilen bir manifesto yayınlamıştık. 2010'da Paris'te benzer başka bir toplantımız oldu ve buradan çıkarılan sonuçlar Meksikalı ekososyalistlerce Cancun'daki iklim zirvesinde dağıtıldı. Neticede kitle hareketi olmasa da küçük bir ağımız var.

Diğer yandan ekososyalist programda öz-örgütlenme ne demek sorusuna gelecek olursak bunu varolan sosyal hareketler üzerine kurgulamamız gerektiğini düşünüyorum. Sadece ekososyalist bir hareket kurmaktansa ekososyalistler hem ekoloji hareketi içinde hem de sosyal hareketler içinde yer alıp önerilerimizi ve programımızı buralara taşımalıdır. Öyleyse bizlerin gidip ekolojik mücadelelere omuz verirken fikrimizi yanımızda taşıyıp paylaşmamız, örneğin nükleere karşı mücadele ederken nükleer enerjinin sermayenin mantığının bir yansıması olduğunu göstermemiz gerekiyor. Sadece nükleerden değil fosil yakıtlardan da kurtulmak istiyorsak üretim sistemimizi değiştirmeli ve kapitalizmden kurtulmalıyız. Öyleyse nükleere karşı olanlarla ittifaklar kurmalı fakat bunu yaparken kendi fikirlerimizi ortaya koymalıyız. Aynı şekilde işçi hareketi içerisinde de, diyelim bir araba fabrikası var ve işçiler kendilerini kovup fabrikayı kapatmaya çalışan patronlara karşı mücadele ediyorlar. Bu durumda işçilerle dayanışma içinde olmalı ve mücadelelerine omuz vermeliyiz fakat aynı zamanda ekolojik olarak yıkıcı olduğundan araba endüstrisinde bir gelecek görmediğimizi ve bu üretim biçimini de dönüştürmemiz gerektiğini söylemeliyiz. Bana kalırsa bizler sosyalist harekete ekoloji gündemini, çevre hareketine ise sosyalist gündemi getirmeliyiz. Başarılı olacağımızın bir garantisi elbette yok ama denemek ilerlemenin tek yoludur.

Şu anda öyle bir noktadayız ki sol hareket emeğin mücadeleimizdeki tek değişken olmadığı, ekolojinin de mücadelelenin temel taşlarından biri olduğunun farkına varmakta. Ekolojinin önemli olduğu ama yeterli olmadığına dair de bir anlayış çevre hareketi içinde büyümekte. Radikal/antikapitalist solun bazı kesimlerinde sosyalizmin ekolojik olması gerektiği fikri halihazırda yer etmiş durumda. Bu durumda işçi hareketinin içinde de büyüyen bir ekolojik bilinç ve dahası umut var demektir. Aynı zamanda sendikalar içerisinde de ekolojinin sosyalist mücadeledeki önemini anlaşılmasına başladığına dair heyecan verici işaretler ve hatta ekososyalizmi savunan bazı gruplar mevcut olmasına rağmen hala yapılacak çok işimiz var ve zamanımız az. Bizler zamana karşı yarışıyoruz.

Hareketin kimi zaman eko-Marksizm olarak anılması hakkında neler düşünüyorsunuz?

Evet bu şekilde de anılabilir çünkü neticede bizim programımızın hedeflediği ekososyalist bir toplum, uygarlık ve devrimdir. Teorisi de bir şekilde eko-Marksisttir. Bazı gruplar ise ekokomünizmden bahsetmekte ve bunun daha kapsayıcı olduğunu öne sürüyorlar. Bizler ekososyalizm terimini aynı zamanda Marksist düşünceye bir şekilde direnç gösteren derin ekolojist, anarşist grupların da ilgisini çekmek için kullanıyoruz. Belki de bu gruplar kendilerini eko-Marksist olarak tanımlamak istemeyebilir ama ekososyalist kavramını kendilerine daha yakın bulabilirler.

Türkiye ve Brezilya gibi ülkelerdeki yerel hidroenerji santralleri karşıtı mücadelelerin daha geniş anlamda sınıf mücadelesiyle birleşmesi imkanını görüyor musunuz? Her geçen gün daha da güvencesizleştirilen küresel tüketici orta sınıfın, yaşam alanlarının kapitalist yıkımına karşı süren ekolojik mücadelelere ve sınıf siyasetine çekilmesi için neler yapılabilir?

Buna daha genel bir cevap vereceğim. Bence ekolojik ve toplumsal mücadeleleri bir araya getirmek için kapsamlı bir strateji üretmeliyiz. Sosyal ve ekolojik mücadeleler arasında ortak gündemler yaratmalıyız. Örneğin Latin Amerika'da Amazon ormanlarını korumak için süren mücadele gibi. Bu mücadele yerli halkı, topraksızları ve din temelli Kurtuluş Teolojisi takipçilerini çokuluslu petrol şirketlerine, büyük hayvancılık kartellerine, hidroelektrik santrallere karşı ormanı koruma mücadelesinde biraraya getirdi. Öyleyse bu mücadele yerel halkın ekoloji hareketiyle biraraya gelerek dünyanın en büyük karbon yutaklarından birini korumakta bir araya getiriyor. Diğer bir örnek ise kentsel alanlarda ücretsiz toplu taşıma hakkı mücadelesidir. Bu mücadelede yoksul halkın haklarını savunurken ekolojik mücadelenin parçası olan araç sirkülasyonunun azalmasına katkıda bulunulur.

Kimi zaman ise bu gerçekleşmez ve ortak mücadele fırsatlarını elden geçiririz. Örneğin 2010'da Fransa'da demiryolu işçileri hükümetin malların demiryoluyla taşınmasına karşı geçirdiği düzenlemeye karşı greve çıktılar. Bu yolla hükümetin hedefi daha fazla malın karayoluyla taşınmasıydı. Karayolu taşımacılığı her anlamda berbattır çünkü hem her sene binlerce kişinin öldüğü trafik kazalarına neden olur hem de büyük miktarlarda küresel ısınmaya neden olan karbon dioksit salımına yol açar. Bu nedenle de buna karşı mücadele ekolojik bir mücadeledir. Halbuki demiryolu işçileri grevdeyken Fransa'da ekoloji hareketi bu grevi desteklemiş ve nihayetinde bu cephe kaybedilmiştir. Bizlerin kurması gereken koalisyonlar işte tam da bunu engelleyecek şekilde olmalıdır.

Büyük Olsun, Bizim Olsun ya da Brezilya Federal Mahkemesi HES Kararı

Çeviren: Raquel Bohn Bertoldo, Mehmet Ali Üzelgün

Belo Monte, planlaması Brezilya'daki askeri diktatörlük dönemine, 1975 senesine uzanan ve 2011'de yeniden gündeme alınan dev bir hidroelektrik santral projesidir. Ülkenin kuzeyinde, Amazon kompleksinin iri kollarından biri olan Xingu nehri üzerinde planlanan baraj, 333 km² lik bir bölgeyi sular altında bırakacak büyüklükte. Bu şekilde 11,000 MW'in üstünde kapasitesi olan proje, dünyanın 3. büyük barajı olmaya aday. Akarsular bakımından oldukça şanslı ve hidroelektrikle içiçe yaşayan Brezilya, dünyanın ikinci büyük barajından (*Itaipu*) sonra üçüncüsünü de kurarak hızla kalkınan ülkelerin "dev proje" sevdasına yeni bir örnek ekleyecek mi, bunu önümüzdeki yıllarda göreceğiz. Haziran 2011'de çıkarılan inşaat lisansının hemen ardından gündeme gelen farklı yasal mücadele örnekleri arasında, aşağıda alıntılarımız 27 Eylül 2011 tarihli ve 326-37.2011.4.01.3903 numaralı Federal Mahkeme kararı bulunuyor.

Federal Mahkeme Kararı

Altamira Balık Üreticileri ve İhracatçıları Derneği (ACEPOAT) tarafından açılan dava, esas olarak NORTE ENERGIA S/A (NESA) isimli şirketi hedef alıyor. İnşaat lisansını yürürlüğe koyan Brezilya Çevre ve Doğal Kaynaklar Enstitüsü'nün (IBAMA) ilgili lisansına karşı açılan davada mahkeme, tafafisi güç ve imkansız zararlar doğacağı gerekçesiyle projenin yürütülmesini durdurma kararı veriyor. Bu ilgili lisansa sık sık atıfta bulunulan karar özü itibariyle şöyle:

Mahkememiz "Hidroelektrik santralin ciddi çevresel etkileri olan çok büyük bir yapı olduğunu vurguluyor ve inşaatın sadece doğal çevreyi değil, proje alanı yakınında yaşayan insanlar ve diğer toplulukları ve bunların ötesinde toplumun bütünü de etkileyeceğini saptıyor."

Karar dayanaklarının birbirine içkin iki hat üzerinde kurulduğunu saptamak mümkün, Bu iki hat, doğal çevre ve yerel halktır. Mahkeme kararında devamlı "Belo Monte HES projesinin inşaatı, hem balıkçılar hem de balıkların XINGU nehrine erişimlerini engellediği için, bölgede balıkçılık tamamıyla imkansız hale getirecektir (...) Ayrıca, bölgede yaşayan bir çok balık türünün soyunun tükenmesine yol açacaktır. HES inşaatının hedef aldığı bölgede yürütülen balıkçılık faaliyetlerine dair etkinin tafafisi ve tazminatına dayalı proje ve planlar yapılmıştır.. (...) Ancak, XINGU nehrinde balıkçılık faaliyetleriyle geçim sağlayan çok sayıda ailenin, kayıplarına yönelik herhangi bir doğrudan tafafi

mekanizması olmaksızın, HES çalışmalarının bu faaliyetleri engelleme ihtimali ya da mahrum bırakma durumu, sorumlu bir yatırım ve davranış olarak görülemez. Ayrıca, davacı balık üreticilerinin etkinlik/üretim alanları ile sınırlı, geçici bir yürütmeyi durdurma kararı, mahkemece, davalıya nazaran davacıya yönelik bir ayrımcılığa yol açacağı endişesiyle daha kapsamlı bir yürütmeyi durdurma kararının, baraj projesinin etki alanının genişliği göz önünde bulundurularak, verilmesi gerekmektedir."

"Yukarıdaki nedenler ve mevcut yasal koşulları dikkate alarak, talep edilmiş yürütmeyi durdurma kararını, Belo Monte HES projesi inşaatının Xingu Nehri üzerindeki davacıların balıkçılık faaliyetleri gerçekleştirdikleri alan, bölge ve yerleri de kapsayacak biçimde, inşaata ait liman yerleştirme, patlayıcı kullanma, duvar örme, kanal kazma alanları da dahil olacak şekilde, XINGU nehir yatağı ve nehrinin doğal akış alanlarını da etkileyeceği göz önünde bulundurularak, barajın balık popülasyonunu etkileyecek olduğu göz önüne alınarak ve süresiz olarak bu alanlarda her türlü müdahalenin engellenmesini acilen karara bağliyoruz. Bununla beraber, yerleşim ve nehir yatağı altyapı çalışmalarının, balıkçılık ve ulaşım gibi faaliyetleri engellemedikleri için, proje kapsamının dışında kalan çalışmaların izni olarak devam edilebileceği hususunu da belirtiyoruz. İş bu kararla, bu karara riayet etmeyen ya da kararı yok sayıcı etkinliklerin, günlük 200.000 real tutarında cezaya tabi tutulması gerektiğini de karar altına alıyoruz."

Davacılar lehine alınan ve baraj inşası konusunda yürütmeyi durduran bu kararın önemi, kararın uygulanmaması konusunda bir idari yaptırım belirlenmiş olmasıdır. Türkiye'deki yargı kararlarının da sıkça karşı karşıya kaldığı bu kararların uygulanmaması gerçeği Brezilya'da da oldukça sık karşılaşılan bir durumdur. Bu durumun gerçekliğini kabul eden yargı, idarecilerin ve şirketin verdikleri kararı uygulamaması durumunda her gün için para cezası ile cezalandırılması yönünde bir hükmü de yargı kararının içine koyma gereği duyuyor. Her ne kadar yargı yerlerince verilen kararla bağlı olan idarecilerin bu kararı uygulama zorunluluğu bulunsa da bir idari yaptırım olarak, para cezasının da yürütmeyi durdurma kararı ile birlikte karar altına alınması aynı zamanda tüm geç kapitalistleşen ülkelerde, güçlendirilmiş yürütmenin yargı kararlarını uygulama noktasında ayak dirediklerine dair önemli bir ip ucu sunuyor.

Avukat Rodrigo Bousfield: Brezilya'da Yargı Kararları Neoliberalizmin Esiri Oldu

Röportaj ve Çeviren: Fevzi Özlüer, Mehmet Ali Üzelgün

Brezilya'da son yıllarda büyük baraj projeleri, akarsu kaynaklarındaki halkları ve iklim koruma çabalarını olumsuz etkiliyor. Bu konuda Brezilyalı avukat Bousfield ile bir görüşme yaptık. Belo Monte barajı gibi büyük baraj projelerinin tarihi üzerine ve bundan sonraki süreci konuştuk.

Brezilya'da Hidro Elektrik Santral'e (HES) dayalı olarak enerji üretimi için bir teşvik mekanizması var. HES yatırımlarının bu kadar ön plana çıkmasında Kyoto Protokolü'nün ve 1992 yılındaki Rio "Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi" sonrasında gelişen "sürdürülebilir kalkınma" yaklaşımının nasıl bir etkisi oldu?

Brezilya'da baraj projelerinin tarihi 1970'li yıllardan sonra gelişen kalkınma odaklı büyüme politikalarıyla biçimlendi. Brezilya'nın kalkınma ve büyüme odaklı hamleleri, sanayide uzuz elektrik enerjisi talebini arttırdı. Ucuz elektrik üretimi sağlayacak kömür ve doğal gaz kaynaklarının bu yıllarda olmayışı HES yatırımlarını ön plana çıkardı. Açıkça söylemek gerekirse, Brezilya'da ister sübvansiyon ister farklı tarife olsun, HES'lerle ilgili herhangi bir özel teşvik söz konusu değil. Ancak protokol sonrası baraj sayısında bir artış olduğunu da kabul etmek gerekir. Çok sayıda nehir barındıran büyük ve yüksek

bir ülke olan Brezilya'da hidro enerji sanayi için en ucuz seçenek. Bu nedenle de yatırım alanı giderek artıyor.

Brezilya'nın hidroelektrik potansiyeli bu sebeplerle geçen yüzyıl boyunca ve özellikle de askeri rejimler sırasında geliştirildi. Askeri diktatörlük zamanında, yapısal planlama ve enerji planlaması detaylı olarak beş yıllık planlarla yenileniyordu. Bu şekilde askeri hükümetler Brezilya'nın bugünkü altyapısını oluştururken, aynı zamanda sanayinin ucuz enerji talebini karşılamaya yönelik baraj projelerine de yatırım yaptılar. Uzun zaman dünyanın en büyük hidroelektrik santali unvanını taşıyan Itapu örneğin bu dönemde yapıldı. Görkemli ve devasa, büyük bir elektrik kapasitesi ve güç, askeri rejimin de bekasını sağlıyordu. Bu büyük yatırımlar, askeri yönetimi mesud edecek bir çok şeyi ifade ediyor, aynı zamanda Arjantin'i sular altında bırakma tehdidi gibi güvenlik rejimine ilişkin kozların askeri rejimin elinde toplanmasına da hizmet ediyordu. Bir baraj askeri rejim için sadece sanayileşme hedefinin bir uzantısı değil; aynı zamanda bölgesel güç olma hedefinin de bir aracıydı. Belo Monte de benzer bir biçimde büyük bir projedir. Bölge halkalarını tehdit ettiği kadar, baraj bölgesindeki yerel halkları da tehdit ediyor.

Brezilya'da HES'lerle birlikte genel olarak suyun şirketler tarafından yönetilmesi sürecinde ne tür sorunlar yaşanıyor, kamu politikaları ile şirket politikalarının karşı karşıya kaldığı durumlar var mı?

Enerji yatırımlarının devlet eliyle yürütüldüğü süreç altyapılar açısından devam ediyor. Bir yandan da bu yatırımların kârlarının hızlı bir biçimde özel sektöre devrini içeren bir süreç işliyor. Bu altyapıların finansını sağlayan hükümetler bu yatırımların maliyetlerini topluma yıkıyor. Bu işletmelerin kârı ise şirketlere geçiyor.

Üretim ve dağıtımdaki enerji şirketlerinin devletten özel sektöre geçirilmesi noktasındaki değişimler, aynı zamanda idari yapılanmada da köklü dönüşümlere yol açtı. Bu dönüşüm sonucunda oluşturulan mevzuat piyasayı denetim altına almayı amaç ediniyor. Bu konulan kurallara uyulup uyulmadığını denetleyen mekanizma ise sağlıklı işlemiyor. Özellikle Brezilya yolsuzluklara dayalı bir idari mekanizma hüküm sürüyor. Bu nedenle de konulan kuralların denetim sağladığını ileri sürmek mümkün görünmüyor. Bu süreç su politikalarında da özel şirketlerin daha etkin bir rol aldığı, kamu politikalarının doğmasına yol açıyor.

HES'lerin kurulduğu bölgelerde yerel halkın ne tür tepkileri oluyor, bu tepkiler karşısında devletin ve şirketlerin tavrı nasıl biçimleniyor?

Kâr amacı gütmeyen kurumların çevresel sürdürülebilirlik ya da yerel halkı savunma amaçlı organize tepkiler oluşturduğu söylenebilir. Fakat, çevresel etki ve tahribat konusunda keskin bir çalışma doğmuyor. Bunun yanında kâr ve maliyet (çevresel ve ekonomik) gibi konuları ciddiyetle tartışma konusunda kimse öne çıkmıyor. STK'lar, şirketler ve hükümet bu tartışmaları ciddiyetle yapmaktan uzak. Medya sadece sansasyon yaratacak konular üzerinde yoğunlaşıyor, malesef bu sanyasyonel malzemeler nihai olarak kafa karışıklığı ve yabancılaşma üretiyor. Bu durumda medya üzerine düşeni en kötü şekilde yerine getiriyor ve oluşabilecek hareketi engelleyici bir işlev ediniyor. Bu durum Brezilya toplumunun geneli için sorun yaratırken, nehir kenarında yaşayan yerel halklar bunu özellikle derinden hissediyor ve yaşam alanlarını terketmek zorunda bırakılıyor.

Amazon Ormanları gibi dünya biyosfer rezervi açısından zengin ve pek çok halkın yaşadığı Brezilya'da HES'lere karşı yargının mahkemelerin tutumu nedir?

Brezilya adli sistemi, kamu politikaları ve uygulamalarındaki sorumlulukları bakımından bir yoksunlaşma ve karaktersizleşme sürecinden geçmektedir. Bu bağlamda idarenin yargı kararları ile bağlayıcı faaliyet yürütmesine engel bir zemin doğuyor. Yargısal süreçler çok uzun sürüyor. Bunların yanı sıra son zamanlarda yeni bir olguyla karşı karşıyayız: Hakimler (majesteleri!) idarecilerle ve yönetici sınıflarla "iyi geçinme" adına geliş güzel bir şekilde kararlar veriyor. Brezilya Çevre Yasası'nın 225. maddesinin öncüllerini göz ardı ediyorlar.

1988 Federal Anayasası'na uymuyorlar. Bu nedenlerle, sermayeyi çevresel konularda önleyici tedbirlere zorlayan bir yargısal karar sisteminden oldukça uzak hükümler ortaya çıkarıyorlar.

HES'e dayalı enerji sistemlerinin iklim değişikliğine ve doğanın tahrip edilmesine yol açan uygulamalara dönüşmüş olmasına yönelik dünya kamuoyunda genel bir eğilim oluşuyor, Brezilya enerji krizi ile iklim değişikliği sorunu karşısında ne tür önlemler geliştiriyor?

Brezilya'nın yakın vadede bir enerji kriziyle karşı karşıya kalma ihtimali yok görünüyor. Kısa bir süre önce Brezilya'da zengin petrol rezervleri ortaya çıkarıldı. Bu rezervlerin üretimde yoğun bir biçimde kullanılması süreci başlayacak. Bu da daha fazla fosil yakıt ve karbon emisyonlarında artış demek. Bu durumda petrol ve barajlar birlikte enerji krizini çözmek adına iklim değişikliği sorununu dünyanın gündemine sokuyor. Bu durumda petrol karşısında baraj yapımının iklim değişikliği konusunda daha uygun olacağını düşünenler var. Bunu da bir temiz enerji kaynağı olarak görenler var. Ancak büyük ve yoğun baraj projelerinin iklim üzerindeki maliyetleri hiç hesaplanmıyor. Brezilya'nın elektrik talebi müthiş bir hızla artmakta ve bu problemin cevaplarını şimdiki zamanda bulmak zorundayız.

Futbolun Enerji Açığı mı, Trabzonspor'un Sermaye Açığı mı?

Cömert Uygur Erdem

Avni Aker Stadında susmayan Kazım Koyuncu şarkılarının, rakip takımla alay etmek amacıyla Fenerbahçe stadında çalınması sonrasında yapılmış basın açıklamasının başlığı; "Trabzonspor Kazım'a Sahip Çıktı" olmuştu.

Fırtına'da HES'lere, Artvin'de ve Bergama'da altın madeni belasına, Akkuyu'da nükleer santrale ve yargı kararlarını hiçe sayarak işletilen Gökova'daki termik santrale karşı duran Kazım Koyuncu'ya ve değerlerine Trabzonspor'un ne kadar sahip çıktığı Uzungöl'de kurmayı planladığı HES projeleri ile ortaya çıktı.

Şampiyon olarak statükonun karşısında yer alan, statükoyu parçalayan, güçlülere karşı güçsüzlerin var olduğunu ve onların da bir şeyler yapabileceğini gösteren Trabzonspor, Kazım'ın çocukluk dünyasında en güçlülere karşı koyan hayali bir kahramandı. Ancak, Seksen darbesi öncesinin devrimcisi Trabzonspor da, 12 Eylül rejiminin ülkeye dayattığı politikalarından nasibini aldı. Futbol içerisinde bir renk olma tercihini terk eden Trabzonspor; kendisini 4. büyük olarak nitelendirdiği an itibarıyla 3 büyüklere benzeme yolunu tercih etti. Sisteme entegre olmanın yollarını aramaya girişti ve sahip olduğu tüm değerleri yitirdi. HES karşıtı mücadelesi ile gündeme oturan Karadeniz'in bağrından kopmuş, Anadolu takımı Trabzonspor, futbolun endüstrileşmesi karşısında savaşmak yerine; endüstriyel sektör içerisinde rekabeti tercih etti. Devrimci Trabzonspor, sisteme entegre olmayı tercih ettiği andan beri şampiyon olamıyor. Ama bu şampiyon olma hayali ile sürekli büyümeyi tercih ediyor.

Zamana ayak uydurmayı tercih eden, endüstriyel futbolun bir parçası haline gelen, seksen öncesinin "devrimcisi" Trabzonspor, şimdilerde HES'lerden gelir sağlama hayalleri kuruyor. Kuracakları HES'lerden elde edecekleri geliri açıkça basına yansıyan¹, Trabzonspor Başkanı'nın bu samimi (!) ikrarı, dilimize pelesenk ettiğimiz bir gerçeği de ortaya çıkardı; "HES'ler bir yatırım aracıdır".

Trabzonspor'u tutma sebebi olarak, tutmaya başladığı dönemde Trabzonspor'un devrimci niteliklere sahip olduğunu ileri süren Kazım, sonraki dönemde "Aslında futbol, dünya-

nın en kolektif toplu hareket ve eğlence biçimidir. Ancak hangi güçlerin elinde olduğu çok önemlidir. Ve bugün de kötü niyetli kişilerin elinde olduğundan, futbol zarardır... Futbol üstünden siyaset yapanlar, ihaleler alanlar, inşaatlar yapanlar varsa, futbol içinde çok günah barındıran bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır. Bunlara rağmen futbolu çok seviyorum ve Trabzonspor'u tutuyorum" diyerek Trabzonspor'un kimliğinde yaşanan dönüşümü özetlemiştir.

Futbolun bir spor dalı olmaktan çıkıp, yüksek maliyetleri olan bir sektör haline gelmesi ile futbol takımlarının, piyasa sisteminin imajlar alemine sökün etmesi, yabancılaşması, sisteme entegre olması, sistem içinde var olma savaşı içerisine girmesi eş güdümlü olarak birbirlerini tetikliyor. Futbol takımları şirketleşme sürecine girdi, hisselerini halka açtı, sermaye birikimi yapmaya başladı. Biriken sermayeler, bir futbol genel giderleri olarak sayılan kalemlerden daha yüksek bir miktara erişince, biriken sermayeyi değerlendirme yolları aranmaya başladı. Orta sınıfın, yükselişte olma durumuna bağlı olarak altın, dolar, euro olarak izlemiş olduğu birikim yönteminin sermaye sınıfındaki karşılığı olan, yükselişte olan sektörlere yatırım yapma yöntemi, bir spor kulübünün HES kurma projesi yürütmeye başlaması kadar uç bir noktaya ulaştı.

Enerji açığı söylemi arkasına sığınarak, bu "güzide" duran yatırım alanına aç gözlü bir şekilde saldıranlar, yarının enerji krizinin zeminini oluşturmaya başladılar. Elde edilecek enerjinin dağıtımına ilişkin aldıkları alım garantisinde anlaşılmış olan değerlerden daha fazla bir üretimin telaşı içerisine girecekleri aşikar.

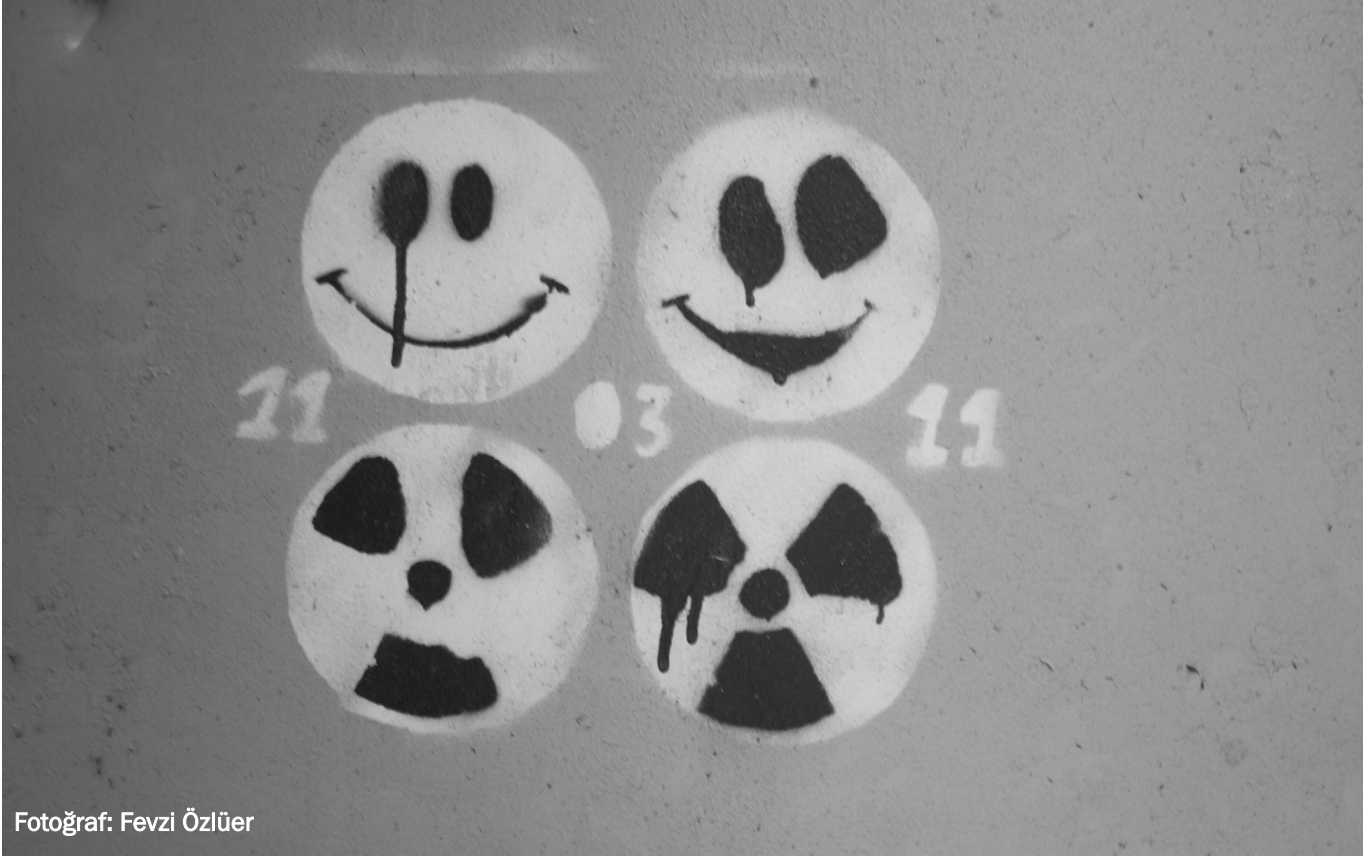
Bu yeni üretim modelinde de; ortaya çıkacak üretim fazlalığının hayata yansımaları; doğanın, emeğin sömürsünün artması, tüketimin pompalanması, iklim değişiklikleri ve iklim göçlerinin körüklenmesi olacaktır.

Sağlıklı bir yaşamın öznesi olan sporun, sektör haline gelerek içerisine girdiği çıkar HESSinin etkisi ve maliyeti ağır olacak. Sporun şirketleşerek yaşamı sağlıksız hale getirmeye başladığı bir dünyada; halkların iklim adaleti mücadelesi için en güzel yüz metre koşusu kandaki kiri temizleyecektir.

1- <http://spor.milliyet.com.tr/hes-ten-10-milyon-dolar-gelecek/spor/spordetay/10.01.2012/1487058/default.htm>

“Nükleer İhale Modeli”

Yılmaz Kilim

Fotoğraf: Fevzi Özlüer

İstanbul Boğazı'na 3. köprü yapımını da içeren Kuzey Marmara Otoyolu ihalesinde teklif gelmeyince ihale iptal edildi. Bunun üzerine bazı gazete ve haber sitelerinde ihalenin “nükleer modeli” ile gerçekleştirileceğine dair haberler yayınlandı. Daha sonra Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Binali Yıldırım, 3. köprü projesini özkaynakla yapacaklarını belirtmiş olsa da kastedilen model, Akkuyu Nükleer Güç Santrali ihalesinde teklif gelmemesi üzerine, uluslararası anlaşma ile ihalenin doğrudan Rusya'ya verilmesiydi.

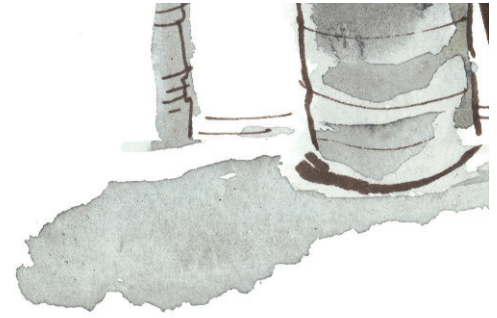
2008 yılında yapılan Akkuyu Nükleer Santral ihalesi iptal edilince hükümet, Rusya'yla 12 Mayıs 2010 tarihinde Mersin Akkuyu'da 4800 MW kurulu gücünde nükleer güç santrali kurulmasına ilişkin uluslararası bir anlaşma imzalamış, “mevcut piyasa koşulları ve küresel finans sorunları nedeniyle, ihale yoluyla nükleer santral yapılamaz” gerekçesi ve uluslararası anlaşmaların iç hukukun üzerinde olmasının sağladığı “kolaylıkla” mesele çözülmüştü.

“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinde Akkuyu Sahası'nda Bir Nükleer Güç Santralinin Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşma” 12 Mayıs 2010 tarihinde imzalanmış, 15 Temmuz 2010 tarihinde TBMM'de onaylanmasının ardından 6 Ekim 2010 tarih ve 27721 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştı. Anlaşma 27 Aralık 2010 tarihinde yürürlüğe girdi.

Anlaşmanın yürürlüğe girişinin üzerinden bir yıldan fazla bir zaman geçmiş olmasına rağmen hala yanıt bulamamış kimi sorular mevcut. Bununla birlikte, “olağan üstü koşullarda” başvuru ihale yönteminin bir “model” olarak benimsenmesi konunun detaylı incelenmesini gerektiriyor.

Proje Şirketi

Anlaşmaya göre projenin yürütülmesi ve Nükleer Güç Santralinin (NGS) işletilmesi amacıyla bir anonim şirket kurulması

İllustrasyon: Derya Ülker

gerekli idi. Rus Tarafı, Anlaşma'nın imza tarihinden itibaren üç ay içinde Proje Şirketi'nin kurulması için gerekli işlemlerin başlatılmasını sağlamalıydı.

Anlaşmaya göre Proje Şirketi, NGS tarafından üretilen elektriğin ve NGS'nin sahibidir. Başlangıçta Rus Tarafı'nca yetkilendirilen şirketler sahip olacak, daha sonra ise % 49 azınlık hisseleri başka şirketlere devredilebilecektir.

Proje Şirketinin (Akkuyu Nükleer Güç Santrali Elektrik Üretim A.Ş.) 13 Aralık 2010 tarihinde kurulduğu ve tescil edildiği basın yoluyla duyuruldu.¹

Projenin Uygulanması

Projenin uygulanmasına ilişkin maddelere baktığımızda; anlaşmanın "Türk ulusal kanunları, düzenlemeleri ile uyumlu olarak" uygulanacağı; anlaşma'nın yürürlüğe giriş tarihinden itibaren bir yıl içinde NGS inşasının başlaması için gerekli tüm belgeler, izinler, lisanslar, rızalar ve onayları almak için gerektiği şekilde başvurunun yapılması gerektiği; eğer Proje Şirketi, bu koşulu yerine getirmemezse anlaşmanın ve Proje Şirketi'ne yapılan arazi tahsisinin feshedileceği; gerekli tüm belgeler, izinler, lisanslar, rızalar ve onayların verilmesinden itibaren yedi yıl içinde de ilk ünitenin ticari işletmeye alınacağına karara bağlandığını görüyoruz.

Saha Teslimi

Anlaşmaya göre proje sahası şu anda Elektrik Üretim A.Ş.'ye (EÜAŞ) ait olan Mersin-Akkuyu'da bulunan alan anlamına gelmekte. Saha, mevcut lisansı ve mevcut altyapısı ile birlikte bedelsiz olarak, NGS'nin söküm sürecinin sonuna kadar Proje Şirketi'ne tahsis edilecek.

Yürürlük

Anlaşma, taraflarca gerekli iç prosedürlerin tamamlanmasına ilişkin son bildirimlerin yazılı olarak ve diplomatik kanallarla alındığı tarihte yürürlüğe girecek. Yürürlük tarihine

ilişkin Mersin Nükleer Karşıtı Platform (NKP) tarafından Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına yapılan bilgi edinme başvurusuna cevap olarak Bakanlıkça, Anlaşmanın 27 Aralık 2010 tarihinde yürürlüğe girdiği belirtilmiştir.

Ne İstendi? Ne Yapıldı?

Anlaşmanın gerekliliklerinin yerine getirilerek sonraki aşamaya geçilmesi açısından Akkuyu Nükleer Güç Santrali Elektrik Üretim A. Ş.'nin 27 Aralık 2010 ile 27 Aralık 2011 tarihleri arasında yapması gereken işlemlerin ne olduğu ve bunların hangilerinin yapılabildiğine ilişkin bir değerlendirme, süreci sağlıklı bir şekilde irdeleyebilmek için gerekli.

2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun 10. Maddesi, Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı alınmadıkça çevre sorunlarına yol açabilecek projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemeyeceğini; proje için yatırıma başlanamayacağını ve ihale edilemeyeceğini söylüyor.

Mersin NKP adına yapılan bilgi edinme başvurusuna Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğünden verilen yanıtta; Akkuyu NGS Elektrik Üretim A. Ş. Tarafından 2 Aralık 2011 tarihinde ÇED Başvuru Dosyasının sunulduğu; ÇED Yönetmeliğinin 8. Maddesi kapsamında ÇED sürecinin başlatıldığı; ancak bu kapsamda yapılması gereken iş ve işlemlerin üç iş gününde tamamlanması gerekirken belirlenen sürenin 60 iş günü uzatıldığı belirtilmiştir. Dolayısıyla 27 Aralık 2011 tarihi itibarıyla ÇED sürecinin henüz tamamlanmadığını görüyoruz.

Şirket, ÇED süreci başlangıcında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) ile Mersin'deki çeşitli kesimlere yönelik (basın, iş dünyası vb.) bilgilendirme toplantıları yaptı. Fakat bu bilgilendirme toplantılarına katılmak isteyen nükleer karşıtları ise her seferinde engellendi.^{2,3}

Üstelik 20 Ocak 2012 günü Mersin Ticaret ve Sanayi Odası'nda iş adamlarına yönelik düzenlenen bilgilendirme toplantısında "ÇED sürecinde yöre halkı 'Nükleer Santral

1-<http://www.milliyet.com.tr/yildiz-nukleer-icin-13-aralik-ta-proje-sirketi-kuruldu/ekonomi/sondakika/15.12.2010/1326740/default.htm>

2-<http://www.gazeteimece.com/cevre/yukse-guvenlikli-nukleer-toplantisi.htm>

3-<http://www.gazeteimece.com/cevre/turkce-anlatamadik-rusca-anlatin.htm>

istemiyoruz' kararı verirse sonuç ne olacak" şeklindeki soruyu şirket avukatı Metin Şahin, "Türkiye ile Rusya arasında uluslararası hukuka dayalı bir sözleşme var. Bu sözleşme Türkiye'nin lehine bir sözleşmedir. Bu sözleşmeye göre halkın görüşü proje için bağlayıcı değildir" şeklinde yanıtladı.⁴

Diğer taraftan Mersin-Karaman Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda değişiklik yapılarak Büyükeceli Beldesi sınırları içerisinde bulunan bölge, Enerji Üretim Alanları kapsamında "Nükleer Güç Santrali" alanı olarak tanımlandı. Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmeliğin 12. maddesi gereğince 24.03.2011 tarihinden itibaren bir ay süre ile askıya çıkarılan plana TEMA Vakfı tarafından itiraz edildi. İtiraz reddedilmesinin ardından santalin işlendiği Çevre Düzeni planlarının kısmen iptali ve yürütmenin durdurulması talepleriyle dava açıldı.

İmar Mevzuatı Ne Diyor?

İmar Kanununa göre, yapıların imar planı ve yönetmelikle birlikte ruhsat ve eklerine uygun olarak yapılması gerekir. Akkuyu Nükleer Güç Santrali ise bugüne kadar sadece çevre düzeni planında işlenmiş olup imar planlarında bu yönde bir değişiklik henüz yapılmadı. Bu plan değişikliğine karşı da Ekoloji Kolektifi olmak üzere pek çok örgüt tarafından davalar açıldı. Yine Mersin NKP tarafından Mersin Valiliğine, İl Özel İdaresine, Gülnar Kaymakamlığına, Büyükeceli Belediyesine yapılan bilgi edinme başvurularına verilen yanıtlardan anlaşıldığı kadarıyla inşaat için de herhangi bir başvuru yapılmış değil. Zaten ÇED süreci de henüz tamamlanmadığından bu aşamada bir başvurunun olması da hukuki olarak kabul edilemezdi.

Nükleer Tesislere Lisans Verilmesine İlişkin Tüzük

19 Aralık 1983 tarihli ve 18256 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Nükleer Tesislere Lisans Verilmesine İlişkin Tüzük'te, Nükleer elektrik üretim reaktörlerini de kapsayan nükleer tesislere lisans verilmesi; yer lisansı, inşaat lisansı ve işletme lisansından oluşan üç aşamada tanımlanmıştır. İnşaat lisansı almak için kurucunun, yer lisansı almış olması ve ön güvenlik analizi raporunu ekleyeceği bir dilekçeyle Kuruma başvurması gerekmektedir.

TAEK internet sitesinde⁵ Akkuyu Nükleer Güç Santrali sürecine ilişkin gelişmelere tarihleriyle birlikte yer verilmekte. Ancak buradan alabildiğimiz en güncel bilgi olarak Mart

2011'e ait. Bu tarihe ilişkin olarak "Tüzük ile tanımlanmış bulunan ulusal lisanslama usul ve esaslarımız uyarınca saha özelliklerini ve parametrelerini güncellemek üzere Akkuyu sahasında yer etütlerine başlamıştır" bilgisi yer alıyor. Sürecin sonraki aşamalarına ilişkin bilgiyi ise basına yansıyan bilgilerden takip edebiliyoruz. Örneğin, başvuru için son gün olarak gösterilen 13 Aralık 2011 günü şirketin TAEK'e başvuru yaptığını, TAEK yetkililerinin ise "Herhangi bir sıkıntı yok. Resmi yazı ile bize sordular, biz de cevap verdik. İşlem ve ey-lemleri bitirdiler, başvuru yaptılar."⁶ şeklinde basına bilgi verdiğini öğreniyoruz.

Diğer taraftan 13 Aralık 2011 günü TAEK'e verilen belgeler arasında sismik raporların olmadığı iddia edildi ve yine basın yansıyan bilgilere göre şirket yetkilileri çalışmaların devam ettiğini söyleyerek bu durumu doğruladı.

Henüz ÇED sürecinin tamamlanmadığını da dikkate alacak olursak, 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun 10. Maddesini tekrar hatırlatmakta fayda var: Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı alınmadıkça çevre sorunlarına yol açabilecek projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. Yer lisansı da bu maddede geçen onay ve izinlerden sayılmak zorundadır.

Sonuç

Bütün bu veriler değerlendirildiğinde NGS inşasının başlaması için gerekli tüm belgeler, izinler, lisanslar, rızalar ve onayları almak için gerektiği şekilde başvuru yapılmadığı için Anlaşma ve Proje Şirketi'ne yapılan arazi tahsisi fesh olmuş görünmektedir. Ancak bu, iki ülkenin ortak kararıyla anlaşmanın tadil edilerek sürecin tekrar başlaması önünde bir engel teşkil etmiyor.

Fakat diğer taraftan Rusya'nın, Malatya'daki füze kalkanı projesini kendisine yönelik bir tehdit olarak gördüğünü açıklaması ve buna paralel olarak takındığı tavır ile 1 Aralık 2011 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararına göre Rusya'dan doğalgaz ithalatını sağlayan anlaşmalardan birisine 5 Haziran 2012'den itibaren son verilecek olmasının bu tadilatı zorlaştıracakı söylenebilir. Ancak bugüne kadar işleyen süreçten çıkardığımız ders bize, "nükleer ihale modeli"nde ÇED sürecinin önümüzdeki günlerde hız kazanarak devam edeceğini söylüyor. Buradan da bir "nükleer ÇED modeli"nin çıkması kuvvetle muhtemeldir.

⁴<http://www.sondakika.com/haber-bos-salona-nukleer-bilgilendirme-3286184/>

⁵<http://www.taek.gov.tr/bilgi-kosesi/nukleer-enerji-ve-reaktorler/212-akkuyu-nukleer-guc-santrali/926-akkuyu-ngs.html>

⁶<http://www.enerjiport.com/2011/12/14/ruslar-son-gune-yetistirdi-nukleerde-aksama-olmayacak/>

Savaşın Gölgesindeki İran

Behzad Yaghmaian¹

Hürmüz Boğazı kasıtlı bir eylem ya da basit bir yanlış kararla patlamaya hazır bir cephane deposuna dönüşmüş durumda. Oysa bu esnada medyada ve siyaset çevrelerinde İran halkının sesi aksetmiyor... İranlı'lar ilan edilmemiş bir savaşın gündelik ekonomik ve siyasal sonuçlarıyla birlikte yaşıyor. Hâlihazırdaki açmaz Irak'la sekiz sene süren savaşın dehşetli anılarını tekrar canlandırıyor: gecenin karanlığında sağır eden siren sesleri, ev ve okulları yıkan füzeler, cepheden tekerlekli sandalye ile evlerine dönen genç insanlar ve bitmeyen cenaze törenleri.

İran ile ABD arasında ölümcül bir çatışma ihtimali artarken, her iki tarafın savaş hesabında da 78 milyon İranlı'nın akıbetine yer yok. Bugünkü savaş söyleminde görünmeyen, pervasız ve tehlikeli bir dış politika izleyen baskıcı bir hükümet ile sesleri ve yaşamlarına büyük ölçüde kayıtsız bir dış dünya arasında kalan İran halkıdır. Bir Tahranlı bana şöyle dedi: "Tuzağa düşürüyoruz. Savaşın ağır gölgesi altındayız."

Savaş söylemi ABD dış politikasını radikalleştirerek, çatışmanın her iki tarafındaki şahinleri güçlendiriyor. İran'ı engellemeye yönelik bir askerî operasyon vaadi, Cumhuriyetçi başkanlık rakiplerinin ana kampanya stratejisi haline geldi. Sertlik ve savaş hevesliliği 2012'deki seçim zaferi için bir önkoşul halini alarak, Obama yönetimini İran'a karşı daha riskli bir tutum takınmaya itiyor.

İran hükümeti ABD ile olası bir savaş tehlikesini ülke içindeki muhalefeti bastırmak ve toplum üzerindeki hâkimiyetini yeniden tasdik etmek için kullanıyor. İktidar yanlısı medya ABD ve müttefikleriyle savaş durumunda İslâm Cumhuriyeti'nin kazanacağı zafer ilanlarıyla dolu. İran rejimi bugüne kadar ABD ile fiili bir çatışmadan kaçınmış olsa da, durum esasen şu anda farklı. Hizipler arası mücadelelerle savaş düzenine sokulmuş ve hasta bir ekonomiyle güçsüzleşmiş olan rejimin egemen grubu ABD ile sınırlı bir savaşı hoş karşılayabilir.

Bir söz ve örtülü eylemler dalışı ile gerçek bir askerî çatışma arasındaki yol fazlasıyla kısa olabilir. Hürmüz Boğazı kasıtlı bir eylem ya da basit bir yanlış kararla patlamaya hazır bir cephane deposuna dönüşmüş durumda. Oysa bu esnada medyada ve siyaset çevrelerinde İran halkının sesi aksetmiyor. Onların savaş ve barış konusundaki görüşlerine çatışma tartışmalarında yer yok.

İranlı'lar ilan edilmemiş bir savaşın gündelik ekonomik ve siyasal sonuçlarıyla birlikte yaşıyor. Hâlihazırdaki açmaz Irak'la sekiz sene süren savaşın dehşetli anılarını tekrar canlandırıyor: gecenin karanlığında sağır eden siren sesleri, ev ve okulları yıkan füzeler, cepheden tekerlekli sandalye ile evlerine dönen genç insanlar ve bitmeyen cenaze törenleri. ABD ve müttefikleri İran rejiminin kaynaklarını kurutmak, ülke içinde isyanı ateşlemek ve onu nükleer heveslerinden caydırmak için ayrıntılı ekonomik yaptırımlardan yararlanıyor. Ancak bu yaptırımlar İran halkını vuruyor. Hükümet uranyum zenginleştirmeye devam ederken, yaptırımlar gıda, benzin ve diğer temel gündelik tüke-

tim mallarında baş döndürücü artışlarla İran halkını cezalandırıyor. İran'da gıda enflasyonu şu anda yüzde 50 düzeyindedir ve resmi enflasyon oranının iki katından daha fazladır.

Yeni yaptırımlar ve savaş korkusu resmi para biriminden dolara ve diğer önde gelen para birimlerine doğru bir çıkışa da neden oldu. İran riyalinin yaklaşık yüzde 60 oranında değer kaybetmesi ve İran petrol ihracatı üzerindeki ambargo gıda ve diğer tüketim malı fiyatlarını daha da artıracak. Sabit gelirli İranlılar'ın içinde bulunduğu korkunç ekonomik koşullar, Irak'la olan savaş döneminde süt, gaz ve diğer temel ihtiyaç maddelerini satın almak için uzun kuyruklarda dört saat beklediği günlerin acı bir hatırlatıcısıdır.

Yaptırımların ekonomik sonuçlarıyla boğuşan İranlı'lar, ilan edilmemiş bir savaşın ruhsal etkileri, potansiyel sosyal istikrarsızlığı ve şiddeti ile karşı karşıya bulunuyor. Nükleer bilimcilere suikast, Tahran'da ve ülkenin başka yerlerindeki aralıklı patlamalar İranlı'lar için unutulması güç anıları tekrar hatırlatıyor.

Irak'la savaşın sonraki yıllarda İran, Irak'ı, Afganistan'ı ve Pakistan'ı enkaz haline getiren bombalama, patlama ve diğer şiddet türlerinden muaf kaldı. İranlı'lar bu istikrarı önemsiyor fakat İslâm Cumhuriyeti'ne ve onun halkın temel haklarını bastırmasına karşılar. Irak'la sekiz yıllık savaş dönemi İslâm Cumhuriyeti'nin en baskıcı yıllarıydı.

ABD'yle ihtilafın yükselmesi hükümete İran'ın kırılğan ve zayıflatılmış demokrasi hareketini daha da bastırması için yeni bir koz verecek. Onlar İran yönetimine muhalefet ederken, örtülü ya da ilan edilmiş bir savaşa da şiddetle karşı çıkmaya aynen devam ediyorlar. ABD'nin Irak ve Afganistan'a müdahalelerinin kısa tarihi, bölge sakinlerine ve hatta ölümlere- Amerikan güçlerince yapılan kötü muamele görüntüleri İranlılar'ın savaşı destekleyebileceğine dair yanılsamaları dağıtmalıdır.

İki yıl önce 2009 Haziran ayındaki hileli başkanlık seçimlerini takiben İranlı'lar olağanüstü bir cesaret ve meydan okuma örneği sergileyerek başkent sokaklarına döküldüler. Kadın, erkek, genç ve yaşlı İranlı'lar barışçı biçimde İran'da gerçek demokrasi ve sivil, sosyal haklara saygı çağrısında bulundular. Ayrıca İranlı'lar tüm dünyaya kendi ülkelerinin farklı bir suretini gösterdi. İktidarın cepheleşmeye sürükleyen dış politikasının aksine, barışçı bir dille dünyaya seslenerek, İran dışındaki ülkelerle uyum içinde yaşamak istediklerini gösterdiler.

İran halkının barışçı gösterileri hükümet tarafından şiddetle bastırıldı. Bir felç ve umutsuzluk duygusu hâkim oldu. Devletin susturduğu protestocular kendi köşelerinde inzivaya çekildi. Ancak bu sessizlik İran'ın, ABD'nin ve diğerlerinin körüklediği askerî bir çatışmaya verilen bir desteğin işareti olarak görülmemelidir.

Kaynak: Counterpunch, 24 Ocak 2012

¹ Behzad Yaghmaian, Profesör, New Jersey Ramapo Üniversitesi Siyasal Ekonomi Bölümü.

Hakikat Çizgisinde Mücadele, “Psikolojik Harekât” ve Bergama Gerçeği

Röportaj: Göksu Deniz

Hakikatini arayan ekoloji mücadelesinin Türkiye ölçeğindeki en önemli tarihsel tanıklıklarından birisi Bergama altın madeni karşıtı direniştir. Bu yirmi yıllık tanıklık, uygulanmayan yargı kararlarına, Kontrgerilla faaliyetlerine, sınıf mücadelesinin bir aksı sayılacak sayısız direnişe, ihanete ve altın madencilerinin operasyonlarına beşiklik etti. Bu direnişin yirminci yılında Özer Akdemir, “Kuyudaki Taş” kitabıyla çok yönlü bir tanıklığa ve hafızaya bizi götürüyor. 2002 yılında öldürülen Necip Hablemitoğlu’nun 2001 yılında yazdığı “Alman Vakıfları ve Bergama Dosyası” kitabına bir yanıt niteliği taşıyan kitap, asılsız belgelerle bir toplumsal mücadelenin nasıl psikolojik harekâtın basıncı altına girdiğini belgeliyor. Akdemir, 1998 yılında Evrensel Gazetesi’nde Zonguldak muhabiri olarak işe başladı. “Bergama’da siyanürle altın çıkarmak konusunda ısrar eden Normandy adlı şirketin başvurduğu yöntemlerin deşifre edilmesine haberleriyle katkıda” bulunmak ve “gazeteciliğin fikri takip ilkesine bağlılık konusunda gösterdiği çabadan ötürü” 2003 yılı Metin Göktepe Gazetecilik Ödülleri Jüri Özel Ödülü’nü gazeteci Neşe

Düzel ile paylaştı. İlk kitabı “Anadolu’nun ‘Altın’daki Tehlike/Kışladağ’a Ağıt”, Nisan 2011 tarihinde yayımlandı. Evrensel Gazetesi’nde muhabirliğe devam eden Akdemir, Hayat Televizyonu Çepeçevre Yaşam Programı’nı hazırlayıp sunuyor. Bu röportajın, bundan sonra yürüyecek toplumsal mücadelelere atılan taşlar için önemli bir kalkan görevi görececek bir kitabın daha çok okunmasına katkı sağlayacağını umuyoruz.

Bergama’da 90’lı yılların ortasında doruk noktasına ulaşan altın madeni karşıtı mücadeleyi Zonguldak’ta gerçekleşen büyük işçi yürüyüşü kadar önemsiyorsunuz kitabınızda. Bergama mücadelesini, toplumsal mücadele tarihimizde, emek mücadelesi olarak nasıl bir yere oturtuyorsunuz?

Zonguldak maden işçilerinin grevi ve büyük yürüyüşü ile Bergama köylülerinin siyanürlü altın karşıtı direnişleri aynı tarihsel döneme denk gelmekte. Maden işçilerinin daha iyi bir yaşam koşulları için başlattıkları direnişle, Bergama köylülerinin yaşam alanlarının yok olmasını önlemeye dönük mücadelenin aynı tarihsel döneme denk gelmesinden öte birbiri ile başka benzerlikler de taşımaktadır. Her şeyden önce her ikisi de kapitalist sömürü ve talana karşı gelişen işçi ve köylü hareketleridir. Ücret artışı ve daha iyi çalışma koşulları için greve çıkan maden işçilerinin grevi nasıl bir süre sonra siyasi sloganların atıldığı ve taleplerin dillendirildiği bir kamusal alana dönüşmeye başlamışsa; Bergama köylülerinin siyanürlü altın karşıtı mücadelesi de zamanla demokratik talepleri de kapsayan bir kamusal biçime evrilmiştir. Bergama’daki çevre kaygıları ile başlayan hareket, 90’lı yılların ortalarında cılız toplumsal muhalefetin de sesinin çıktığı bir arena olmuş, bu yüzden ülke genelinde önemli bir sempati kazanmıştır. Köylüler, 20 yılı bulan mücadeleleri süresince karşılarındaki gücün sadece bir şirket olmadığını, karşılarında emperyalizm ve onun işbirlikçisi sermaye iktidarları olduğunu da öğrendiler. Bu bilincin gelişim ve dönüşümü, köylülerin sloganlarının ve siyasal algılarının da değişmesine neden olurken, iktidarın da harekete müdahale nedenlerinden birisini doğurdu.

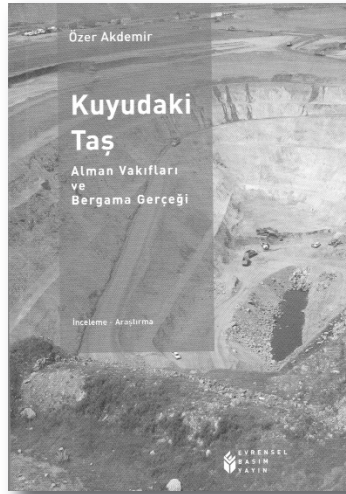
Bu mücadeleyi üç evreye oturtuyorsunuz. Bu evreleri nasıl değerlendiriyorsunuz? ve doksanlı yılların ortasında Danıştay tarafından verilen “siyanürlü altın işletmesinde kamu yararı yoktur” kararı ile yasal bir mücadelenin hegemonyasını da gösterdiğini ve pek çok altın lobisi şirketin bu durumdan çe-

kinerek yatırım yapmadığını belirtiyorsunuz., Ancak bu başarılı mücadelenin önemli bir dönemecinde birden Bergama mücadelesi, Alman vakıflarıyla ilişkilendirilmeye başlanıyor ve bu hareketin “alman vakıfları tarafından fonlandığı iddiası bir psikolojik harekât olarak pişirildi”, diyorsunuz. Ecevit hükümeti yıllarında bu psikolojik harekât, tam olarak neyi hedef aldı ve hangi araçları kullandı?

Bergama köylü hareketi başlangıç, gelişme ve gerileme dönemleri olarak üçe ayrılabilir. Köylülerin altın madeni olgusu ile tanıştıkları, siyanür olgusunun farkına vardıkları ilk dönem (1990-1996). Bu noktada, siyanürlü altın karşıtı mücadelenin ilk olarak Havran Küçükdere’de başladığını ve Bergama’daki hareketin gelişiminde Küçükderelilerin etkisinin büyük olduğunu da belirtelim. Her iki hareketin başlangıcında da, Ören’de turizmci yapan eski Yeşiller Partisi üyesi Birsnel Lemke’nin adını anmak gerekiyor. Lemke, hem altın işletmeciliği ile ilgili bilginin köylülere yayılması, hem de mücadelenin sesinin kamuoyu (iç-dış) tarafından duyulması için önemli bir çaba içerisinde olan insanlardan birisiydi. Bu yüzdendir ki, daha sonra gündeme gelecek olan ‘Alman Casusluğu’ suçlamalarında adı en çok anılan ve üzerinde en çok durulan isim konumuna getirilmiştir.

Danıştay’ın Mayıs 1997 tarihinde almış olduğu karar, Bergama köylü hareketinin en gelişmiş, direnişin en canlı olduğu süreçte gelişti. Bu karar, arkasında kitlesel halk hareketi olan bir konuda yargının da halkın lehine karar vermesinin kolaylaştığı, eğilimin o yönde olduğu görüşünü güçlendiren bir karardı aynı zamanda. Bu eğilim günümüzde de devam etmektedir. Bu kesinleşmiş yargı kararına rağmen ne uluslar arası altın tekeli, ne de işbirlikçi hükümetler altın madenciliği rüyasından vazgeçtiler. O süreci anımsarsınız, TÜBİTAK’a hazırlatılan ismarlama bir rapor, yargı kararındaki risklerin giderildiği, dolayısıyla altın madenciliğinin önünde engel kalmadığı görüşü ile Bergama’daki madenin çalışmasına dayanak yapıldı. Hukukçular tarafından “anayasal suç”, “Yargı kararlarının arkasından dolanmak” vs, şeklinde değerlendirilen bu yargı kararının askıya alınması sürecinin ardından Bergama köylülerinin mücadelesi devam etti. Köy komiteleri ve onun üzerinde şekillenen Çevre Yürütme Kurulu ülkenin dört bir yanında; her türlü eylem ve etkinlikte altın madeni karşıtı direnişe devam etti. Özellikle bu yargı kararının yok sayılması süreci ile birlikte Bergama köylü hareketinin söylemlerinin daha da siyasallaştığını, anti-empyalist söylemlerin, savaş karşıtı sloganların öne çıktığını görürüz. Demokratik muhalefetin diplerde gezdiği, ülkenin tarihinin en büyük ekonomik krizi ile boğuştuğu bir süreçte, Bergama köylü hareketinin estirdiği direniş rüzgârına da müdahale de gecikmedi. Sermaye iktidarı, uluslar arası kurumların eliyle (İMF, DB) ülke siyasetini ve ekonomisini yeniden şekillendirirken, buna karşı gelişebilecek toplumsal tepkileri de daha ba-

şından bastırmayı hedef aldı. Bergama köylülerinin direnişine müdahale için temeli MGK’larda atılan bir psikolojik oyun ortaya kondu. Bu süreçle eş zamanlı muhalefet hükümetinin büyük ortağı DSP’nin iki milletvekili tarafından hazırlanan, ülkedeki altın potansiyelini ve bunun ekonomik getirisini abartıkça abartan bir rapor gündeme sokuldu. Raporda, kriz içindeki ülkenin kurtuluşunun ülkede varlığı ileri sürülen 6.500 ton altının çıkarılması olduğu dile getirilirken, bunun önündeki en büyük engelin ise, Almanya tarafından kışkırtılan Bergama köylülerinin direnişi olduğu iddia ediliyordu. Bu psikolojik harekâta medya önemli bir rol oynadı. Devletin bütün kurumlarının yanı sıra özellikle TSK’nin sürecin en aktif aktörlerinden olduğunu belirtelim. Ama bu oyunun en önemli bileşeninin, daha sonra gelişecek olaylarla sürecin başarısını belirleyecek olan Dr. Necip Hablemitoğlu’nun “Alman Vakıfları ve Bergama Dosyası” kitabının olduğunu söylemeliyiz.

Hablemitoğlu’nun yazdığı kitabın Bergama hareketinin etkisizleştirilmesinde ve Türkiye’de bu mücadelelerin moral olarak çökmesinde etkili olduğunu yazmışsınız. Aynı zamanda Türkiye, çevre davalarında yargı kararlarının uygulanmaması ile de bu süreçte tanıştı. Bu psikolojik harekâtın bir sonucu da hukuk dışı uygulamaların ve sahte belgelere dayalı operasyonların da yoğunlaştığı bir süreci tetikledi. Hablemitoğlu’nun, kitabını da bu gerçek olmayan belgelere dayandığını söylüyorsunuz, neydi bu kitabın en temel savı ve en temel belgesi ve siz bu belgeyi nasıl çürüttünüz?

Günümüzde son birkaç yıldır ülke gündemini belirleyen, iktidardaki siyasi erkin bütün devlet kurumlarında kendi kadrolaşmasını sağlamak için kullandığı Ergenekon sürecinin provasının o günlerde yapıldığını söyleyebiliriz. Sahte bilgi, belgelere dayalı yazdırılan bir kitap, bununla ortaya konan oyunun medyanın, yargının ve silahlı kuvvetlerin eliyle yayımlanması, ilk kaset komploları (DGM savcısı Nuh Mete Yüksel’e yapılan) ve sürecin şekillenmesi noktasında çok önemli bir işlev gören Hablemitoğlu’nun faili meçhul suikastı günümüzde yaşananların adeta hazırlıkları gibiydi. O süreçte de siyasi partiler “görünmez bir gücün” etkisi ile dizayn edilmişti. Koalisyon hükümeti yıkılmış, ülke yönetimine yıllarca hakim olan ana akım siyaset (ANAP, DSP, MHP) baraj altında bırakılmıştı. Cemaatle koalisyon içinde olan, ABD’nin desteklediği bir AKP’nin yükselişi bu süreçte geldi. AKP’nin iktidarının ilk birkaç ayı içerisinde işlenen Hablemitoğlu suikastı ise bir yandan uluslar arası altın tekellerine ve işbirlikçilerine kapıların ardına kadar açılmasının zeminini hazırlarken, diğer yandan cemaatin önemli bir hasmının ve MİT müsteşarlığına adı geçen bir Kemalist ismin de tasfiyesi anlamını taşıyordu.

Hablemitoğlu, yazdığı kitapla altın madencilerinin eline çok büyük bir silah vermişti. Yalnız, sahte belgeler, bilgiler ve kişi-

ler üzerine kurgulanan bu kitabın, çok kolayca çürütülebilecek tezlerinin bir şekilde ayakta tutulması, kitabın korunması gerekiyordu. İşte Hablemitoğlu'nun öldürülmesi bunu sağladı. Kitabı ve yazarını tartışılmaz kıldı. Öldürülmesi kitabın içindeki tezlerin doğruluğunun kanıtı gibi gösterildi. Oysa kitabın en önemli belgesi, "Türkiye'de altın çıkarılmasının Alman ekonomisine zarar vereceği, bu nedenle Türkiye'nin altın madenciliği yapmasının önlenmesi, bu nedenle Bergama köylülerinin direnişinin desteklenmesi gerektiği"ni yazan Alman Kalkınma Bakanlığı'nın "Türkiye'de altın konsepti" başlıklı raporu sahte bir belge idi. Yine bu belgeyi Türkiye'deki bütün kurumlara ulaştırdığı ileri sürülen 'İsveçte yaşayan Prof. Dr. Metin Deliormanlı' diye bir kişi de yoktu! Hayali bir kişiydi. Kitaptaki Türkiye ile Almanya arasında var olduğu ileri sürülen altın ticareti de çok büyük bir oranda abartılmıştı. Kitapta 3 milyar dolar diye geçerken, TÜİK'in o yıllardaki rakamları bu ticaretin boyutunun 36 milyon dolar kadar olduğunu ortaya koyuyordu. Yine Almanya'nın elindeki altın stoku da şişirilmişti. Kitapta 100 bin ton gibi bir rakam verilirken, uluslar arası resmi belgelere göre Almanya Merkez Bankasının elinde 3.500 ton kadar bir altın vardı.

Kitabı altın madencisi şirketler hala kullanıyor. Bu anlamda, tarihle hesaplaşmak açısından bu kitabınız çok önemli bir boşluğu dolduruyor. Metin Deliorman ismiyle yazılan belgeleri, Hablemitoğlu nasıl oldu da referans alabildi? Bu belgelerden bir kısmının da Bergama altın madeninin eski çalışanı Hasan Gökvardar tarafından bizzat kendisine temin edildiğini, Gökvardar'ın beyanlarına dayanarak yazmışsınız, acaba Gökvardar veya altın madeni şirket hangi belgeleri vermişti Hablemitoğluna?

Evet, bu kitap günümüzde bile yaşam savunusu mücadelesinin olduğu her yerde yaşam savunucularının karşısına çıkarılıyor. Hala, bu yatırımların (altın madeni, HES, termik, nükleer, atık bertaraf tesisleri vs,) ülke ekonomisinin gelişmesini istemeyen başta Almanya olmak üzere dış güçlerce engellenmeye çalışıldığı, yaşam savunusu mücadelelerini de bu güçlerin kışkırttığı, Hablemitoğlu'nun kitabı referans verilerek anlatılıyor. Kitabın, en az Hablemitoğlu'nun kitabı kadar ama yaşam savunucularınca, yıllarca bu iftiranın ezikliğini hissedilen kesimlerce sahiplenilmesi, karşı cephenin yıllarca kullandığı bir silahın elinden alınması için yaygınlaştırılması, halka ulaştırılması gerekiyor.

Kitabın yazımı süresince altın madenine iki kez giden Hablemitoğlu'na, o süreçte madende çalışan "Kamu İlişkileri Müdürü" Hasan Gökvardar yardımcı oluyor. Madende çalışmayı bıraktıktan sonra çok önemli açıklamalarda bulunan Gökvardar, Hablemitoğlu'na bu ziyaretleri sırasında madenle ilgili çıkan bütün haberlerden ve raporlardan klasörlerce kopya yapıp verdiğini anlattı. Gökvardar, Hablemitoğlu'nun ikinci ziyaretinin ardından birkaç ay sonra madene kolilerce kitap geldiğini, bu kitapların posta kanalı ile dağıtımının da altın madeni işletmecisi şirket tarafından yapıldığını açıklıyordu.

AKP'nin 3 Kasım 2002'de iktidara gelmesinden bir süre sonra Hablemitoğlu bir faili meçhule kurban gitti. Araştırmalarınızda bu cinayetin Ergenekon ile bağlantısını ortaya koyan belgeleri yayınlamışsınız, fakat bu belgeler bir türlü cinayeti aydınlatacak bir süreç geliştirmiyor, sizce bu operasyon ulusalcı kanadın bir iç hesaplaşması mıydı?

Hablemitoğlu'nun öldürülmesi ulusalcı kanadın bir iç hesaplaşması olsaydı şimdiye kadar yüz kere çözüldü. Evet, suikast sürecinde günümüzde Ergenekon davalarından tutuklu bulunan birçok ismin (Veli Küçük, Sami Hoştan, Sedat Peker, Muzaffer Tekin vs) adı geçiyor. Evet, bu suikastta bu kişilerin parmağı olduğunu gösteren birçok veri ve ifade var ortada. Ama bu bilgiler suikastın ulusalcı kanatlar arasındaki iç hesaplaşma olduğunu açıklamak için yeterli değil bence. Ben, bu kişilerin ve bunların bağlı olduğu söylenen örgütün (Ergenekon) bu süreçte 'taşeron' olarak kullanıldığını düşünüyorum. Suikastın arka planında ise uluslararası altın tekellerinin, bunlarla bağlantılı ABD gizli servisinin ve o süreçte günümüzdeki şekillenmenin temellerini hazırlamak üzere bu güçlerle koalisyon kuran "malum cemaat"ın olabileceğini düşünüyorum. Benim ulaşabildiğim bilgi ve belgelerden çıkardığım sonuç bu. Suikastın 9-10 yıldır çözülememesi, suikastı işlediğini 4 defa savcılara dakika dakika anlatan Durmuş Anuçun adlı 'seri katil'in 'ciddiye alınmaması', dosyanın her seferinde üzerinin kapatılması ve en önemlisi suikasttan en çok fayda bulan kesimlerin altın tekelleri ve onlarla işbirliğine giren cemaate yakın şirketlerin olduğu düşünülürse, ortaya böyle bir fotoğraf karesi çıkıyor. Hablemitoğlu suikastı AKP'nin ikinci Deniz Feneri'dir. Altını kazıyınca kendilerini görürler o nedenle kazıtmazlar...

Bu cinayet ardından kitabın tartışmalı ve dayanaksız olduğunu söylediğiniz belgelerinin hiç tartışılmadığını ve bu durumun belki de en çok altın madencisi şirketlerin işine yaradığını söylüyorsunuz. Şirket yapıları olarak çok uluslu hale gelen bu altın madencisi lobi için bu cinayetin aydınlatılmasının ne tür tehditler barındırdığını düşünüyorsunuz?

Bir kere Hablemitoğlu, DGM'de açılan Alman Casusluğu Davası'nın duruşmasından 8 gün önce öldürülmeseydi, mahkemede kitabında 'legal casus' olarak suçladığı deneyimli avukatların karşısına çıkacaktı. İstanbul Barosu eski Başkanı Yücel Sayman, Bergama köylülerinin avukatı Senih Özay ve onların gönüllü avukatlığını üstelenen yüzlerce hukukçunun karşısında kitabındaki o belgeleri, bu belgeleri nereden temin ettiğini, belgeyi gönderdiği ileri sürülen kişinin nerede olduğu, neden sayısal verilerin gerçeği yansıtmadığı gibi onlarca soruya muhatap olacaktı. Tartışma bu yöne sapacak, kamuoyu bu sahte bilgi-belgelerle ortaya konan kitabın ve gerisindeki oyunun farkına varabilecekti. Hablemitoğlu öldürülünce, altın madencileri için kâbus olabilecek bütün bu senaryonun da önü kesildi. Altın madeni karşıtı direniş, eğer bu senaryo işleseydi daha da güçlenecekken, suikast bunu tam tersine çevirdi. Hem yarattığı korku atmosferi, hem artık dokunulmaz olan kitabın işlediği tezlerle yaşam savunusu, altın madeni

karşıtı direniş, çok büyük bir psikolojik cendere içine alındı. Sonuçta direniş kırıldı ve uluslar arası altın tekelleri ülkemize dikensiz gül bahçesine girer gibi hücum ettiler.

Bergama altın madenine ziyaretçiler arasında Ergenekon sanığı Hurşit Tolon'da var, bu ziyaretler altın lobisinin dönemin ulusalcı güçleriyle yakın ilişkisini mi gösteriyor?

MGK'da Bergama köylü hareketinin bir 'milli tehdit' olarak nitelenmesinin ardından, TSK bu süreçte önemli bir rol aldı. MGK Genel sekreteri hiç alakasız bir yerde Almanların ülkemizdeki altın madenlerinin çıkarılmaması için lobi faaliyet yaptığı demecini verdi. Ege Ordu Komutanının başında olduğu 30'un üzerinde üst rütbeli asker, eşleri ile birlikte mahkeme kararıyla kapalı olan Ovacık Altın Madenine giderek madenin çalışmalarına destek verdiklerini açıkladı. Elinde külçe altınla gazetecilere poz verdi. Bu görüntü, dediğiniz gibi altın lobisinin ülke yönetimini ellerinde bulunduranlarla nasıl sıkı fıkı bir ilişki içerisinde olduğunu gösteriyordu.

Aynı zamanda Türkiye'de çevre örgütlerinin uluslararası bağlantılar ve güçbirlikleri geliştirmesi önünde de bu kitaba dayalı olarak açılan davaların ve iddiaların olduğunu belirtiyorsunuz, dönemin DGM savcısı kitabı referans göstererek bir dava açmıştı, bu iddianamenin en göze çarpan yönü ne idi ve dava nasıl sonuçlandı?

Ortaya konan psikolojik harp oyununa önemli bir destek de yargı cephesinden geldi. Necip Hablemitoğlu'nun yazdığı kitaptaki iddiaları suç duyurusu olarak kabul eden zamanın 'ünlü' DGM savcını Nuh Mete Yüksel, kitapta Almanlarla işbirliği içinde olduğu ileri sürülen aralarında Bergama köylü hareketinin önderleri, avukatı, Alman vakıf yöneticileri ve İstanbul Barosu eski Başkanı Yücel Sayman'ın da bulunduğu 15 kişi hakkında "Almanya yararına legal casusluk yapmak" suçlaması ile dava açtı. Hiçbir somut delile dayanmayan, hukukçuların değerlendirmesi ile dedikodu ve varsayımlar üzerine kurgulanan iddianame sonucunda yapılan yargılamada tüm sanıklar beraat etti. Bu davadan tek ceza alan ise, dava ile kişilik haklarına saldırıda bulunulduğunu ileri süren Yücel Sayman'ın girişimi ile savcı Nuh Mete Yüksel oldu. Yüksel'in de bu cezası yargının ileriki aşamalarında ortadan kaldırıldı.

Şimdilerde Kazdağları'nda yeniden bir hareketlilik var ve bu bölgede çok uluslu madencilik şirketleri altın faaliyeti için süreci hızlandırıyor, altın madenciliğinden 300 milyar dolar gelecek ülke kurtulacak söylemi ile altın lobisi son yirmi yıldır siyanürlü işletmelerini ülkenin farklı yerlerini konduruyor, ama bu reklam kokan büyüme hayelleri bir türlü gerçekleşmiyor, Bergama sonrasında bölgeye yakın kazdağlarındaki hareket için tehditler ve olanaklar neler görünüyor?

Kazdağları'nda önemli bir mücadele sürecinin başını yaşıyoruz aslında. Dağın birçok yerinde altın madencileri sondaj çalışmalarını tamamlamışken, iş tesis kurma ve işletme aşamasına geldi. Bu gelişmelere karşı yörede Çanakkale, ilçeleri ve yöre köylüleri merkezli bir direniş hareketi her geçen

gün geliyor. Şimdilik altıncı şirketlere ÇED halkı bilgilendirme toplantısı yaptırmayan yöre köylüleri, köy meclislerini toplayarak madencileri köylerine almama, madencilerin araçlarını topraklarına sokmama, madende çalışmama gibi kararlar almaya başladı. Süreç bahar aylarında bölgedeki direnişin daha da boyutlanacağını, maden alanlarına çadırların, barikatların kurulacağı bir yöne doğru gelişebilir. Tam bu noktada, altıncı şirketler yine 10 yıllık yalana, bu direnişlerin ardında dış güçler var yalanına, bu direnişlerin Almanya odaklı olduğu kandırmacasına sarılacaklardır köylerde. Olayların geri planını bilmeyen, ortaya konan oyunu anlamayan köylülerin bu propagandadan etkilenmeleri için uyanık olmak gerekir. Bunun için, önümüzde önemli bir Bergama deneyimi ve buna karşı ortaya konan oyunu deşifre ettiğini düşündüğüm *Kuyudaki Taş* gibi bir kitap var. Şu saatten sonra yaşam savunucularının bu türden yalanlara karşı savunma pozisyonundan çıkıp, Kuyudaki Taş'ın ortaya koyduğu tezlerle, bu yalanları ortaya atanlara karşı saldırıya geçmeleri, onları teşhir etmeleri ve ellerinde yıllardır kullandıkları yalan silahını tersine çevirmeleri gerektiğini düşünüyorum.

Bugün Bergama altın karşıtı hareketi veya Bergama'daki son durumu nasıl görüyorsunuz, bu hareketi diğer altın madenciliği karşıtı hareketlerle nasıl bir ilişkiyle tanımlıyorsunuz?

Bergama'da maalesef altın karşıtı bir hareketten bahsetmemiz bugün için olanaksız. Mücadele sadece hukuki boyutu ile o da artık kazanımlardan çok kayıplarla sürüyor. Son mahkeme kararları hep madenci şirket lehine gelmeye başladı; çünkü maden karşıtı bir direniş, halk hareketi yok. Kozak yaylasındaki altın madenciliği için bir dönem gelişen cılız muhalefet de artık sessizliğe büründü. Günümüzde Bergama direnişinin misyonunu Kazdağları üstlenmiş görünüyor.

Bergama direnişi bir yönüyle talep eksenli aktif bir yurttaş hareketi olarak da gelişti ama Bergmada yargı kararları uygulanmamaya başlayınca pek çok yerel direniş, bu acı deneyimden yola çıkarak bölgelerinde yıkıcı yatırımlar faaliyete başlamadan süreci kotarma eğilimine girdi. Bu haliyle daha savunma odaklı ve kurucu hareketlerin doğduğunu söylemek mümkün mü?

Yaşam savunusu mücadelesinin artık hukuki bir temel üzerinden gelişmesini olanaklı görmüyorum. İstanbul'da 7-8 Ocak'ta yapılan "Mücadeleler Birleşiyor" başlıklı iki günlük toplantıda paylaşılan deneyimler ve etkinliklerde konuşan hukukçuların aktarımları artık 'hukukun sınırları'na geldiğini ortaya koyuyor. AKP iktidarının tamamen kontrolüne geçmiş bir yargı erkenden, artık sermaye aleyhine kararlar çıkması neredeyse olanaksız. Bu yüzden süreç artık kitlesel halk hareketleri ile fiili direnişler çoğalması ve bu direnişler sonucu yaşamın savunulması noktasına doğru gidiyor. Fındıklı, Gerze, Tortum'daki direnişlerin, nükleer ve termik santral karşıtı mücadelenin gösterdiği yol bu. Halk yaşam alanlarını korurken, sermayeye, Kapitalist yıkıma karşı da mücadele ediyor. Bu anlamıyla sınıf hareketinin de bir parçası bu mücadeleler. Direniş, zamanla kendi meşru hukukunu da yaratacaktır.

Ekososyalist Bir Feminizm: Bergama'dan Gerze'ye Kadınların ve Doğanın Kurtuluşu

Ecehan Balta

Fotoğraf: Canan Armutçuoğlu

Bergama'dan başlayıp Gerze'ye uzanan ekoloji mücadelesinin genel anlamda çevre hareketi olduğuna yönelik hatalı adlandırma bu hareketlere içerden baktığımızda daha net ortaya çıkıyor. Yıllar önce Bergama üzerine bir taban çalışması yaptığımızda bu hareketin tam da pek çok değişik siyasal anlamını görmüştüm. Aradan geçen zaman zarfında, ortaya çıkan pek çok ekoloji mücadelesinin siyasal tavrına ve kamusallaşma biçimine baktığımızda da Bergama'da dün o kadınların aktardığı kaygıların, giderek evrensel bir hatta oturduğunu görebiliyoruz. Bu evrensel hat aynı zamanda bize mücadele pratiklerimiz içinde, ekoloji mücadelesinin sınıfsal bir temelde doğanın ve kadınların birlikte kurtuluşuna yönelik gelişmesinin gerekliliğini ortaya koyuyordu.

"Bergama'nın kadınları başladılar; bizim çocuklarımız, kendimiz, kadınlığımız, toprağımız, hayvanımız dediler. Erkeklerle karşı biraz biraz şey başladı. Yani ne biçim adamsın, gitsene bu harekete demeye başladı. Onlar siyah bir şey giyerler, sen bilir misin Ege'nin siyah entarisini? Her yer kapalı böyle gözler açık. O entariyi attılar (...). Sonra, köyün kahvesine hiç gelmez-

lerdi, uzaktan bakarlardı. Evlerinin penceresinden, kapısının önünden. Şimdi köy kahvesine gelmeye başladılar. Böylece bu kadın hareketidir. Bergama hareketinin başı erkekler değil, yani." (Bergamalı Kadınlarla yapılan sözlü mülakat)

Marcuse, "devrimin yeni tarihsel modeli, yansımaları belki de en iyi, muhalefetin "biçiminin" radikal değişiminde yeni bir duyarlılığın oynadığı rolde bulmaktadır" der (1991: 54). Ona göre, bu yeni duyarlılık, doğaya ilişkin geliştirilen duyarlılıktır ve artık doğanın radikal dönüşümü, toplumun radikal dönüşümünün bütünsel bir parçası durumuna gelir.

Marcuse'a göre, doğaya hükmetme aracılığıyla insana da hükmetmenin karşıtı olarak ortaya çıkan doğanın özgürleşmesi ile insanın özgürleşmesi arasında somut bir bağıdır. Dolayısıyla, hükmetmenin fiziksel görünümüne karşı, örneğin hava ve su kirliliği, sanayi ve ticaretin açık doğal alanlara tecavüzü gibi, verilecek mücadele de siyasal bir mücadeledir. Zira, doğanın ihlalinin kapitalist ekonominin bir parçası olduğu açıkça ortadadır.

Ekofeminizm açısından da “eşitliğin sürdürülebilirliği” ve insan onurunun sağlanması, ekoloji ve feminizmin ortak noktasıdır (Tortosa, 2011). Kadının ve doğanın ezilmesi, üretimcilik, fetih ve “işgale” dayalı aynı ataerkil zihniyetin bir sonucu olduğuna göre, bu ikisinin kaderi birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Kapitalist üretimcilik ve kalkınma ideolojisi, yeniden üretim alanının tamamen hayattan dışlanması ve görünmez kılınması yanında, doğanın emek sürecinde maliyetsiz bir girdi olarak görülmesini de beraberinde getirir. Kadınlar doğanın yıkımının ilk kurbanlarıdır. Erkekler toprağın sahibi, dünya üzerindeki yüzde 1’lik mülkleriyle kadınlar toprağın bilgesidir. Özcü bir biçimde değil; toprağa bağımlı, geçimlik ekonomiye dayalı küçük aile işletmelerinde çalışan kadınlar için toprağın korunması da bu nedenle çoğu zaman kendilerinin de bir parçası oldukları yaşamın korunması ile aynı anlama gelir. Bu nedenle de dün de bugün de iklim adaleti ve gıda egemenliği hareketlerinin pek çoğunda kadınlar mücadelenin ön saflarında yer alıyor. Kuramsal düzeyde feminizm ve ekoloji arasındaki ilişkiyi bir kenara bırakarak¹, mücadele içinde kadınların varlığını nasıl anlamamız gerekir sorusuna odaklanmak istiyorum.

Her şeyden önce, yerel toplumsal mücadelelerle ilgili hemen herkesin ilk elden tespit ettiği kadınların harekete radikal katılımı, Türkiye’ye özgü bir mesele değil. Barbara Epstein, (1995:6) Amerika’da zararlı atıklara karşı yürütülen çevresel adalet hareketlerinin militanlarının veya bu hareketleri inceleyen araştırmacıların pek çoğunun kadınların yüksek oranlı katılımını tespit ettiklerini ifade ediyor. Yine Epstein’in bu araştırmacıardan aktardığına göre, pek çoğunun ortak fikri, bu tip hareketlerde kadın katılımının sayıca fazla olmasının nedeninin, hareketlerin sağlık, özellikle de çocuk sağlığı merkezli olması. Daha önce herhangi bir siyasal etkinliğe katılmamış olan kadınların pek çoğunun yakın sağlık tehditleri karşısında, özellikle çocuklarının ve yaşlıların sağlığını korumak için bu hareketlere katıldığı varsayımını, cinsiyetçi işbölümü temelinde çocuk ve yaşlı bakımının temel sorumluluğunun kadınların üzerinde olageldiği açıklamasına dayandırarak kavrayabiliriz. Ancak, bu açıklamanın genellenebilir olduğunu söylemek zor. Aynı biçimde Tortosa ile röportajında Herrero da Hindistan’da Narmada nehri barajı, ABD’de ilk ekolojist harekete geçme sayılan Love Canal’la ilgili toksik atık sorununa yürütülen mücadelede, komünal toprakların korunmasında, kentsel toplumsal alana dahil olmak için verilen mücadelede ya da sağlıklı gıda mücadelesinde kadınların ön plana çıktığını vurguluyor. Özellikle yoksul kadınlar, yaşamak için korunmuş bir doğaya ihtiyaçları olduğunun gayet farkındalar. O nedenle, Filipinler’de gıda bankası kurulması mücadelesini de kadınlar veriyor. Endüstriyel tarıma, topraklara el konulmasına, tarımsal ürünlere kota uygulanmasına karşı, nükleer ve termik santrallere, HES’lere, altın ve gümüş madenciliğine karşı da kadınlar ön saflarda. Kadınların hızlı ve radikal biçimde harekete geçmesinde en önemli etmenlerden bir tanesi de birçok topluluğu bir arada tutan ögenin kadın iletişim ağları olması.

“Ben daha evveli bir gün ot toplamaya diye gittim. Baktım ot bulamadım. Yanıma dört-beş kadın aldım. İndim aşağı, Mardal

“ Bugün içinden geçtiğimiz uğrakta Solaklı’da barikatın önünde kadınları görüyoruz. Gerze’de panzerin karşısına önce kadınlar geçiyor. Yumurtalık’ta, Yalova’da, Ulukışla’da yine barikatın en önünde kadınlar var. Bütün bu pratiklerde kadınların radikal tutumu bir tesadüf olmanın ötesindedir.

Bu aynı zamana ekoloji mücadelesi içinde giderek yoksullaşan ve kamusal alanlarını yitiren kadınların, kendi kurtuluşlarını doğanın kurtuluşu ile eş anlı görmelerinden kaynaklanan bir radikalleşmedir.

”

Fotoğraf: Özer Akdemir

deriz aşıya. Sizi Narlıca'ya götürüyüm dedim, yani Alevi köyüne. Götürdüm o beş altı arkadaşı. Orda birer çay içtik, oturduk. Ama oturma zamanında da örgütlenmek istedik. Yani bu karar çıkmasaydı Pazartesi günü bile eylem yapmayı düşünürdük. Ama şimdi olmayacak.. Bir ara veririz şimdi. Bu kadına orda, tabii gününü vermiyoruz bu tarihinde de kadınları toplaması görevindeydi. Sen bu görevi yapmalısın, canlı duralım, daha kalabalık olalım gibi konuşma yaptım". (Bergamalı Kadınlarla yapılan sözlü mülakat)

Ancak bu ağlar da her zaman kadınlar üzerinden yürümez. Örneğin kahve, cem evi gibi toplumsal mekanlar da benzer bir işlevi görebilir. Üstelik, bu mekanlar erkeklerin üzerinden yürüdüğü için, erkeklerin dünyasında meşrulaştırıcı işlevi fazla olan yerlerdir. Yine de bu tespit, kadın mekanlarının ve iletişiminin yerini önemsizleştirmiyor.

Kadınların bu hareketlere etkin katılımını sağlayan bir diğer öge, "yerinden edilme" (displacement) korkusudur.

"Evlerimize istediğimiz masrafları yapamıyoruz. Çünkü içimizde bi korku var. Her an bi dışınma korkusu, acaba ne oluruz, nere gideriz gibi korkular var. İnan evimize bi tabak dahi almayı canımız istemiyor. Her an beklemedeyiz" (Görüşme 19, Bergamalı Kadınlarla yapılan sözlü mülakat)

Zira, ev içi konumlarından dolayı, her zaman erkeklerden daha geleneksel ağlarla çevrili yaşayan kadınlar için, "ev", "mezarlık", "komşuluk" gibi yerleşik öğeler yine erkeklerden çok daha önemlidir:

"İstemem zenginlik. Nedir o paraya o kadar ehemmiyet. Var mı bir çare, o kadar götürcekler mi toprağa? İstemem Allah fakir grubundan ayırmasın. Ben amele parçasıyım. Beş tane davul dövdürdüm anca o elimdeki sepet çıktı. Nasıl bırakcam bu toprağı, bu topraktan oldum ben" (Bergamalı Kadınlarla yapılan sözlü mülakat)

Diğer yandan kadınlar niteliksiz işlerde çalışmaya tarihsel olarak mahkum edildikleri için toprağın kaybı ya da kirlenmesi, daha genel ifadeyle ekolojik yıkım, onlar açısından çalışma haklarının ve dolayısıyla gelirlerinin ellerinden alınması anlamına gelir.

"İstemiy kadınlarımız madeni, biz büyük şehirlerde yapamayız deydi. Burası bize daa rahat. Sora bizim yöremiz yüzde beşi yevmiyeylen geçiniyor. E şimdi kadınlarımız; biz pamığa gidiyoruz, benim pamığım yoksa onun var ona gidiyim, gömşularıma, akrabalarım, yakın koylerime. Geçimimizi sağlıyoruz. Bir milyon liraya bi gadinin yevmiyesi, aylığı geçim sorununa katkıda bulunuyor. Bi hanım da çalışıyor, gocası da. E biz burda taşınırsak bura yok oluy, e ben taşınırsam ben çalışmam. Benim beyim görüyor ya arzalı, benim bi tek bi çocuk var, ben de çalışıyorum, ehil gelin de çalışıyor; katkıda bulunuyoruz birbirimize, geçimimizi sağlıyoruz. Ama ben burdan taşınırsam; benim bi çocuk, benim kaç nüfusum bi evde nasıl geçindirsin? Ama köyde.. köyde ne yapıyoruz; ot topluyoruz, odun topluyoruz, geçimimizi sağlıyoruz. Rahatımız iyi. Hayvan yapıyoruz, bi guzu besliyoruz ama şehir yerde ben

bunu yapmam ki. Sağlığımız var, herşeyimizi yapıyoruz kendi mücadelemizle. Ama ben şehre gitsem bu mücadeleyi yapıp da, bu işleri yapmam, geçim sağlayamam. Benim çocuğum da ne yapar? Kadınlarımız daha çok önde, daha çok mücadeleye giriyor erkeklerimizden. Bunu bilmeleri lazım. Biz aşıya-yukarı kaç seneden beri mücadeleye devam ediyoruz, bunu görmüyor mi büyüklerimiz; bu kadınlarımızın perişanlığını?" (Bergamalı Kadınlarla yapılan sözlü mülakat)

Diğer yandan, ekoloji hareketlerinde de kadınlar kurumsal yasayla söz konusu olduğunda ya da hareket kurumsallaşmaya başladığında göz ardı ediliyor (King, 1989). Örneğin, ilk haliyle Bergama'daki sendika, siyasi parti, dernek gibi sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin oluşturduğu Çevre Yürütme Kurulu'nda kadın yoktur, diğer hareketlerin önemli bir kısmında da bu olgu görülmektedir. Bu eğilim son yıllardaki hareketlerde örneğin Gerze, Ulukışla gibi direnişlerde nispeten kırılma da hareketin genelinde kurumsallaşmış kamusal sözlü erkeklerin belirlediğini söylemek mümkün. Kadınlar siyaset kurumsallaştığı ölçüde seçme ve seçilebilme olanağını yitirdiğini söylemek mümkündür. Ancak, kurumsal olmayan alanlar, örneğin doğrudan eylem, kadınların katılımına açıktır. Kadınlar, dünyanın en yoksulları, ekolojinin yıkımı karşısında bir kez daha yoksullaşmakta, sınırlı yaşam hakkı olanakları ellerinden alınmaktadır. O nedenle yıkıma karşı mücadele de ekolojist ve feminist bir karakter taşımaktadır. Bugün içinden geçtiğimiz uğrakta Solaklı'da barikatın önünde kadınları görüyoruz. Gerze'de panzerin karşısına önce kadınlar geçiyor. Yumurtalık'ta, Yalova'da, Ulukışla'da yine barikatın en önünde kadınlar var. Bütün bu pratiklerde kadınların radikal tutumu bir tesadüf olmanın ötesindedir. Bu aynı zamana ekoloji mücadelesi içinde giderek yoksullaşan ve kamusal alanlarını yitiren kadınların, kendi kurtuluşlarını doğanın kurtuluşu ile eş anlamlı görmelerinden kaynaklanan bir radikalleşmedir. Doğayla birlikte toplumsal kurtuluş niteliği taşıyan bu mücadeleler nihayetinde ekososyalsit bir feminizminin de pratikte teorisini deneyimlediği alanlardır. Yüzyılın yıkım uğrağı olup olmayacağını da bu radikal ve fiili direniş hattından doğacak toplumsal ilişkiler ve bu ilişkilerin kapitalist üretim tarzlarını dönüştürüp dönüştüremeyeceği belirleyecektir.

Kaynakça:

- Balta, Ecehan (2010) "Ekososyalist bir Feminizm için" www.sdyenyol.org
 Balta, Ecehan (1999) "Bergama'da Bir Çevreci Taban Hareketi" Ankara Üniversitesi Siyaset Bilimi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi için yapılan röportajlardan alıntılar.
 Kovel, Joel, Michael Löwy "Ekososyalist Bir Manifesto" www.ekolojistler.org
 Kovel, Joel (2005) "The Ecofeminist Ground of Ecosocialism" Capitalism, Nature, Socialism; Jun 2005; 16, 2.
 Kurt, Berna (2001) "Ekofeminizm" Ekim 2001 www.feminisite.net
 Marx, Karl (1979) Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi Sol yayınları.
 Tortosa, Juan (2011) "What is Ecofeminism?" Interview with Yayo Herrero www.internationalviewpoint.org
 Wolf Frieder Otto (2007) "The Missed Rendezvous of Critical Marxism and Ecological Feminism" Capitalism, Nature, Socialism; Jun 2007; 18, 2;
 von Werlhof Claudia (2007) "No Critique of Capitalism without a Critique of Patriarchy! Why the Left Is No Alternative" Capitalism, Nature, Socialism, Vol. 18, Nr. 1, March 2007, pp. 13-27.

Ekolojik Kriz Karşısında Yeni Bir Hukuk Arayışı Olarak Ekokırım

Hande Atay

Fotoğraf: Fevzi Özlür

Meksika Körfezi'nde 20 Nisan 2010'da petrol devlerinden BP'nin sahibi olduğu Deepwater Horizon kuyusunda gerçekleşen kazadan sonra 11 kişi ölmüş ve yaklaşık 780 milyon litre petrol denize yayılmıştı¹. ABD'nin en büyük çevre felaketlerinden biri olarak anılan bu kaza sonucu, 15 Temmuz'da sızıntı geçici olarak durdurulduysa da tüm bu sızıntıyı engelleme ve temizleme faaliyetleri 8 milyar dolara mal oldu, ayrıca zarar gören kişilere örneğin balıkçılara da 400 milyon dolar tazminat ödendi². İngiliz petrol grubu, çevre felaketiyle mücadelede 46 bin kişinin, 6 bin 400'den fazla geminin ve onlarca uçağın görev yaptığını belirterek, şimdiye dek 105 bin tazminat talebi geldiği ve toplam 165 milyon doları bulan

52 bin ödemenin yapıldığını kaydetti. BP, çevre felaketinin maliyetlerinin karşılanması için 20 milyar dolarlık bir fon oluşturmayı kabul ettiğini de ifade etmişti³. BP şimdilerde ise Şubat ayında görülecek uluslararası tazminat davasından en az maliyetle kurtulmaya çalışıyor, bu yüzden kuyuya çimento sağlayan Halliburton şirketiyle bir hukuk savaşı içerisine girdi, iki şirket de delilleri karartmaktan kalitesiz çimento kullanmaya kadar eldeki bütün argümanlarını sorumluluklarını azaltmak için kullanıyor. Ne de olsa, son kertede ister az ister çok, "kirleten ödeyecek".

Ama sorun ödemekle çözüleceğe benzemiyor. Obama tarafından 11 Eylül'le kıyaslanan ABD'nin en büyük çevre felaketi, Mississippi Nehri'ne de yayıldı ve raporlar gösteriyor ki, pek çok balık ve memelinin yumurtlama döneminde meydana gelen bu sızıntı popülasyon için önemli bir tehlike yarattı. Öte yandan Louisiana kıyılarına da yayılan petrol sızıntısı 600 binin üzerinde türe evsahipliği yapan bölgeyi tehdit ediyor. Times'a göre tehdit altındaki bölge, 48 eyaletteki en büyük toplam deniz ürünleri üretim alanı. Aynı zamanda ulusal sokuşu nüfusunun yüzde 70'inden fazlasının dinlenme alanı ve tüm 110 neo-tropik göçmen ötücü için hayati önem taşıyan bir bölge. Araştırmacılar, Meksika Körfezi'ndeki tüm deniz türlerinin yüzde 90'ının yaşamlarının bir noktasında, kıyı halicilerine bağlı olduğunu ve bu halicilerin daha çok Louisiana'daki petrol sızıntısı nedeniyle tehlike altında bulunduğunu söylüyor⁴. Dahası sudaki oksijen oranını gitgide düşüren petrol sızıntısı bütün hayvanlar için de bir kıyım niteliğinde olacak. Georgia Üniversitesi Deniz Bilimleri Bölümü'nden Dr. Mandy Joye, ekosistemin kendisini bu kadar petrol ve gazaya karşı yenilemesinin on yıllar alabileceğini ve gelecekteki etkileri ölçmenin mümkün dahi olmadığını belirtiyor⁵.

Demek ki BP'nin cebinden çıkan milyarlarca dolar tazminat ve sızıntıyı temizleme masrafları balıklar, memeliler ve bitki ile hayvan türlerinin önemli ölçüde yok olmasını; yani ekosistemin kırımını önleyemeyecek. Bu öngörü sadece BP'yle de sınırlı değil, birkaç ay önce Yeni Zelanda kıyılarına oturan Liberya bandıralı dev yük gemisinden sızan 350 ton akaryakıt

1-http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2011/12/111206_bp_oil_spill.shtml

2- http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2010/09/100908_bp.shtml

3- <http://www.bp.com/genericarticle.do?categoryId=9018467&contentId=7065139>

4- BP Deepwater Petrol Felaketi Greenpeace Raporu, <http://www.greenpeace.org/turkey/Global/turkey/report/2010/5/bp-deepwater-petrol-felaketi.pdf>

5- <http://www.cevreonline.com/cevrekr/bpfelaketi.htm>

tın ekosistem üzerinde yarattığı tehlike karşısında da aynı durum geçerli. Yine şirketlerin Nijerya sahillerinde kaçak petrol arama faaliyetlerine bir örnek olarak, Shell şirketi Bongo platformundan 40 bin varil ton petrol sızması karşısında da burjuva çevre hukuku ilkesi “kirleten öder” kuralı anlamında değişen bir şey olmayacak.

Aslında şirketler ve ortaklarının bu devasa felaketlerden maddi bedeller ödeyerek kurtulacağını tahmin etmek devletlerin münhasır egemenlik yetkisi odaklı uluslararası hukuk kuralları ve insan odaklı çevre hakkı kuralları anlamında hiç de şaşırtıcı görünmüyor. Bu sebeple ekosistemin korunması ve bozulmaktan topyekûn kurtarılması şehirleri ve ülkeleri aşır evrensel bir niteliğe bürünmüş temel sorunken, doğayı, “ancak hakların konusu olabilir” genel kabulünden ve ahlaki ödevlerle korunması inancından kurtarma konusunda, canlı ve cansız doğa varlıklarının hak sahipliğinin kabul edilmesine yönelik pratikle uyumlu tartışmalar ekseninde yeni bir hukuk arayışı devam ediyor. Öte yandan ekolojik zarar meydana geldikten sonra gündeme gelen tazminat sorumluluğunun, meydana gelen zararları tam olarak ortadan kaldıracabilecek potansiyelde olmaması karşısında bu hukuk arayışı, ekolojik felaketler meydana gelmeden önleyici ve caydırıcı bir mekanizma kurulabilmesi amacıyla uluslararası ceza hukuku alanına doğru genişliyor.

Güncel Pratiklerle Değişen Hukuk Arayışı

Mevcut liberal hukuk sistemiyle bağlantılı olarak doğaya insanmerkezci yaklaşımın da bir sonucu olarak, doğanın yalnızca insan haklarının nesnesi görülmesine karşılık, son dönemde ekolojik krizin etkilerini derinden hisseden yoksul halkların girişimiyle oluşturulan yeni anayasalarda “doğa hakları”nı da koruyacak düzenlemeler göze çarpar. Nitekim 2008 tarihli Ekvador Anayasası’nın Haklar başlıklı II. Kısmında çevre hakkı, “İyi Yaşama Hakları” kapsamında 14. maddede “Sağlıklı Çevre” başlığı altında “Halkın sağlıklı ve doğal (ekolojik) dengelere uygun bir ortamda sürdürülebilir ve iyi bir yaşam sürme hakkı vardır. Çevrenin ve ekosistemin korunması, biyoçeşitlilik, ülkenin genetik bütünlüğü, çevresel zararların engellenmesi ve tahrip edilmiş doğal alanların geri kazandırılması kamu yararı olarak tanımlanır” şeklinde düzenlenmiştir⁶. Aynı bölümde çevre hakkının su ve gıda hakkıyla birlikte iyi yaşama hakkı eksenli olarak düzenlenmesine karşılık, Anayasa’nın “Doğa Hakları” başlıklı Yedinci Bölüm’ünde doğanın varolma haklarının yerine getirilmesi sorumluluğunun herkese yüklenmiştir.

Daha sonra ise Dünya’da adı Su Savaşları olarak anılan Cochabamba Halk Mücadelesi’nden sonra 2006’da kurulan Bolivya Kurucu Meclisi’nin hazırladığı 411 maddelik yerli haklarına geniş yer veren ve referandumla 2009 yılında yü-

rürlüğe giren Bolivya Anayasası da çevre hakkına ek olarak “Doğa Ana Hakları”nı ayrı bir bölümde düzenlemiştir. Yine benzer şekilde 2010’da kabul edilen Kenya Anayasası’nın 42. maddesinde çevre hakkı “Herkesin temiz ve sağlıklı bir çevreye hakkı vardır, bu hak çevrenin şimdi ve gelecek nesiller için kanun koyucular ve diğer önlemler aracılığıyla korunması hakkını da içerir” şeklinde düzenlenmiş, 69. maddede ise devlet, ülkenin en az %10’unu ağaçlandırmak yanında doğayı ve biyoçeşitliliği korumak için halkın katılımı mekanizmalarını kurmakla da yükümlü tutulmuştur.

Bütün bu örnekler çevre hakkının öznesinin pratik dönüşümüne dair önemli birer ipucu olarak güncelliğini koruyor.

Uluslararası Ceza Hukuku ve Ekokırım

Doğanın çıkarlarının da hak öznesi olarak kurgulanması girişimiyle birlikte, doğaya müdahalelerin önlenmesi amacıyla çevreye karşı suçlar da geç de olsa ceza hukukunun gündemine girmeye başlamıştır. Dünyanın bir bölümünü “öldürmek” suretiyle soykırıma eşteş bir suç tanımlaması yapılmış ve söz konusu suç “geoside” veya “ecoside” (ekolojik kırım/ekokırım) adıyla anılmaya başlanmıştır. Ekokırım suçu, bu sebeple genel olarak çevrenin kabul edilemez bir şekilde bozulması veya ekosistemin ayrılmaz bir parçasının önemli bir biçimde yok edildiği durumlarda gündeme gelir.

Ekokırım terimi ilk olarak, yaklaşık kırk yıl önce özellikle Güneydoğu Asya’da yaprakları döken kimyasal ilaçların kullanımıyla savaş sırasında kapsamlı ve kitlesel çevresel yıkımların gerçekleştiği zaman kategorize edilmiştir. Terim yeni olsa da, terimin içeriğini dolduran yöntemler çok eskilere dayanır. Nitekim tarih boyu egemenler isyanları bastırmak ya da isyancıların teslim olmalarını sağlamak amacıyla onların su, gıda ve barınaklarına saldırmış ya da bir karşı isyan önlemi olarak peşinen temel fiziki şartlarından yoksun bırakmıştır. Bugün modern dünyada da geçmişi çok eskilere dayanan ekokırım, nükleer atıklar, denizlerdeki telafisi imkânsız petrol sızıntıları, hava kirliliği ve küresel ısınmaya rağmen uluslararası hukukun ilgi alanına çok az girebiliyor. Bu anlamda “radikal” bir suç tanımının yapılması gerekliliği bir aciliyet olarak tartışılıyor.

Bugün uluslararası insancıl hukuk açısından ancak savaş ya da silahlı çatışma sırasında çevreye zarar verilmesi nedeniyle kişilerin ceza sorumluluğu doğabilir. Ve taraf devletler açısından bağlayıcı olan tek anlaşma 1977 Cenevre Ek I. Protokolü’dür. Protokolün 85/3-c bendi uyarınca, tehlikeli güçleri barındıran tesislere ya da yapılara, insanlara ve çevreye zarar vereceğini bilerek yapılan saldırılar Protokol hükümlerinin ağır biçimde çiğnenmesi olarak kabul edilir ve m. 85/5 uyarınca savaş suçu sayılır. Öte yandan Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin yargı yetkisi Roma Statüsü’nün 5. maddesinde

6- Kolektif Ekososyalist Dergi, S. 9, Y. 2010, Ekvador Anayasası Eki.

soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırganlık suçları olmak üzere sayılır. Ekokırım suçu bu bağlamda öncelikle, soykırım suçundan türemiş olması ve dahi suçun seçimlik maddi unsurlarından biri olması bakımından soykırım suçu kapsamında karşımıza çıkar. Ancak soykırım suçu bağlamında ekokırım bir grubun yok edilmesi amacıyla grubun fiziksel koşullarının kasten değiştirilmesi kapsamında insan ırkının yok edilmesine bağlı olarak dolaylı olarak gündeme gelir.

Bu anlamda bugün, savaş suçu dışında kalan çevre suçlarının da kovuşturulabilmesi amacıyla Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisini genişletmesi gerektiği savunuluyor. Toprak, hava, su, hayvan ve bitki yaşamına önemli ölçüde zarar veren faaliyetler ile ölüm, ciddi yaralanma gibi riskleri olan tehlikeli atıkların taşınması gibi örnekler karşısında ise taksirle ya da kasıtlı olarak çevreye verilen zararların bir suç olarak tanımlanması ihtiyacı bu talebi doğuruyor.

Caydırıcı Bir Mekanizma Olarak Ekokırım

Soykırım suçunun koruduğu hukuksal yararın öncelikle yaşam hakkı olması karşısında yaşam hakkının varlık koşulu olan çevre hakkının da uluslararası ceza hukuku sistemi tarafından korunabilmesi amacıyla ekokırımın ayrı bir suç tipi olarak Statü'ye dahil edilmesi konusunda dünya çevre hukukçuları tarafından aktif kampanyalar yürütülüyor. Ekokırım suçu da bu doğrultuda Meksika Körfezi'nde yaşanan BP petrol sızıntısıyla birlikte bölgenin ekosisteminin büyük ölçüde zarar görmesinin ardından İngiltere'de avukat Polly Higgins tarafından BM Hukuk Komisyonu'na öneri olarak sunuldu. Öneri metninde ekokırım, *"İster insan eliyle ister başka nedenlerle olsun, belirli bir bölgenin ekosistem(ler)inin zarara uğratılması veya kaybı şeklinde bölge halkının topraklarından yararlanma hakkını ciddi ölçüde azaltacak derecede kapsamlı yıkımlar"* olarak tanımlanmıştır⁷. Bu tanım doğrultusunda 30 Eylül'de temsili bir yargılama yapan aktivistler, BP'yi ekokırım suçundan mahkûm da etti.

Öneri kapsamındaki ekokırım, insanların müdahalesi sonucu ortaya çıkabilir. Nitekim ağır ekstraksiyon, zehirli atıklar, madencilik ve ormanların yok edilmesi gibi tüm eylemler kitlesel ekokırımı birer örnektir. Ekokırımın "hukuku" ise tüm bu zarar verici ve yıkıcı faaliyetleri durduracaktır. Bugüne kadar şirket yönetimleri, pazar ekonomisi ve gönüllü denge mekanizmalarının başarısız olması karşısında ekokırım hukukunun oluşturulmasıyla yasal olarak bağlayıcı belirli görev ve sorumluluk kuralları da oluşturulmuş olacaktır. Bu anlamda bağımsız bir suç önerisi olarak ekokırım hem ulusal hem de uluslararası hukuk tarafından eşzamanlı bir güvence ve yaptırım mekanizmasını öngörür.

Buradaki ekokırım, suçun sonuçlarına odaklanmak yerine suçun önlenmesine odaklanan önleyici bir yaptırım olarak tanımlanır. Bu özen ve dikkat kurallarının ihlali halinde ise sorumluların eylemlerinin ceza mahkemelerince cezalandırılabilir şekilde yaptırıma bağlanması öngörülmüştür. Ekokırım aynı zamanda para cezaları ve kirleten öder ilkesiyle onarıcı adaletin sağlanması yerine eski hale iade adaletinin sağlanmasında da bir araç olarak görülmektedir. Bu anlamda ekokırımın yaptırımı, taahhütte bulunanların sorumluluklarından kaçarak üretim faaliyetlerinin harici maliyetlerine çevreye verilen zararları da ekleyerek "kirleten öder" suretiyle kurtulmayı değil, yok ettiğini yerine koymasına zorlamak suretiyle ödetmeyi hedefler. Böylece belirli bir bölgede sözleşmeden doğan hakları olan kişilerce zarar veya yıkım gerçekleşmeden önce şirketlerin, devletlerin ve askeri güçlerin kolektif ve bireysel sorumluluğunun sağlanması da bu anlamda asgari bir görev olarak yükümlülük yaratır.

Bu doğrultuda kurulacak olan ekokırım hukukunun caydırıcı mekanizmasıyla çevresel değişiklikler aracılığıyla güvensiz bir ortam yaratan şirketler ve devletlerin bu politikalarının düzenlenmesi öngörülmüştür.

Ekokırım suçu öte yandan şirketlerin ya da devletlerin değil halkın menfaatlerini korur. Dünya toplumunun ekokırımla küresel şekilde korunması hem insanlar hem de dünya bakımından kazanç oluşturmaktadır. Sonuç olarak ekokırım yalnızca savaş ya da üretim ve ticaret faaliyetleri sırasında değil tüm dünyanın esenliğinin korunması amacıyla her zaman devreye giren bir suç olarak kodlanmaya çalışılmıştır. Bu anlamda bağımsız bir suç önerisi olarak ekokırım, çevre hakkıyla bağlantılı olarak ve yalnızca insanların yaşam ve çevre hakkı değil "doğanın çıkarları" nı da gözetken bir nitelikte barışa karşı suç olarak konumlandırılmalıdır.

Gerçekten de yalnızca savaş zamanında değil barış zamanında da çevresel yıkımları ahlâken kınanabilir yapacak temel unsur, onu önemsiz bir uluslararası ihlalden uluslararası bir suç haline getirmekten geçiyor. Ancak bu noktada çevre hakkının nesnesi olan doğanın, hakkın öznesi olmaya doğru yol aldığı Ekvador, Bolivya ve Kenya gibi güncel pratiklerin ortak noktasının, tabandan yükselen halk mücadelelerinin birlikte yaşama eksenli kurucu iradesi olduğunu görebilmek gerekir. Çünkü ancak böylece, bu iradeye temel olan ekosistemi dışarıdan bir müdahaleyle bozacak olan her türlü faaliyetin uluslararası ceza hukuku kapsamında yaptırımlara bağlanması halklar lehine olacaktır.

7- "The Problem", <http://www.eradicatingecocide.com/thesolution/>

Tarih Yalan da Söyler, Gıda Krizi GDO Tahakkümüne Dönüşüyor

Adnan Çobanoğlu

Türkiye Yem Sanayicileri Birliği Derneği İktisadi İşletmesi, Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçılar Birliği Derneği İktisadi İşletmesi ile Yumurta Üreticileri Merkez Birliği'nin başvurusu üzerine Biyogüvenlik Kurulu GDO'lu 13 mısır çeşidine yem amaçlı kullanılmak üzere izin verdiğini 23.12.2011 tarihinde açıkladı. Bu açıklamadan bir süre sonra, GDO'ya Hayır Platformu yaptığı basın açıklamasında, "Şimdi o 13 mısır çeşidi, yem amaçlı kullanılacak. Yani GDO'lu ürünleri tavuğa, danaya, ineğe yedirecekler. Bu hayvanlardan elde edilen sütü, eti, peyniri, yumurtayı, yoğurdu alarak biz de çocuklarımız da dolaylı GDO'lu mısırdan nasibimizi alacağız." ¹ diyordu.

GDO'lu bu mısırlarla ilgili başvurunun yem sanayicileri, hayvan yetiştiricileri ve yumurta üreticilerini temsil eden derneklerin iktisadi işletmeleri tarafından yapılmış olması, bu GDO'lu mısırları kullanacak şirketleri kamufler etmeye devam ediyor. Bu şekilde, tüm hayvancılık sektörü ve et, süt, yoğurt, peynir, yumurta gibi hayvansal ürünler ile bu ürünlerin içeriğini oluşturduğu binlerce gıda maddesi de risk altında bırakılmaktadır. GDO'suz yem kullanan üreticiler de bu şekilde cezalandırılmaktadır, zira mevzuata göre GDO'lu yem ile beslenen hayvanların ürünlerinin etiketlenme zorunluluğu bulunmamaktadır. Tam da bu uğrakta basının gündemine antibiyotikli sütler düştü. Bakan hemen televizyon ekranları karşısına çıktı ve bir bardak süt içerek bu sütlerden bize bir şey olmaz, dedi. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Sayın Mehdi Eker, yine bir gazeteye yaptığı açıklamada, GDO'lu mısırın yemlerde kullanılmasına ilişkin olarak, "Zarar verirse hayvana verir, buradan besine geçmez. GDO'nun ete, süte ve yumurtaya geçtiğini kanıtlayan bir tane bile bilimsel çalışma, veri yok. Zarar verirse o hayvanın kendisine veriyor" diye buyurdu. Bakan'ın açıklaması ardından yine GDO'ya Hayır Platformu bir açıklama yaptı: "Sayın Bakanın "Bu konuda bir tane bile bilimsel çalışma yok" sözü gerçeği yansıtmamaktadır. Birçok araştırma hayvan yemindeki bitki kloroplast DNA'sının süte, yumurtaya ve ete geçtiğini ortaya koymuştur. İtalya'da Catania Üniversitesi Biyomedikal Bilimleri Bölümü'nden Agodi, Barchitta, Grillo ve Sciacca'nın yaptıkları araştırmada marketlerden alınan 12 markaya ait 60 farklı süt örneği analize tabi tutulmuş ve analiz sonucu GDO'lu mısır ve soyayla beslenen hayvanlardan elde edilen bu sütlerin %25'inde GDO'lu DNA parçalarına rastlanmıştır. Pastörizasyon işleminin dahi bu GDO'lu DNA zincirini parçalamadığı tespit edilmiştir. Öte yandan, "Zarar verirse hayvana verir" diyen Sayın Bakan, bu

konuda çok haklıdır. GDO, yemler yoluyla hayvan dokusuna geçer ve bilimsel araştırmaların da gösterdiği şekilde hayvan bundan zarar görür. Bu konuda, İtalya'daki Cattolica S. Cuore Üniversitesi'nden Raffaele Mazza önderliğinde bir grup bilim insanının yaptığı araştırmada, GDO'lu yemle beslenen hayvanların kanında, karaciğerinde, dalağında ve böbreğinde GDO'lu DNA'lar tespit edilmiştir. Ayrıca, Phipps, Deaville ve Maddison'ın yaptığı araştırmada ise süt ineklerinin, sütlerinde, kan ve dışkıları ile oniki parmak bağırsaklarında transgenik bitki DNA'sına rastlanmıştır." Platform tarafından yapılan bu açıklama ise resmi merciler tarafından yalanlanmadı.

GDO'lu yemden hayvan zarar görüyorsa, insanların zarar görmeyeceğinden nasıl bu kadar emin olabilmektesiniz? Diye soran kamuoyunun bir sorusu daha havada asılı kaldı. Tam bu sırada, "Macaristan Monsanto'nun GDO'lu Mısırlarını İmha Ediyor"² haberi basına düştü.

Habere göre, "Macaristan, biyoteknoloji devi Monsanto'ya karşı sağlam bir duruş sergileyerek genetiği değiştirilmiş tohumlardan üretilmiş 1000 acre (yaklaşık 4050 dönüm) genetiği değiştirilmiş mısır kontroler sırasında bularak imha etti. Bu açıklama, Kırsal Kalkınma Bakanlığı sekreter yardımcısı Lajos Bogнар tarafından yapıldı. Genel Sekreter Yardımcısı Bogнар açıklamasına şu şekilde devam etti: GDO'lu tohumlar ülkede binlerce dönüm tarımsal alana ekilmiş olabilir. Birçok çiftçi GDO'lu tohum kullandıklarını keşfettikten sonra şikayetçi olmuşlardı. Mısırların imha edilmesi sonrasında, bu yılki hasatları tamamıyla kaybeden çiftçiler şu anda ekim mevsimi geçmiş olduğundan yeni tohum ekemeyecekler. Çiftçiler için her şeyi var olan halinden daha katlanılmaz yapan şey ise Baranya bölgesinde GDO'lu tohumların dağıtımını yapan şirketin tasfiye halinde olması. Nedeniyse, bu koşullar altında, uluslararası tohum şirketleri tarafından ödenecek tazminatın, çiftçiler yerine tasfiye halinde olan şirketin alacaklılarına ödenecek olması." Türkiye'de ithal edilen gdolu mısırların gıda dışında tohum olarak kullanılıp kullanılmadığı ile ilgili bir denetim yok. Bakan'ın hayvansal ürünlerle ilgili hassasiyeti de bize eski bir macerayı hatırlattı.

Kurgu Değişmiyor, Oyuncular Değişiyor

1986 Nisan'ında Çernobil'de nükleer santral patladı. Karadeniz bölgesi radyasyona maruz kaldı. Önlemler alınması, Ka-

1-GDO'ya Hayır Platformu, GDO'lu Yem Kullanan Şirketler Açıklansın, 26.12.2011, <http://gdohp.blogspot.com/> Erişim tarihi: 25.1.2012

2-Anthony Gucciardi, Natural Society, 20 Eylül 2011, Çeviren, Olcay Bingöl

radeniz yöresinde o dönem yetiştirilen çay ve fıncığın imha edilmesi gerekirken aksine hiçbir şey olmamışçasına yetkililer halkın gözünün içine baka baka yalan söylediler. Sanayi ve Ticaret Bakanı H.Cahit Aral TV'ye çıkarak canlı yayında "biraz radyasyon iyidir" diyerek çay içti. Başbakan Turgut Özal "radioaktif çay daha lezzetlidir" diyerek kameralara poz verirken, Darbe Anayasası ile Cumhurbaşkanlığı koltuğunu işgal eden Kenan Evren "radyasyon kemiklere yararlıdır" diyerek kamuoyuyla dalga geçiyordu.

Hükümet hemen Sanayi ve Ticaret Bakanı Hüseyin Cahit Aral başkanlığında Türkiye Radyasyon Güvenliği Komitesi'ni (TRGK) kurdu. Komitenin adı her ne kadar "Radyasyon Güvenliği" idiyse de asıl amaç radyasyonun yol açtığı etkileri kamuoyundan gizlemektir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 14 Ağustos 1986'da YÖK'e yolladığı bir mektupla TRGK'nin bilgisi dışında radyasyonla ilgili yapılacak tüm yayınlara yasak getirdi. Böylelikle Üniversitelerin ve bağımsız bilim insanlarının araştırma yapması, yaptığı araştırmaları yayınlaması yasaklanmış oluyordu. Radyasyonlu fındık ve çaylar ise iç pazarda tüketildi. Bakan Aral, 1992'de özel bir söyleşi sırasında ise "Hükümet gerçekten de Çernobil'in Türkiye üzerindeki etkileri konusundaki gerçekleri ve rakamları gizlemiştir." diyerek itirafta bulundu.

O günden bu yana Karadeniz bölgesinde kanser vakalarının yoğun bir artış görüldü. Radyasyonun olumsuz etkilerinde herkes hemfikir duruma geldi. Çernobil kazasının üzerinden 26 yıl geçti.

Tarih Tekerrür Ediyor

12 Eylül'ün yarattığı siyaset tarzı devam ediyor. Sözde 12 Eylül'ü yargılayacak olanlar karşılıklarına çıkan her soruna 12 Eylülcülerin yol ve yöntemleriyle cevap veriyor; "suç üstü yakalansan da inkar et", Kürt sorununu inkar et, HES'lerin yaratacağı olumsuz sonuçları inkar et," evde de tüp kullanılıyor!" diyerek nükleer santrallerin risk ve zararlarını inkar et... Son olarak da Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Mehdi Eker endüstriyel sütlerdeki antibiyotik kalıntıları ve aflatoksinlerin varlığını önce kabul etti, sonra da canlı yayında bir bardak süt içip endüstriyel sütte antibiyotik kalıntısı ve aflatoksin olmadığını savundu. Bakan Eker: "Sokak sütleri sağlıklı olabilir. Burada dikkatli olmak lazım. Onların denetimi yeteri kadar yapılamıyor. İçine bir şey katıldı mı bunu bilmiyorsun. Ambalajlı süt çok daha güvenlidir. Yeni gıda güvenliği sistemiyle her kademede denetliyoruz. Anneler korkmadan çocuklarına süt içirebilir" diyerek kamuoyunu yönlendirmeye çalıştı. Canlı yayında sütü reddedemeyeceği için içtiğini³ ikrar eden Bakan'a daha önce de 2009 yılında Tüketici Hakları Derneği dilekçe ile bu antibiyotikli sütlerin imha edilmesi gerektiğini belirtmişti.⁴

Bakan Mehdi Eker ise "Çay içen Bakan"ın izinden gitmeye

devam ediyordu. "GDO'lu yemin et, süt ve yumurtaya geçmediği bilimsel olarak kanıtlanmıştır." diyerek GDO'lu mısırların yem olarak kullanılmasını olumluyordu.

Endüstriyel Yalanlar İmha Edilmelidir

Endüstriyel çiftliklerde binlerce büyükbaş hayvan bir arada yaşıyor ve bu hayvanlar GDO'lu mısır ve sağlıksız yemlerle besleniyor, hasta olmasınlar diye bilinçli (!) antibiyotik yüklemesi de yapılıyor ve bu çiftliklerde sağılan sütler Bakan'ın dediği gibi "Yeni gıda güvenliği sistemiyle her kademede denetleniyor" ve piyasaya sürülüyorlar ama ne derece sağlıklılar? 26 yıl önce Türkiye Radyasyon Güvenliği Komitesi'nin (TRGK) yaptığını bugün Biyogüvenlik kurulu yapıyor. Biyoçeşitliliği koruması gerekirken daha çok GDO'lu ürünün ülkeye girişini serbest bırakıyor.

Bilindiği gibi inek'ler en gelişmiş sindirim sistemine sahip canlılardan birisi. Ancak bu derece gelişmiş sindirim sistemine sahip olmalarına rağmen bu sindirim sistemi mısır bitkisini sindirmeye yatkın değil, mısırla beslenen inekler bu uyumsuzluk nedeniyle sürekli iç organlarından rahatsızlanıyorlar bu rahatsızlıkları gidermek içinde sürekli antibiyotik takviyesine maruz kalıyorlar. Aflatoksin M1 ise, hayvanlara yedirilen küflü yemden süte geçiyor. Hayvana yedirilen yem ve silaj uygun şartlarda korunmadığında küflenir, küflü yemlerin hayvanlara yedirilmemesi gerekiyor. Yani hayvanlar kendiliğinden hasta olmuyor onları hasta eden yedikleri besinler. Peki inekleri GDO'suz mısır ve küflü yem bile hasta ediyorsa, hastalıktan kurtulmaları içinde antibiyotik yüklemesi yapılmak zorundaydı GDO'lu yemlerin sindirim sistemlerinde rahatlıkla sindirileceği hangi bilimsel gerçekliğe dayanıyor? Bilimsel gerçek diye sunulan araştırmalar ise GDO şirketlerinin izin verdiği araştırmalar. Ayrıca bu GDO şirketlerinin bazı hükümlere rüşvet bile verdikleri de ispatlanmışken GDO lehine olan araştırma sonuçlarını ne derece bilimsel gerçeklik olarak kabul edeceğiz? Bilindiği gibi Monsanto şirketi yetkililerinin Hindistan hükümetine kendi tohumlarını tercih etmeleri karşılığında rüşvet verdiğine ilişkin suçlamalara Amerikan mahkemeleri son noktayı koydu; Monsanto'yu mahkum etti ve Monsanto 1.5 milyon dolar ceza ödemek zorunda kaldı.

Dün nasıl ki TV ekranlarında radyasyonlu çay içilerek kamuoyu yanıltıldıysa, bugün de süt içilerek kamuoyu yanıltılmaya çalışılıyor. Bir yandan otlak ve meralar özelleştirilip satılıyor, diğer yandan otlak ve meralarda yetişen hayvanların sütü "denetlenemediği" gerekçesiyle sağlıksız ilan ediliyor. Öyle ya bu sütler sağlıksızsa ne gerek var otlak ve meralara? Satın gitsin... Kurun binlerce büyükbaş hayvanın yaşadığı çiftlikleri, dayayın GDO'lu mısırları ve antibiyotikli etler ve sütler sağlıklı(!) olsun. Nasıl olsa hayvansal gübre yerine kimyasal gübreleri de icat ettiniz, ne gerek var hayvanın dışkılarından yararlanmaya...Tohum ve gıda tekelleri ve onların sözcüleri "Gıda Egemenliği" mize saldırmak için hiçbir fırsatı kaçırmıyorlar.Kaçırmayacaklar da... Ta ki biz onları kaçırana kadar.

³Fikret Bila, Eker: Canlı Yayında Sütü Reddedemedim, Milliyet Gazetesi, 22.01.2012, Erişim Tarihi: 29.01.2012, www.milliyet.com.tr

⁴Turhan Çakar, Bakan İstifa Etsin, Hürriyet Gazetesi, 18.01.2011, Erişim Tarihi: 29.01.2012, www.hurriyet.com.tr

EFSA'nın Hukuku ve Gıda Egemenliğiyle Çıkar Çatışması

Olcay Bingöl

Fotoğraf: Canan Armutçuoğlu

Son günlerde Türkiye’de Biyogüvenlik Kurulu tarafından Genetiği Değiştirilmiş (GDO) ürünlerle ilgili verilen izinlerin bilimsel dayanakları üzerine bir tartışma yeniden alevlendi. Gdo’lu ürün ithalatını savunan kişi ve kurumlar, bu ithalatların Avrupa Birliği’nde yapılan bilimsel çalışmaların sonuçlarına göre yapıldığını iddia ediyordu. Birlik tarafından EFSA’ya yaptırılan değerlendirmeler Türkiye Devleti tarafından da geçer akçe sayılıyordu. Peki ama bu EFSA neyin neydi? Verdiği kararlar ne kadar bağımsızdı? Bu hususlar, GDO’ya karşı mücadele yürütenler tarafından zaman zaman dile getirilse de kamuoyuna pek yansımada. Ancak Avrupa Birliği’ni referans gösterenlerin süslü beyanlarının arkasında Avrupa genelinde EFSA’nın yansız bir kuruluş olmadığına dair tartışma gittikçe güçlenerek yürüyor. Öncelikli olarak EFSA’ya

yakından bakmak gerekir. EFSA, AB’nin “gıda güvenliğine” ilişkin değerlendirmeler yapan ve gıda güvenliğiyle ilgili iletişimi sağlayan kuruluşudur. Bu çalışmalar, genetiği değiştirilmiş organizmalardan (GDO), pestisitlere (böcek öldürücü kimyasallar) kadar uzanır. Ancak EFSA son zamanlarda, genetiği değiştirilmiş ürünler ve pestisitlerle ilgili değerlendirmelerinin neredeyse tamamının, şirketlerin “bilimsel” araştırma verilerine dayandırarak yapmasından dolayı eleştirilmekte. Bazı EFSA uzmanları ise yiyecek içecek sektörüne olan yakınlıklarından dolayı suçlanmakta.¹ Bu suçlamaların ana teması, EFSA çalışanlarının doğrudan yiyecek içecek sanayisine geçişi veya tam tersi, sanayiden EFSA’ya geçişi ve çıkar çatışması konusu oluşturmaktadır (Çıkar çatışması, kamu görevlisinin, kişisel menfaatinin, kamusal görev

¹EFSA’s Advisory Group on Risk Communications (AGRC) for instance is made up of seven experts some of whom are funded by the food and drink industry: Ragnar Löfstedt from King’s College has recently received research funding from Coca-Cola and is a paid consultant with EUFIC, Porto university nutritionist Maria Daniel Vaz de Almeida receives research funding from Nestlé, and French sociologist Claude Fischler has recently acted as a paid consultant for Unilever and Danone. “How EFSA let Big Food shape its risk communication policy”, Corporate Europe Observatory, 29 November 2010

ve sorumluluklarını yerine getirmesini uygun olmayan bir biçimde etkilemesiyle ortaya çıkan kamusal görevi ile kendi özel menfaati arasındaki çatışma ile ilgilidir - OECD, 2003, 24).

Corporate Europe Observatory² (CEO) EFSA'nın üç yönetim kurulu üyesinin büyük gıda şirketlerine danışmanlık yaptığını, endüstrinin verdiği fonlarla gıda riskleriyle ilgili politik ve bilimsel tartışmaları manipüle eden düşünce gruplarında yer aldıklarını ortaya çıkardı. Kurulun dördüncü üyesi ise, genetiği değiştirilmiş hayvan yemi satan bir şirkette payı olan bir fon kuruluşunun yönetim kurulu başkanı. Bu çıkar çatışması riskinin EFSA'nın çalışma alanında kurulun tarafsız değerlendirmesini etkileyeceği açık. Özellikle de çalışma programları oluştururken ve EFSA'nın bilimsel komite ve paneline yeni üyeler alınırken bu çıkar çatışması etkisini göstermekte.

EFSA Yönetim Kurulu'nun Şirketlerle İlişkileri

Milan Kováč (Slovakya Cumhuriyeti), ILSI Avrupa'nın³ direktörüdür ve gıda endüstrisi tarafından finanse edilen düşünce gruplarından olan EUFIC'in de bilimsel danışma kurulu üyesidir. Matthias Horst (Almanya), Alman "Yiyecek ve İçecek Federasyonu" sanayisinin 35 yıldır lobi faaliyetlerini yürütmektedir. Jiří Ruprich (Çek Cumhuriyeti), 2000 yılından bu yana Çek Danone Enstitüsü'nün bilimsel komitesi üyesidir. CEO'nun kamuoyu faaliyeti sonrasında pek çok tarım şirketi, sivil toplum kuruluşu ve AB organları arasında organik bağ ortaya çıktı. EFSA'nın şirketlerden devşirdiği Piet Vanthemsche, hem Avrupa Çiftçi Sendikası COPA'nın yönetim konseyinin bir üyesi hem de GDO'lu ürün satışı yapan bir şirkette pay sahibi olan bir fonun yönetim pozisyonlarından birinde bulunduğunu açıklamak zorunda kaldı.

Fransız parlamenter José Bové, 2010 yılının Ekim ayında, çıkar çatışması zanlısı olması sebebiyle, EFSA'nın yönetim kurulu başkanı, Diána Bánáti'nin, EFSA'dan ihraç edilmesini istemesi üzerine manşetlere çıkmıştı. EFSA'nın yönetim kurulu 2002 yılında oluşturuldu ve bu kurul halen 15 üyeden oluşuyor. Bu üyelerin her biri dört yıllığına görevlendiriliyor ve yıl içinde bir çok kez toplanıyorlar. Yönetim Kurulu'nun ana görevleri, bütçe ve çalışma programı oluşturmak, ve bilimsel komite ve paneller için üye ve genel direktör atamaktan oluşuyor⁴.

Kesin olan bir kural var ki o da Kurul üyelerinin, kamu yararına yönelik olarak hareket etmesi ve herhangi bir koşulda bir hükümeti, örgütü veya sektörü temsil edemeyecek olmaları. Bu, ajansın kendi web sayfasında yayınlanmış bir bilgidir⁵. "Yönetim Kurulu, EFSA'nın bağımsız hareket edebilmesini garanti altına alabilmek için, EFSA'nın yönetiminde kritik bir rol oynar" Ancak buna rağmen bir yönetim kurulu üyesi olan Matthias Horst, 35 yıldan daha fazladır Alman Yiyecek ve İçecek Endüstrisi (BVE) için çalışmaktadır⁶. BVE'ye üye olan şirketlerden bazıları şunlardır: Nestlé, Coca-Cola, Kraft, Mars and Unilever⁷. Horst, 1994 yılından BVE'nin genel direktörü olduğu yıla kadarki süreçte baş lobici olarak görev yapmıştı.

Bir diğer kurul üyesi, Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) eski sürekli Slovakya Cumhuriyeti temsilcisi, Milan Kováč, yedi yıldır, Diana Bánáti'nin istifaya zorlandığı ILSI Avrupa'da Direktörler Kurulu'nda. Kováč aynı zamanda, 2000 yılından beri gıda endüstrisinin finanse ettiği düşünce grubu olan Avrupa Gıda Bilgi Konseyi'nin (EUFIC) bilimsel danışma kurulunun üyesi.⁸

EFSA'nın yönetim kurulu üyesi Jiří Ruprich ise Çek Ulusal Kamu Sağlığı Enstitüsü yöneticisi olmasının yanında, 10 yıldan fazladır Çek Danone Enstitüsü'nün bilimsel komitesi üyesi⁹. Ruprich EFSA içinde de oldukça aktif bir üye: Kiyasal Vakalar Uzmanlar Grubu, Gıda Tüketimi Verileri Uzmanlar Grubu ve Toplam Beslenme Çalışmaları Çalışma Grubu'nda yer almakta.

Sadece Bánáti İstifa Etti

21 Ekim 2010 tarihinde, Diana Bánáti'nin EFSA ile potansiyel çıkar çatışması yaratabilecek etkinliklerin varlığından dolayı istifa ettiği EFSA tarafından açıklandı¹⁰. Bánáti istifasına neden olarak çıkar çatışması deklarasyonunda belirttiği ILSI Avrupa kurul üyeliğini gösterdi. Fakat Bánáti gibi, ILSI Avrupa'nın yönetim kurulu üyesi olan Kováč'ın, Bánáti'nin istifasıyla revize edilen direktör listesi sonrasında istifa etmesine gerek kalmadı¹¹. Ancak Kováč, hala EUFIC'in Bilimsel Danışma Kurulu üyesi.¹²

² Corporate Europe Observatory (COE): <http://www.corporateeurope.org/about>

³ ILSI Europe - <http://www.ilsa.org/Europe/Pages/Structure>.

⁴ "Management Board", EFSA website. <http://www.efsa.europa.eu/en/efsawho/mb.htm>

⁵ "EFSA's independence: understanding the role of its Management Board", EFSA website. <http://www.efsa.europa.eu/en/mb/role.htm>.

⁶ <http://www.efsa.europa.eu/en/mbmembers/member/matthiashorst.htm>.

⁷ <http://www.bve-online.de/bve/mitglieder/unternehmen/>

⁸ Milan Kováč's declaration of interests to EFSA. <https://doi.efsa.europa.eu/doi/doiweb/wg/74160>.

⁹ Jiří Ruprich's declaration of interests to EFSA. <https://doi.efsa.europa.eu/doi/doiweb/wg/74160>

¹⁰ EFSA Management Board statement, 21 October 2010. <http://www.efsa.europa.eu/en/press/news/corporate101021.htm>

¹¹ <http://www.ilsa.org/Europe/Documents/Members%20of%20the%20ILSI%20Europe%20Board%20of%20Director%20s%2021oc10.pdf>.

¹² EUFIC- European Food Information Center <http://www.eufic.org/article/en/page/ONEUFIC/rid/eufic-scientific-advisory-board/>

Aynı şekilde ne Horst ne de Ruprich çatışma yaratan rollerinden istifa ettiler. Her ikisinin de çıkar çatışmalarını belirttikleri en son deklarasyonda, Bánáti'nin istifasından haftalar sonra olmasına rağmen hala Alman gıda endüstrisi grubu ve Fransız yiyecek ve içecek devi Danone ile olan bağlantıları yer almaktaydı ¹³.

EFSA, Bánáti'nin ILSI Avrupa'dan istifasını duyurduğu aynı açıklamada, Kovác, Horst and Ruprich'in endüstrinin finanse ettiği düşünce gruplarındaki yönetici veya danışman şeklindeki pozisyonlarının açıkça EFSA'nın aktiviteleriyle potansiyel bir çıkar çatışması yaratma olasılığı olabileceğini belirtti ¹⁴.

ILSI, EUFIC, Danone Enstitüsü ve diğer endüstri finanslı düşünce grupları, gıda endüstrisinin doğrudan ilgisi olan belirli bilgi ve araştırma alanlarını desteklemekteler – bu şirketlerin bu amaçla ödeme yaptıkları unutulmamalı.

Şirketlerin Finanse Ettiği Düşünce Grupları

ILSI'nin 494 endüstri üyesi, aynı zamanda dünyanın ileri gelen gıda ve gıda içeriği, kimyasal, tıbbi ürünler ve diğer tüketim ürünlerini üreten şirketler. 2010 yılı listesinde bulunan üye şirketler arasında, BASF, Bayer, Cargill, Coca-Cola, Danone, Heinz, Kellogg's, Kraft Foods, Mars, McDonald's, Monsanto, Nestlé, Pepsi-Cola, Pfizer, Pioneer, Procter & Gamble, Red Bull ve Unilever var ¹⁵.

Geçtiğimiz 10 yılda, ILSI Avrupa'nın yaptığı araştırmalar, EFSA'nın Genetiği Değiştirilmiş bitkileri değerlendirme sürecini zayıflatmak için kullanılmış durumda. EFSA'ya katılmadan önce GDO Panelinin başkanı, Harry Kuiper, EFSA'nın, genetiğiyle oynanmış bitkilerin risk değerlendirmeleriyle ilgili yönergelerini başarılı bir şekilde etkilemiş olan ILSI çalışma grubunda yer almış. 2006 yılında, ILSI çalışma grubu başkanı, Monsanto'dan Kevin Glenn, Atina'da yapılan bir atölye çalışmasında 2004 ILSI raporunun EFSA'nın yönergelerini oluşturma konusunda çok büyük etkisi olduğunu söyleyerek övünmüştü ¹⁶.

1990'ların sonu, 2000'lerin başında, ILSI'nin, Dünya Sağlık Örgütü tarafından (WHO) tütün kullanımını sınırlayabilmek üzere yaptığı çalışmalara karşı Big Tobacco ile çalışarak lobi yaptığı hala hatıralarımızda ¹⁷.

2006 yılında Birleşmiş Milletler ajansı ise, ILSI'nin, şirket üyelerinin çıkarlarını bilim ve sağlık kaygılarının önüne koyduğuna dair bir geçmişi olmasından dolayı, WHO'nun gıda ve su standartları belirleme etkinliklerine katılmasını yasaklamıştı ¹⁸.

17 ülkede varolan Danaone Enstitüsü, beslenmeyle ilgili araştırma yapan bilim insanlarının sağlık ve eğitim alanındaki profesyonellerle buluşturmayı amaçlamakta ¹⁹. Bu hedefi gerçekleştirmek üzere, Danone Enstitüleri şu ana kadar beslenme ve sağlık arasındaki ilişkiyi araştıran 900 araştırma projesine 18 milyon Avro'dan fazla destek verdi. Örneğin, Kanada'daki Danone Enstitüsü, yakın zamanda, kemikler ve fazla kilolu kadınlarda doygunluk üzerine "beslenme şikayetleri ve gıda algısı" ve "süt ilavelerinin etkisi" konulu araştırmalara fon dağıtmıştır, ki bu başlıklar Danone'un doğrudan çıkarına yöneliktir. Ayrıca, Danone, EFSA ile birlikte düzenli olarak, kendi ürünlerine yönelik yapılmış sağlık şikayetleri başvurularını dosyalamakta.

Ruprich ise, EFSA'da Danone'un çok net çıkar alanını oluşturan beslenme ve sağlık tartışmalarına dahil olmakta ²⁰.

Bu bağlamda EFSA'nın Avrupa Birliği içinde, şirketlerin gıda politikalarını, Avrupa genelinde hukuk normu haline getirmeye yönelik role sahip bir aracı kurum niteliği taşıdığı söylenebilir. Raporlarının bağımsız ve bilimsel olarak kabul edilmesinin hiçbir dayanağı olmadığı da açıktır. Bu nedenle EFSA kararlarını geçer akçe sayarak toplumun GDO karşısındaki tepkisini yok sayanların, EFSA'nın gıda egemenliğimizi nasıl şirketlerin emrine sunduğunu bilmediklerini varsaymak mümkün mü?

¹³ Bkz. Matthias Horst and Jiri Ruprich's declarations of interests to EFSA. <https://doi.efsa.europa.eu/doi/doiweb/wg/74160>

¹⁴ EFSA Management Board statement, 21 October 2010. <http://www.efsa.europa.eu/en/press/news/corporate101021.htm>.

¹⁵ (ILSI Annual Report 2010, p. 13-15. http://www.ilsa.org/Features/ILSI_AR_2010_Web.pdf)

¹⁶ <http://www.ilsa.org/FoodBioTech/Pages/ViewEventDetail.aspx?ID=1>. See also ILSI, 2008, Assessments of Foods and Feeds Nutritionally Improved through Biotechnology: Case Studies Prepared by a Task Force of the ILSI International Food Biotechnology Committee, Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety, Vol. 7, 53–113, http://www.ilsa.org/FoodBioTech/Publications/10_ILSI2008_CaseStudies_CRFSFS.pdf

¹⁷ The Tobacco Industry and Scientific Groups - ILSI: A Case Study, The Tobacco Free Initiative, WHO, February 2001.

<http://www.who.int/tobacco/media/en/ILSI.pdf>

¹⁸ "WHO to Rely Less on U.S. Research", Associated Press, 27 January 2006. <http://www.trnnews.net/Documents/News/2006/ap012706.htm>

¹⁹ http://www.danoneinstitute.org/about_danone_institute/di_mission.php

²⁰ EFSA Conference on Nutrition and Health Claims, 8-10 November 2006, Bologna, Italy, p.280-85.

http://www.eski.hu/new3/konyvtar/bookshop/EFSA%20Conference%20on%20Nutrition%20and%20Health%20CI_aims.pdf

İklim Değişikliği Krizi ve Faşizmin Suretleri, Fırtınaya Karşı Ayakta Durmak

Stefo Benlisoy

*“Fırtınaya karşı ayakta kalın, fazla uzun sürmeyecek!
Yan yana birbirimize kenetleneceğiz, ey kardeşlerim!
Fırtınaya karşı ayakta kalın, fazla uzun sürmeyecek!
Yan yana birbirimize kenetleneceğiz.” (Bir köle ilahisi)*

İklim değişimine ilişkin her yıl düzenlenen Birleşmiş Milletler Taraflararası Konferans (COP) süreçleri son yıllarda ana akım medyanın giderek daha az ilgisine mazhar olmakta. Öte yandan, iklim değişimi küresel siyasi egemenlerin öncelik listesinin de oldukça aşağılarına kaymış durumda. Öyle ki Durban’da gerçekleşen 17. Taraflararası Konferans’a neredeyse hiçbir önemli egemen siyasal aktör teşrif etmeye gerek

duymadı. Durban’daki konferans, azalan bu ilgiye rağmen, kamuoyuna bir başarı olarak takdim edildi. Ölümü gösterip sıtmaya razı etme misali, Durban’da son iki yılda iklim müzakerelerinin yaşadığı tıkanıklığın aşılması iklim görüşmelerinin yeni bir rotaya girmiş olmasının önemli bir adım teşkil ettiği savunulmakta.

Her şeyden önce, Durban’da başta endüstrileşmiş ülkeler olmak üzere, bağlayıcı emisyon indirimine ilişkin herhangi bir ilerlemeye yine tanık olunamadı. Bu konudaki ısrarlı ayak sürümü; bilim insanlarının giderek daha güvenceli bir biçimde iklim krizinin kontrol edilemez bir noktaya ulaşmasının hemen eşliğinde bulunulduğuna ve hızla radikal bir adım (endüstrileşmiş ülkeler için 2020 yılına kadar yüzde kırk, 2050 yılına

kadar yüzde doksana varan emisyon indirimi) atılması gereğine ilişkin yaptıkları uyarılara rağmen, büyük bir aymazlıkla devam etmekte. Modern meteorolojik kayıtların tutulmaya başlandığı 1880 yılından bugüne kaydedilen yeryüzü ortalama sıcaklığındaki en yüksek on yılın dokuzu 2000 yılından sonra yaşandı. NASA Uzay Çalışmaları için Goddard Enstitüsü'nün yukarıdaki bu saptaması iklim krizinin ulaştığı boyutları göstermesi açısından oldukça çarpıcı. Bu anlamıyla, Taraflararası Konferans sürecinin iklim değişimine ilişkin bilimsel birikimle yollarını çoktan ayırdığı tespitini yapmak gerekiyor.

Durban'da büyük kirleticilerin üzerinde anlaştıklarını açıkladıkları tek şey, ileriki bir anlaşma için bir "yol haritası"ını oluşturmaktı. Tüm bunlar, bütün araştırmaların sera etkili gaz emisyonlarının küresel ölçekte zirve yaptığını gösterdiği ve iklim değişiminin kontrolden çıkmaması için yeryüzü ortalama sıcaklığındaki artışın endüstri öncesi dönemden iki derece oranında bir yükseklikte sınırlandırılması hedefinin çok radikal bir değişiklik gerçekleşmezse aşılmasının neredeyse kesin olduğunun çok daha sık dillendirildiği bir bağlamda yaşanıyor.

Durban'daki görüşmelerin başlamasından önce ABD başta olmak üzere gelişmiş ülke liderliklerinin 2012 yılında yürürlükten kalkacak Kyoto Protokolü'nün yerini alacak zorunlu emisyon indirimini öngören bir anlaşmanın ancak 2020 yılında yürürlüğe girebileceği noktasında uzlaştıkları duyurulmuştu. Durban görüşmeleri bu kararın basit bir teyidi işlevi gördü. Zaten, Taraflararası Konferans süreçleri, giderek daha fazla zengin ülkenin kendi ajandasını kapalı kapılar ardında resmi konferans sürecinden çok önce diğer ülkelere dayattığı bir biçime bürünmüş durumda. Dolayısıyla konferans, daha önce kararlaştırılmış bu gayri resmi kararların diğer taraflarca onaylanması şeklinde işlemekte. Üstelik, Taraflararası Konferans süreçlerinin iklim krizinin önlenmesindeki rolleri büyük ölçüde sorgulanırken; bu konferanslarda "kısıksesler" in, "sorun çıkarıcıları" nı giderek daha fazla sindirilmeye çalışılması, konferans dışındaki göstericiler üzerinde polisyeaskeri bastırma tertibatlarının alınması ya da bir sonraki yıl konferansın ev sahipliğini yapacak olan Katar örneğinde olduğu gibi görüşmeleri kamuoyundan giderek daha fazla irak tutma stratejisi benimsenmekte.

Durban'da kararlaştırıldığı üzere, 2015 yılına kadar bu yeni anlaşmanın içeriği tartışılacak ve 2020 yılında bu anlaşma yürürlüğe girecek. Dolayısıyla, iklim krizinin kontrol edilemez bir noktaya evrilmemesi için gerekli önlemlerin alınması için gerekli süre oldukça azalmış durumdayken ve Taraflararası Konferans sürecinde 17 yıl, dişe dokunur bir sonuç elde etmeden boşa harcanmışken, nereden bakılırsa bakılsın bu, çok değerli dokuz yılın da heba edilmesi anlamına gelecek. Öte yandan, 2020 yılına kadar küresel ölçekte sera gazı emisyonlarının halihazırdaki hızlı artış eğilimini de koruyaca-

ğını resme ilave etmek gerek. Üstelik 2020 yılında hayata geçmesi umulan anlaşmanın krizin ulaştığı vehamet ölçüsünde bir içeriğe sahip olacağını beklemek de abes. Durban kararı, dünyanın egemenlerinin iklim krizi karşısında insanlığı ve onunla beraber gezegenin canlı yaşamının önemli bir kısmını uçurumun kenarına sürüklemekte bir beis görmediğini bir kez daha ispat etti. Böylesi bir gecikmeyle içinde bulunduğumuz yüzyılın sonuna doğru, yeryüzü ortalama sıcaklığında dört derecelik bir artışın gerçekleşmesini önlemenin çok güç olacağı anlamına geliyor. Durban'ın bu şekilde sonuçlanmasıyla dünyanın zenginlerinin, yeryüzü yoksullarını ve canlıların çoğunu kendi kaderine terk ettiği tescillenmiş oldu.

Yirmi yıl önce Rio'da iklim kriziyle ilgili uluslararası tartışmalarda, hiç olmazsa kağıt üzerinde kabul edilen "ortak fakat farklı sorumluluk" ilkesinin küresel güney toplumları aleyhine aşındırılması süreci Durban'da da devam etti. Durban'da kararlaştırıldığı üzere bağlayıcı emisyon indirimi hedefli bir anlaşma, artık gelişmiş ve "gelişmekte" olan ülke ayrımına dayanmaksızın tüm taraflar için "uygulanabilir" olacak. İklim krizinden tarihsel olarak büyük oranda sorumlu olan gelişmiş kuzey ülkelerinin egemenleri, iklim krizi konusundaki eylemsizliklerinin sorumluluğunu halihazırda büyük toplumsal ve ekolojik adaletsizliklerin pençesinde kıvranan güney toplumlarına yükleme çabasındalar. İklim krizinden tarihsel olarak sorumlu olanlar, atmosfer üzerinde bu krizden en az sorumlu olanlara neredeyse hiçbir pay bırakmama niyetindeler. Üstelik, iklim krizinin olumsuz etkilerini daha şimdiden yaşamakta olan bu toplumların yaşanan değişime adapte olabilmelerine yardımcı olacak acil dolaysız mali yardım ya da daha doğru bir ifadeyle kuzeyin güneye olan "ekolojik borcu" meselesinde hiçbir ilerleme olmadığı gibi, Yeşil İklim Fonu'nda çokuluslu şirketler ve finansal aktörler önemli bir role sahip durumdadalar.

Bilindiği üzere, 2005 yılında yürürlüğe giren Kyoto Protokolü; çok sınırlı ve dolayısıyla etkisiz de olsa "gelişmiş" ülkeler için zorunlu emisyon indirimi öngören yegane uluslararası sözleşmeydi. Bu anlaşmanın yürürlükten kalkması ve Kanada, Japonya ve Rusya gibi ülkelerin ABD'ye katılarak ikinci taahhüt dönemine iştirak etmeyeceklerini ya da Yeni Zelanda ve Avustralya örneklerindeki gibi bunu koşullu olarak yapacaklarını açıklamalarıyla ortada herhangi bir bağlayıcı bir emisyon indirimi hedefi de kalmamış durumda. Durban'da çizilen yeni yol haritasına göre, hiç olmazsa 2020 yılına kadar emisyon indirimlerine ilişkin elde olan tek şey, tek tek her ülkenin kendisinin yapacağı "gönüllü taahhütler".

Durban'da ekolojik krizin tüm görüngülerinde olduğu gibi iklim değişimini kontrol etmek için piyasa mekanizmasının yegane çözümü oluşturduğuna ilişkin egemen paradigma bir kez daha tescillendi. İklim değişimine ilişkin önlemler çerçevesinde piyasa temelli mekanizmaların devreye sokulması

büyük ölçüde Kyoto Protokolü'yle ortaya atılmıştı. Kyoto'nun birinci döneminin sonuna doğru geldiğinde tam anlamıyla bir başarısızlık öyküsü olmasında en büyük pay, hiç kuşkusuz ortaya attığı piyasaya dayalı sahte çözümlerden kaynaklanmaktadır. Temiz Gelişme Mekanizması, denkleştirme gibi yöntemler, bir yandan atmosferik uzayın ve karbonun metalaştırılmasına ve böylelikle doğa üzerindeki sermaye tahakkümünün katmerlenmesine neden oldu. Diğer yandan ise bu mekanizmalar aracılığıyla özellikle gelişmiş ülkelerde gerçek, kaynağında ve ölçülebilir emisyon indirimleri yerine küresel güney toplumlarında sonuçları itibariyle son derece tartışmalı olan emisyon indirimi hedefleyen projelere yol açtı. Bu projeler çoğu zaman küresel güneyin doğal varlıklarının çok uluslu şirketlerin egemenliğine geçmesine, bu varlıkların metalaşmasına ve varlıklarını doğayla kurdukları uyumlu ve sürdürülebilir ilişkiye dayanan yerli toplulukların zorla yer değiştirmelerine neden oldu. Diğer yandan, karbon piyasalarının bizansvari yapısı küresel şirketlerin gerçek bir emisyon indiriminden kaçınmalarına, karbon ticareti aracılığıyla adeta günahlarına karşılık endüjans almalarına ve yeni birikim alanlarına sızmalarına olanak sağlıyor. Bugün karbon piyasası, insan ve canlı yaşamını gezegen üzerinde sürdürülebilir kılmaktan çok basbayağı yeni bir metalaşma süreci olarak ve hatta sermayenin krizine yol açan türev piyasalarına yeni bir eklenti olarak hizmet etmekte. Bu bağlamda, Durban'da iklim krizi ile ilgili konular, AB'deki krizden derin bir biçimde etkilenen karbon piyasalarında "istikrar"ın nasıl sağlanacağı ekseninde yoğunlaştı.

Kyoto ile devreye giren denkleştirme mekanizmalarından en önemlisi, kısaca REDD adıyla bilinen Ormansızlaşma ve Orman Bozulması Kaynaklı Emisyonların Azaltılması mekanizması. REDD mekanizmasında bir ormanın ya da orman olduğu varsayılan ve ormanların biyoçeşitliliğine kıyasla aslında neredeyse bir çölü andıran monokültür ağaç plantasyonlarının karbon tutma ve depolama kapasitesi ölçülür ve bunun ardından sera gazı emisyonu indirimi sertifikaları piyasaya çıkarılarak kendi emisyon azaltım hedeflerini tutturamamış gelişmiş ülke şirketlerinin alımına sunulur. Böylelikle, gelişmiş ülkedeki şirket emisyon azaltımı konusunda adım atmamış da olsa bu sertifikalar sayesinde azaltım sağlanmış olduğu varsayılır. Bu açıdan REDD tam anlamıyla sermayenin iklim krizine ilişkin sözde çözüm anlayışının bir nişanesini oluşturmaktadır. Kapitalizmde emek nasıl üretimin doğal koşullarından koparılıp niteliksizleştirilmekte, basitleştirilmekteyse; REDD çerçevesinde bütün doğal karmaşıklıkla bir orman tek tip ağaçlardan oluşan, ekolojik açıdan son derece basite indirgenmiş bir hale sokularak tomruk endüstrisinin periyodik hasatlarına tabi tutulur. Dolayısıyla sermaye egemenliğini kurduğu, tahakküm altına aldığı her toplumsallığı nasıl nicelleştirmekteyse, giderek daha yoğun bir sömürüye tabi tuttuğu doğanın kendisini de müthiş bir nicelleştirmeye tabi tutmaktadır.

Ekososyalist Alternatifi İnşa Etmenin Aciliyeti

Geride bıraktığımız yıllar, iklim krizinin insanlığa ve canlı yaşamına hâlihazırda ne büyük bir tehdit oluşturduğunu, tüm dünyada aşırı meteorolojik olayların gerçekleşme sıklığında büyük bir artış yaşanmakta olduğunu gösteren sayısız örneklerle dolu. Bilim insanları başta Somali olmak üzere Sudan, güney Sudan, Uganda gibi bölge ülkelerini etkileyen son kuraklığın küresel ısınmanın etkisiyle Pasifik Okyanusu'ndaki su yüzeyi sıcaklığıyla ilintili El Nino ve La Nina fenomenlerinin yoğunlaşmasının neden olduğunu öne sürmektedirler. Bunun sonucunda Pakistan, Tayland, Kamboçya, Filipinler ve Avustralya'da yıkıcı seller yaşanmaktayken; Afrika'da ise yağış miktarı azalmakta. Tayland'ın başkenti Bangkok'un ise son yıllarda yaşanan yoğun seller sonucu terk edilmesi ve yeni bir başkentin inşası gündemde.

Yukarıda da vurgulandığı üzere ekolojik krizin yarattığı yeni yeryüzü koşulları giderek kendini belli etmeye başlıyor ve yakın gelecekte meydana gelebileceklerin örnekleri daha büyük sıklıkta karşımıza çıkıyor. Önümüzdeki dönemin siyasal ve toplumsal topoğrafyasının üzerinde şekilleneceği koşullar, yeryüzü nüfusu ve canlı yaşamının önemli bölümünün hayatını idame ettirmekte gittikçe daha güçlük çekeceği bir döneme işaret etmekte. Hiç kuşkusuz her şeyin bugünkü gibi devam ettiği böylesi koşullar tüm dünyada egemenlerin ayrıcalıklarına çok daha kıskançça sarılacakları, ekolojik krizin maliyetini aşağıdakilere, ezilenlere, emekçilere ve canlı yaşamına ödetmeye çalışacakları bir siyasal konjonktüre işaret etmekte. Demokrasinin küresel ölçekte doğrusal olarak geliştiği zehabına kapılanların aksine; önümüzde uzanan tarih, insanlığın geniş kesimleri nezdinde hayatta kalmanın asgari şartları için dahi kıyasıya mücadelelere sahne olacak. Bu mücadeleler içerisinde bugünün egemenlerinin önerebilecekleri yegâne şey; açlık, baskı, savaş ve ölüm olacak. İşte tam da bu yüzden, yeryüzü ezilenlerinin ivedilikle kendi kaderlerini ellerine almalarını sağlayacak toplumsal ve siyasal biçimleri var etmeye çalışmak gerekiyor.

İklim krizine ilişkin yaşananlar, küresel eşitlik ve adalet ilkelere dayanan bir çözümün yeryüzününün siyasal ve iktisadi seçkinlerinden değil, aşağıdan gelmesi gerektiğine işaret ediyor. Ekolojik krizin önüne geçmenin tek yolu kapitalizmin emeğin ve doğanın tahribi pahasına sınırsız büyüme mantığından koparak doğanın sınırlılıklarına ve döngülerine riayet edecek ve doğayla insan arasında yeni bir uyum tesis edecek yeni bir medeniyet paradigması, bir toplumsal örgütlenme biçimi inşa etmekten geçmekte. Ekososyalistler işte bu noktada tüm güçlerini yaklaşan fırtınaya karşı ayakta kalmamızı sağlayacak böylesi bir siyasal ve toplumsal alternatifi bir seçenek olarak belirmesi mücadelesini örme sorumluluğuyla karşı karşıya bulunmaktalar.

Ekolojinin Trajedisini Yeniden Düşünmek*

Fevzi Özlüer

Göçebe kimdir? Bu soru kafamın tüm harnuplarından şeker çıkartmaya devam ediyor. Ilgaz Dağı'ndan yukarı Hititlerin topraklarından odun taşıyarak geçtiğimde daha berraklaşıyor sorduğum sorunun imaları... Kapitalizm hani hepimizi yerleşik hale getirmişti... Yok göçebelik bitmişti, modern toplum bir yerleşiklik üzerine kendini inşa ediyordu, şehirler kuruyordu, hani bir tür medeniyet inşasıydı tüm bu çaba, öyle mi oldu acaba? Yoksa “çadır direğini” kaybetmenin kendisi mi göçebelikti acaba... Binlerce kavmin uğrağı bu *oikosta* oradan oraya göçerken, hizmet sektörünün bir esiri miydik? Yoksa kendi arzumuzla yaşadığımız yeri seçme hürriyetine kavuşturulmuş gönüllü kullukların sesi miydik? Bugün tekrar Kuzey Denizi'nin ince burnuna doğru giderken tüm bu imalar billurlaştı. Gerze'de termik santral karşıtı mücadelenin içine giderken. Daha iki gün önce, Antalya Saklıkent'in taşocaklarındaydım. Ondan üç gün önce de Ulukışla Maden Köy'de altın madenine karşı duranların yakasında. Ankara'daki evim kadar evim saydığım yerlere kondum, durdum. Bir “çadır direği”, bir nirengi noktası arıyor insan tüm yolculuğu sırasında. Kendine bir gelenek icat edip, aksını görebileceği bir sabitlik noktası arıyor. Tam da bu kadar hareket, eninde sonunda gideceğinin evin olması bilgisiyle kendini sabitliyor. Bu güven duygusuyla, çadır direğinin mümkün olduğuna dair güven duygusuyla tüm yoluna devam edebiliyor insan. Tüm bir Anadolu'yu aşıp Pers ülkesine savaşa giden *Anabasis*'i yerleşik kılan da, bugünkü modern kapitalist kentin siteleri içinde yaşayanları göçebe kılan da bu duygudur. Bir sabitlenme noktasının olup olmaması. *Anabasis*'te Arkadialıların bir yurdu vardı ve Fırat'ın öte yakasına, oradan Tirabizone, Sinope'ye ve hatta Bizantion'a tüm bir savaş yolundaki hareketleri huzur içinde sürüyordu. Tüm acı ve şiddete rağmen bir huzurla... Onlar yolda ölseler bile, bir yere ait olmanın verdiği güvenle hareket ediyorlardı. Bu bir yere ait olma, bir yere ait olma fikrinden daha fazlası da değildi.

Ya Döneceğın Bir Sabitlenme Noktası Yoksa...

Hareket ettiğimi bildiğim yerlerde yok olan, bu “hareket etme gücünün” insanlardan alınması değil mi? İnsanları “özümlen” kapitalizm, bir gün geri dönülmesi mümkün olan “yer”i, böyle bir yerin olduğu “fikrini” insanların elinden aldığında, aynı zamanda onların “çadır direklerini” de sabitlenme noktalarını da ellerinden alıyordu. Geri döneceğın bir yer olmayacağını bilerek yola çıkanlar için yol almak bir hareketten çok bir mesafe almaya dönüşüyordu. Maden ya da taş ocağı açılan köydeki kimıldanmalar bu mesafe almanın habercisiydi. Termik santral yapılması düşünülen Gerze'deki tedirginliğin ve isyanın da sebebiydi bu; “çadır direğinin” ateşe

verileceği hissi. Göç ettirmek ya da göç etmekten daha trajiktir bu hal. Bir gaye için-bir işle tekabül eden- bir yerden bir yere gitmek hali. Kendi dışındaki zorunluluklar tarafından biçilmiş bir “mesafe alma” özgürlüğüyle donatılmak, hem bir isyan hem de köleliğin olanağını veriyordu.

Tam da Ankara'ya döndüğümde yol aldığım hal gibi değil mi bu durum, buna ne demeli... İşte tam da “hareket” diyemeyeceğim bir “mesafe alma” çabası. Bir yerden başka bir yere aldığımız mesafe, “iş” dediğimiz şeyin, gerçeğin tekabülîyetiyle sınanmak için verdiğimiz çaba. Şehrin içinde alınan yol ile ya da “iş” için alınan mesafe ile “çadır direği” için alınan mesafe arasındaki düzlem farkı ya da aynı bedende iki farklı zamanı taşıma hali tam da budur. Bir işçi olarak yol aldığım her anda daha fazla yersizlik, yurtsuzluk halini yaşatan da bu mesafe alma çabasının, iradeni belirleyebilme gücünden kaynaklanıyor. Oysa aradığımız bir sabitlik hissi, ait olma fikri. Bir atmosfere aidiyet, bir *oikosun* varlığıyla var olabilmek. Modern kapitalist yaşamın “iş”i tam da bu *oikosun* ne olduğunun bilgisini alıveriyor insandan. Ne zaman ki bir hareket “iş” olmaktan veya “iş” bulmaktan çıkarsa o zaman, insanın hareket etmesi de “mesafe almanın” zorunluluğundan kurtuluyor. Oysaki çok zaman önce değil daha geçen yüzyılın başında, Kavaklıdere'den Gölbaşı'na sadece yazdan yaza gidiyordu insanlar. Kışlık ve yaylaklarına uğruyordu. Ama her gün olmasa da her hafta onlarca kilometre yol yapıyordum bu şehirde. Peki şehirde bir arabanın üzerinde geçirdiğin gün batımlarından sonra durup, kim göçebe diye sormak gerekmez mi? Yaylak ve kışlağını bulamayanlar kim? Modern yaşam dedikleri “aralık” üzerinde durmak daha uzun mesafeler gerektiriyor. Ama iki türlü yol alınıyor bu aralıkta, ya mesafe kat etmek için ya da hareket etmek için. Ya nirengi noktasını direngi noktasına dönüştürecek bir hareket ya da nirengi noktasını yitirecek bir mesafe mesaisi.

Denizin Öte Yakası

Ankara'dan Ilgaz'ın deniz yakasına indiğimde tam da bu bağlamda, bu direniş çadırlarında yürüyen mücadelelerin bir tür modern göçebelîğe karşı yürüyüş olduğunu düşündüm. Çadır direğini kaybetmek istemeyenler ya da çadır direğini arayanların mücadelesi. En çok da o direği kadınlar sahipleniyordu. Hareketin içinde sabit olanı bulma çabası insanın, hem kendi geçmişini var ediyor, hem de yaşadığı yaşamı. Doyduğu toprağın ve denizin sesi insana geçmişini fısıldıyordu. Toprakta büyüyen tohum, yıldıların bakışını değiştiriyordu. “Gidecek neremiz var ki” çığılığı, dünyayı yurt etmişlerin basiretsizliği değil; dünyayı sırtlananların çadır direğine duydukları sada-

* Kutlu Tunca'ya..

katin ifadesiydi. Dünyanın yurt edinmesi bir sabitlik halinin, çadır direğinin, bir geçmişin zorunlu sonucuydu sadece. Biliyorlardı ki hareket noktan yoksa, bir dünya (*oikos*) da yoktur. Biliyorlardı ki, madden yer yurt değiştirmiş-yeri yurdu değiştirilmiş insanlar önce kendi çevrelerini bırakıyordu. Kendi kuşağım ve önceki kuşaklarımız, milyonlarcamızda olduğu gibi, yıllardır oradan oraya göç ederken, neyi bıraktığımızı öğrenmiştik. Tam da aynı dilimde görme biçimlerini, dillerini, inancın eğretilemesini, kültürün makilerini; oturup kalkmasını, uzanıp ağlaşmayı, sınıksız el sıkışmayı, gözlerinin içine bakmayı; zambağın kokusunu, suyun akışını bırakıyorduk. Bir ağacın göğerdığı düzlüğü, ekme yediği kil kabı, güneşin doğuşunu bırakıyorduk. Pazar yerindeki sütü, Voli yatağındaki barbunu, demirci ustasının elini, tarlasında kızıllaşan buğdayı bırakıyorduk. İnsan, geçmişine davet eden neyi varsa ezümle onların tamamını bırakıyordu. Çünkü yeni yaşam tarzları getireceğini ima eden, iş getireceğini söyleyen endüstriyel kapitalist hayat, hep bu sürgün halinin son düzlüğünde fikren bir göçe hazır tutuyor insanı. Her şeye ulaşabilirsin ama her “şey” bir şey (mal) olursa ulaşabilirsin buyuruyordu. Termik santral tüccarlarına “Paran Batsın” diye bağırın kadınlar tam da geçmişlerini bırakmamak için hareket ediyordu. “Her daim yersiz ve yurtsuzsun ama mesafe alma hürriyetin var” diyen bu zorbalık karşısında, direniş çadırındaki meşe palamutları, kendilerine dayatılan modern göçebeliğe karşı, tam da bu nedenle büyüyordu. Dünya senin evin fikri işte bu “direğini kaybetme” çığılığını daha diri tutuyordu. Bu cesaret ve akıllık belki de Gerze’de, Fethiye’de, Ulukışla’da, Kazdağları’nda, Dersim’de direnen kadınları sokağın başına dikiyordu. Sokağın başına gittiğinde bir direğin olması gerektiğini hatırlıyorsun ama mezarının dahi nereye gideceğini bilmeden “yerleşik toplumun” tüm göçebelik hallerini de yaşıyorsun.

Her Yerdeyiz Ama Hiçbir Yerde Yokuz

Marks’ın katı olan her şey buharlaşıyor, dediği anlık, zaman algımızda, Her yerdeyiz ama hiçbir yerde yokuz, durumuna tekabül ediyor. Örgütlü şuur-suzluk çağında, şuur-suzluk üzerine bir yaşam inşa ederken, aslında binlerce yıldır sadece iki vadi arasında yaşayanlardan çok daha fazla göçebeyiz. Bu göç hali hafızasını siliyor insanın, yeryüzünden kopartıyor bedenini; belki de bu nedenle Gerze’de “Laz teyze” bir kez daha dilini yitirmemek için daha çok kabus görüyor. Gördüğü rüyalar da bile deniz var kadının, ama dalgalarından kopmuş bir deniz. Onun kurtuluşu aynı zamanda doğanın da kurtuluşu olacak. Peki böyle bir beden bir kez daha sürgünü kaldırabilir mi? Kendi hafızası içinde dilini, kültürünü ve yaşam alışkanlıklarını yitirmiş birisinin kaybedecek daha neyi vardır, bir tarihten başka. İzlediği su yolunun dipten aktığını bilsin yeter o ama ya bir kez daha göçebe kalırsa...

Yerleşikliğe değil göçebeliğe bir çağrı sanırım kapitalist yaşam. İnsanı tüm var olma biçimlerinden, geleneğinden soyutlayarak çıplak bir beden olarak yeniden örgütlüyor bu yaşam. Her yerdesin ama hiçbir yerde değilsin, her şeysin ama hiçbir şey de değilsin. Bu köksüzlük halinin yarattığı anomali, belki de tarihin hiçbir safhasında olmadığı kadar, bir tür olarak insanı, ekolojinin diğer canlılarıyla eşitliyor. Bu eşitlik, tüm diğer canlılar gibi köklerinden kopartılmış ve pazardan özgürce ulaşılabilir olmanın sağladığı bir eşitlik. Hafızası soyulmuş insanlığı, doğalcılığa çağırıyor, bu modern göçebelik. İnsanın geçmişini ve hafızasını silerek tüm canlılarla “çıplak bir beden” hiszasında eşitliyor. “Doğaya dönüş”, bir reklam sloganı olarak kapitalist modernlikte nihayetine erdiriliyor. Bir yandan yıllarca çalışan insanlar için, bir sahil

kasabasında ömür dolduracak yazlıklar imal ediliyor. Tüm kirliliğin ortasında pastoralizm hala yaşlılığa doğru “mesafe almak” için rüyaları süslüyor. Gerze’de direnen kadınların doğası ile Pastoralizm kovalayanların doğası arasındaki mesafe de tam da bu nedenle açılıyor. Bir geleneğin üzerinden hareket noktasını doğayla birlikte seçenlerin özgürleşme edimiyle, bir şuur-suzluk ekseninde mesafe kat edenlerin doğalcılığı arasındaki derin yarık... İşte tam da bu trajedi iki farklı ekoloji düzeyi (dünya algısı) doğuruyor. Bu modern ikilik, kaçacak hiçbir yeri olmayan, tüm zamanları ilga edilmiş, mesafe alma hürriyeti ile donatılmış ve plastik bir doğanın parçası olma şuur-suzluğuna adapte edilmiş insanları imal ediyor. Tam da ekolojinin trajedisini yaşıyor bu çağ. Doğaya dönüş özlemi bu trajedinin plastik kanadında nihayete eriyor. Varlık zeminini yitiren insan türü, kendi yok oluş hikâyesini pazardan satın alarak mutlu oluyor. Bunun için biriktiriyor. Kendinde “tükeniş” haberlerine kulak kesiliyor ve kendi için köksüzlüğe mesafe sağlıyor. Bu trajedi sadece doğayı farklılaştırıyor aynı zamanda tür olarak insan da iki keskin kutba ayrılıyor. Ya hafızasını silmek, geleneğinden kopmak için bir ritüel eşliğinde “doğallaşma”yı satın alanların

dünyasında yaşamak isteyenler ya da nirengi noktasını doğayla birlikte kurtuluşa dönüştürmek isteyenler. Dünyanın sonu ne olursa olsun, geleneğiyle yaşayanlar, geleceğin sadece kapitalistlerin bir kâbusu olduğunu biliyor. Trajik olanı yaşamak ancak ve ancak kendi çadır direğiyle doğasını da yeniden kurmayı zorunlu kılıyor.

Direniş çadırında odun olanların, *Oikosunu* yitirmek istemeyenlerin hikâyesinin, *Anabasis*’ten bir farkı yok. Bu çağın hikâyesinde, tahkim edilmiş birlik değil belki onlar ama mahkum da edilmiş değil hala... Hafıza boşluklarında değil, hafızanın üzerinde duruyorlar.

